

शिक्षासमुच्चयः ।

दानपारनिता नाम प्रथमः परिच्छेदः ॥

मगः सर्गबुद्धबोधिसत्त्वेषु ॥

॥ (१) यस्याभ्रप्रेण नरकादि मरुप्रधानद्वारादिद्वेष्यमनुभूतमभूद्वदि ।

तीव्र पुनः पुनरनन्तमशास्यचित्तैस्तच्छ्रोतुमादरमुदारतर भाषम् ॥

श्रुत्वा - - - - - पापमनुद्धतात्मा पूर्वोर्जित च विपुलं सपत्यशेषम् ।

अप्रासूर्यनयि सौख्यमयाप्रवृत्तिं स्वानि सुखाच्च न कदाचिदपि प्रयाति ॥

सन्बोधिसत्त्वसुखमुत्तममत्तय - - - - - इवसममपदनामुत्ति ।

5

तद्धर्मरत्नमतिदुर्लभमप्यलन्त्रं लब्धमशा मृगयन् सादरमुद्यमानम् ॥

घायास्तु न त्रिभुवनैकचित्तस्य वाच्यं श्रोतुं प्रसन्नमनसं सुनामसदा ।

गन्धर्वानगस्तुमुनिवरेन्द्रा प्रेतादपि अत्रणातनूपः सख्युः ॥

^(१) मुगतांससुनान्सधर्मकामान् प्रणिपत्यादरतोऽपिनाद्य वन्द्यान् ।

मुगतात्मसम्बन्धनायै कथयिष्यामि मनुञ्जितार्थप्राप्तये ॥

10

न च किञ्चिदूर्ध्वमत्र वाच्यं न च सप्रन्थनमौशनं गमास्ति ।

अत एव न मे परार्थयता स्वगतो भाषयितुं मनेदमिष्टम् ॥

मम तापदनेन याति वृद्धिं बुज्जलं भाषयितुं प्रसादकैः ।

यदि मत्समधातुरेव पश्येदपरोऽप्येनमतोऽपि सार्थकोऽर्थम् ॥

1) Metre Vasantabala
2) Dīka for dūka -trays in MS
3) Metre Anpacchandaika
4) For II 9-14 of Bodhicaryavatara I 1-c

तणसम्पदिप मुडुर्लभा प्रतिलब्धा पुरुषार्थसाधनी ।

पदि नात्र विधि[2 a]त्यते क्ति पुराप्येष समागम कुत ॥

पयोक्तमार्यगण्डव्युत्सुत्रे⁽¹⁾ ' अर्यगण्यो'नापताविमोने ॥

डुर्लभा ऽष्टतणानिवृत्तिर्दुर्लभो मनुष्यप्रतिलभो डुर्लभा तणसपन्विशुद्धिर्दुर्लभो
6 बुद्धोत्पादे । डुर्लभा ऽविवलेन्द्रिपता । डुर्लभो बुद्धधर्मभवो । डुर्लभ सत्पुरुषसमय
धान । डुर्लभानि भूतकल्पाणनित्राणि । डुर्लभो भूतपानुशासन्युपसर्कार⁽²⁾ । डुर्लभ स
म्यगीत्रित । डुर्लभ सद्धर्मे तदनुकूल प्रयतो मनुयलोक इति ॥

॥ तदेवविध समागममासाद्य सप्ततिपरमार्यत मुविदितसत्तारडुंत्तस्योपशमनमुत्ता

भिलापिणो बुद्धगोत्रानुभावातु यस्य मरुसत्त्वस्येव प्रत्यनेनेत्यज्यते ॥

10 'येदा मम परेयां च भय दुष्ख च न प्रिय ।

तदात्मन को विशेषो यतं रक्षामि नेतरम् । इति

तेनात्मन सत्त्वधातोश्च ॥

उष्णास कर्तुं कामेन मुखास गन्तुमिच्छता ।

अहामूल दूर्ध्वावृत्य बोधी कार्या मतिर्दृढा ॥

15 उक्तं किं रत्नोत्वाधारण्यम्⁽³⁾ ॥

⁽⁴⁾ अद्ध्यमानु त्रिनान्निनधर्मान् अद्ध्यते चरि बुद्धसुतागाम् ।

बोधि घनुतर अद्ध्यमानो ज्ञापति चित्त मदापुरुषाणाम् ॥

अद्ध्य पुरोगतमातृजनेत्री⁽⁵⁾ पालिवर्द्धिन सत्रगुणानाम् ।

1) This passage occurs in MS Hodgson V 2 of the R. Asiatic Society 67 a where the following variants are to be noted } 7 °jre tam mu c
sl yaloke } durilabha dharm anudharmapratipattik

2) For the form *anugāsana* (not in lex) see below f [23 b] and note there

3) M Vyutp I XV 50 °CXCVII 53

4) Metre Dodhaka

5) The MS has the corrupt and unmetric reading 'पूर्वज्ञमुमात्रा' For this Prof
Cowell suggested to me 'पुरङ्गम' Cf 'तेनपुर' below But the Tib has (3 a 4) རྩོད

कालविनोदनि घोषप्रतापिणि । अद्द निदर्शनि [2 b] तेनपुरस्य⁽¹⁾ ।
 अद्द घनात्रिलचित्तप्रसादो मागविर्वानिगौरवमूला ।
 अद्द निधानधन चरणाध पाणि पया प्रुभसप्रकूमनम् ॥
 अद्द प्रमोदकारी परित्यागे । अद्द प्रकुर्यकारी जिनधर्मे ।
 अद्द विशेषकारी गुणज्ञाने । दैशिक प्रापणि बुद्धगतो पे ॥
 इन्द्रपतीदणाप्रभास्वर्तापे । अद्दयन् अत्रिन्दनतापे ।
 निअयल्लेश अर्थयजनपे । दैयिक अद्द स्वयभुमुषाणाम् ॥
 अद्द अत्तङ्गतसङ्गसुखेषु अत्तणवर्त्ति एवत्तणाअम् ।
 अद्द अत्तक्रनु मारुपवस्य । दर्शिक उत्तममोत्तपवस्य ॥
 बोत्तमपूतिवु क्खेतुगुणानां⁽²⁾ । अद्द विरोक्खणि बोधिद्दुमस्य ।
 वद्धनि ज्ञानविशेषमुत्तानां । अद्द निदर्शिक सर्वज्ञानानां ॥
 पे सद् अद्द सगौरवबुद्धे । ते तु न शील न शिन त्यासि ।
 पे तु न शीन न शिन त्यासि । ते गुणास्तुत्तपे गुणवत्त⁽³⁾ ॥
 पे सद् अद्द सगौरवधर्मे । ते जिनधर्म अत्तमुगणोत्ती ॥
 पे जिनधर्म अत्तमुगणोत्ती । तेअधिमुक्ति अचित्तिवधर्मे ॥
 पे सद् अद्द सगौरवसधे । ते अत्रिजर्त्तिक सधप्रसन्ना ॥
 पे अविर्वर्त्तिक सधप्रसन्नास्ते अविर्वर्त्तिक अद्दयन्नात् ।

10

15

(2) see Jäschke Dict p 101 b For † *matrya* cf the Pali *matuja* though perhaps *mātreya* itself may stand in this sense in a gatha passage

1) Scan (and pronounce ?) as if the Pali form *kheria* cf *guna* (j) *ānt* *ekakshana* etc below See also Senart, *Mhv* I p 423 *ad fin*, and compare Windisch *Mar* p 35

2) In margin उपायानां न केनचित्सद् सगतया प्रून्यतया सद्दस्योपायसमाधिनाभः निमित्त अद्द

3) In margin (some letters being lost) क्खेतुभूता गुणाणां बोध अद्द

4) In margin ते गुणे स्तुती नैर्ध्यानाः शीलवत्

ये अत्रिवर्तिक अहन्नानो⁽¹⁾ इन्द्रियतीक्ष्णप्रभास्वर तेषाम् ॥
 इन्द्रियतीक्ष्णप्रभास्वर तेषां तेहि चित्रित पापत्रमित्रा । [3 a]
 पेहि चित्रित पापत्रमित्रा धार्मिकमित्रपरिग्रह तेषाम् ॥
 धार्मिकमित्रपरिग्रह तेषां ते विपुल बुधलोपचिन्वति ।
 5 ये विपुलं बुधलोपचिनोती रेतुधनोपगताय मरुत्तमा ॥
 रेतुप्रलोपगताय मरुत्तमा । तेष उदारधिमुक्तिविशेषा ।
 तेष उदारधिमुक्तिप्रशेषास्ते सद धिष्ठित सर्वानिभि ॥
 ये सद धिष्ठित सर्वानिभिस्तेषुपपद्यति बोधयि चित्तम् ।
 तेषुपपद्यति बोधयि चित्तं ते अभियुक्त मरुर्पिगुणेषु ॥
 10 ये अभियुक्त मरुर्पिगुणेषु ज्ञातपबुद्धबुद्धे अनुशाता⁽²⁾ ।
 ज्ञातपबुद्धबुद्धे अनुशातास्ते सायोग अयोगविमुक्ता ॥
 ये सायोग अयोगविमुक्ता । आशयु तेष प्रसादप्रिशुद्ध ॥
 आशयु तेष प्रसादप्रिशुद्ध तेष अध्याशयु उत्तमश्रेष्ठ ।
 तेष अध्याशयु उत्तमश्रेष्ठस्ते सद पारमितानु चरति ॥
 15 ये सद पारमितानु चरती ते प्रतिपन्न इहो मरुत्तानि ।
 ये प्रतिपन्न इहो मरुत्तानि ते प्रतिपत्तितु पूनपि बुद्धान् ॥
 ये प्रतिपत्तितु पूनपि बुद्धान् तेषु अनुस्मृति बुद्ध अभेद्या ।
 तेषु अनुस्मृति बुद्ध अभेद्या । ते सद पश्चिप चित्तिप बुद्धान् ॥
 ये सद पश्चिप चित्तिप बुद्धान् । तेष न ज्ञातु न तिष्ठति बुद्ध ॥
 20 तेष न ज्ञातु न तिष्ठति बुद्ध तेष न ज्ञातु रूपापति धर्म ।

1) The Tibetan ལྷོ་ལྷོ་སྤྱི་ལྷོ་སྤྱི་ confirms this curious adverbial form

2) The MS has the regular but here unmetrical prodelision

3) °श्चि अचि° MS

येषु न वातु रक्षायति धर्म ते सद् धिष्ठित सर्गतिनेभिः ।

इत्या(3 b)दिभ्रदानूलो गुणविस्तरो ऽनसस्तत्रोक्त । तत्परिसमाप्य सत्तेपत पुनराह ।

उर्ध्वगतत्वपुत्रजनकाया । ये इमि भ्रदधि ईदशि धर्मान् ।

ये तु प्रभोपचिना कृतपुण्यास्ते इमि भ्रदधि देतुवलेन ॥

यो दशनेत्ररत्रोपमसत्त्वान्⁽¹⁾ कल्पमुपस्विधिः सर्गमुत्तेन ।

नीत तु तादशु पुण्यावितेषो यादश भ्रदधतो इमि धर्मान् ॥ इति ।

॥ तद्यार्थदशधर्मसूत्रे⁽²⁾ पि देहित ॥

भ्रदा हि परम यान पेन निर्यासि नायया ।

तस्माद्भदानुशाखिभ भोत मतिमात्र ॥

यभ्रादस्य मनुष्यस्य प्रुञ्जो धर्मो न रोहति ।

वीजानामग्निद्ग्धानामङ्कुरो रुहति यथा ॥ इति ।

यत एवार्थललितविस्तरसूत्रे प्रतिषेदित । भ्रदायामानन्दयोग कारणोपशु तयागतो वि

ज्ञपयतीति ॥ तथा सिंरूपरिपृच्छार्थ⁽³⁾ भ्रदया । लणमलण वर्पापतीत्युक्तम् ॥ तदेवं । भ्रदा

मूल दहोत्त्य बोधिचित्त दृढ कर्तव्य सर्गपुण्यसमकृत्वात् तद्यवार्थसिंरूपरिपृच्छार्था ।

सिंरुनेन रातकुमारिण भगवान्पृष्ट ॥

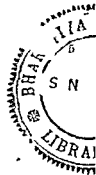
समरु सर्गधर्माणां । कर्मणा केन पायते ।

प्रियञ भोति सत्वानी [4 a]यत्र पत्रोपपद्यते ॥

भगवानाह । सर्वसत्त्वप्रमोदाय चित्त बोधाय नामयेत् ।

एष समरु धर्माणां भवते तेन च प्रिय ॥ इति ।

॥ तद्यार्थगण्डव्यरुसूत्रे पि वर्णितं । बोधिचित्त कि कुलपुत्र वीजभूत⁽⁴⁾ सर्गमुद्धर्मा 20

10

15

1) बुद्धान् इति केचित् MS in margine a sec manu

2) Nanjio 23 (9) tr 386—534 A D, 29 tr 502—557 k F p 215

3) Nanjio, 23 (37) M Vyutp LXV 70, and k. F p 217

4) Vijana : Minaev but the end of the word is illegible in the Ms

या । तेन्नभूत् सर्वजगच्छुद्धाधर्मविरोरुणातया । धरणिभूत् सर्वनोरुप्रतिशरणनया पात्रत्वि
 त्भूत् सर्वत्रोधिस्तारुणतया ॥ पेशान् ॥ वैभ्रवण भूत् सर्वदादिद्वयसङ्केतनया । चित्तामणि
 र्भूत् सर्वार्थसत्ताधननया । भद्रघटभूत् सर्वभिप्रायपरिपूरणनया । शक्तिभूत् तैश्वशत्रुनि
 व्रपाग । धर्मभूत्⁽¹⁾ ⁽²⁾ पौनिजो गनस्तारुसङ्केतनया । घट्टभूत् तैश्वशिर प्रपातनतया । कुठार
 5 भूत् डुष्पवृत्तसङ्केतनया । प्रररणभूत् सर्वोपद्रवपरित्राणतया । वैडिसभूत् संसारव्रतचरा
 भ्युद्धरणतया । वानमण्डलोभूत् सर्वारणानिर्गणानुषाविकिरणतया । उद्दा⁽⁴⁾भूत् सर्वधोधि
 सत्त्वर्षाप्रणिधानसमर्पणनया । चैत्यभूत् सदेयनानुपासुरस्य लोकस्य । इति हि बुलपुत्र
 बोधचित्तगेभिद्यान्येद्याप्रनापीगुणविशेषे समन्वागतमिति ॥

कथ पुनर्तापते । पृथग्जनस्यापि बोधचित्तमुत्पद्यते । न वाद्या[4 b]त्रमेतदिति । घ

10 नेहसूत्रात्तदर्शनात् ॥ यथा तावदार्यमिग्नकोर्तिनिर्देशे⁽⁵⁾ निर्दिष्टे । सुमेरुसना सत्त्वापद
 , ट्टि⁽⁶⁾मुत्पाद्य बोधचित्तमुत्पद्यते । ततश्च बुद्धधर्मा विरोरुतीति ॥ रत्नपरुणसूत्राच्च⁽⁷⁾ पृथ
 ग्जनोऽपि बोधिसत्त्व इति ज्ञापते ॥ । पयोक्त । तद्यथापि नाम मञ्जुश्री अपउकोपप्रतिसो
 पि कलाविद्धपोतो । घसभिनाणउ घनिक्कात्त जोपात्वलाविद्ध हतमेव मुञ्चति ॥ एवमेव
 मञ्जुश्री घविद्याणउकोपप्रतिसो पि बोधिसत्त्वो । घसभिनात्मदष्टिरनिक्कात्तस्त्रैधातुकाहु
 16 हहनमेव मुञ्चति । यदिदं शून्यतानिमित्ताप्रणिहितरुतमेव ॥

⁽⁸⁾ सर्वधर्मप्रवृत्तिनिर्देशोऽपि कथित । त्रयमेतेश्च बोधिसत्त्वस्य पृथिवी विदारमदात् । स
 कालगतो महानिरय प्रापनदिति । स हि शून्यतां नाधिमुक्त्वायान् शून्यतावादिनि च प्रतिघ
 कृतवान् ॥

1) धमचक्रं marg

2) तमय MS

3) More usually व्यडिश 'fish book'

4) For the dd cf Cambridge MS Add 1707 (as described in my Cat p 193)

5) Wassiljev, Buddhismus 152 (164, 222 (243) M Vyutp LXV 15 K F p 256 Nanjio 146, 147, 149 cf also 144, 145, 181

6) A passage of considerable length partly broken away and otherwise not very clear, is added in the margin as an amplification or explanation of these words

7) Wassiljev, Buddhismus 154 (167) M Vyutp LXV 84 K F p 243, Nanjio, 168, 169 N is wrong in referring to the Avalokiteśvaragumaratnakāraṇa dayyūha which is quite a different work

8) Nanjio 163, 164, tr ca AD 400 h I p 256 M Vyutp LXV 87

॥ निपतानिपतान्तारमुद्रानूत्रे ऽप्याड्यात् ॥ कृतम पशुरवगतिको बोधिसत्त्व । तद्य
 वा । कश्चित्पुरुष पञ्चमुद्धतेत्रयमाणुरत्र सनान् लोत्रधधूभिः क्रामितुनाग स्यात् । स
 पशुरवमभिरुह्य मार्गं प्रतिपद्यते स चिरेण दीर्घेणाघातः । योऽत्र गत गच्छेत् । स तत्र मरुत्या
 वसतनपडल्या पश्चात् एतन् पु(० ५) रशीति योननमरुत्ताणि प्रत्यावय्य प्रत्युदात्त्ये
 त । तत्किं शङ्कयात्स पुरुषस्तात् लोकाधातून् पशुरवेनातिक्रामितुम् । पात्रदन्भिनाप्या 6
 नभिनाप्यैरपि त्रल्लैरेकमपि लोत्रधातुनतिक्रामितुम् । घाट् । नो दाद् भगवन् । भगवा
 नाद् । एवनेत्र मञ्जुप्रो प कश्चिद्बोधिचित्तमुत्पाद्य मरुत्पाय । न धारयति । न पठति ।
 आद्यवपानीयान् सेवते । तेषां सार्धं मस्तत्र करोति । आत्रक्याय च पठति स्वाध्यायति नी
 मासते परिवुध्यते ऽरीश्च पाठयति वाचद्वोधयति । स तेन [ध]-वप्रसो भवति सोऽनुत्तरता
 नमार्गप्रत्यावृष्यते प्रत्युदात्त्यते । वदपि तस्य बोधिसत्त्वस्य बोधभात्रात् प्रज्ञेन्द्रिय 10
 प्रज्ञाचतु तदपि तस्य धन्वीक्रियते प्रतिक्रियते । अथ पशुरवगतिको बोधिसत्त्व इति ॥

तेदेवमेवा प्रून्यातानधिमुक्तिनकायानानभिरितिश्चासपूर्णाधिमुक्तिचित्तचर्यस्यापि प्रा
 यो न सदृश्यते । प्रमेवाधिमात्राधिमुक्तचर्यस्य बोधिसत्त्वस्य । स हि रत्नमेघे⁽²⁾ सत्रात्तच्चरि
 तविपत्तिममतिक्रान्त पठने घसप्येषमाधिधारणीत्रिमोनाभिज्ञात्रिन्वाविक्रीदितो । ऽन
 त्तर्धर्माहानरतिनिरामियापरात्तवल्पत्रोत्रनभोगनिर्विकल्पप्रातिपेगालोत्रप्रतिन्यब्धशा 15
 प्रमेयकल्पत्रोटीरिनुतशतसकृत्परिगमकायानप्रस्थानात्रचित्रभावनासपूर्णा परार्धप्रतिपत्ति
 निर्माण पुण्यज्ञानसभाराभिनिहाराभिनिर्मुक्ति पूर्वयोगशनमदन्नमदश पठते । [० ६] अ
 धैतमेवार्थ । कस्मादन्ये बोधिचित्तोपादका घस्यां भूमौ⁽³⁾ नेष्यन्ते । न चात्रेच्छ्या किञ्चिद्विशे
 यचिद्ध नीतार्थं कर्तुं लभ्यते । अधिमात्राधिमुक्तिचर्याधमता वरासञ्च गन्धने । पथा मध्यम्
 उपकाराप्यधिमुक्तिचर्या ऽस्त्येनेति ॥ अथ पुनस्तथाग⁽⁵⁾ मुद्रानूत्रस्य कोऽभिप्रायोऽपि पठन्तः 20

1) Nanjio 131 132 tr A D 542 K F 260

2) I atamegha sutra Nanjio 151, 152, tr A D 503 K F 264—265 M Vyutp LXV, 12

3) अधिमुक्तिचर्या भूमौ marg

4) अधिसनयालङ्कारे ऊम्पातीनां मृदादिद्वादशोक्ते marg a note will be added to the translation

5) Nan, 23(3) 1043 K F 214 M Vyutp LXV 30 Tathagatacimtyagubjanrdeca

कथं भगवन् बोधिचित्तोत्पादः । ग्राह् । यस्य गह्वारात्प्रव्याप्तयो ऽत्रिकोपिनः । ग्राह् । कस्य
 भगवन्प्रव्याप्तयो ऽत्रिकोपिनः । ग्राह् । यस्य गह्वारात् गह्वारकृणोत्पादः । ग्राह् । कस्य
 भगवन्गह्वारकृणोत्पादः । ग्राह् । यस्य गह्वारात् सर्वसत्त्वापरित्यागः । ग्राह् । कथं भग-
 वन् सत्त्वा अपरित्यक्ता भवन्ति । ग्राह् । यदा गह्वारात्प्रव्याप्त्योऽपरित्यक्तं भवतीति । बो-
 6 धिचित्तनात्रननुष्ठानां करुणाभिलाषसंज्ञनार्थमिदमुक्तं । यथा न ते तवाग्नशासने प्रव-
 त्तिता येषां नास्ति त्याग इति । एवमिहान्यत्रोधिचित्तनिन्दा इष्टव्या न तु बोधिचित्त-
 मन्यया नोत्पद्यते एव ॥

यथा दशधर्मकामूत्रे देशितं । इह कुलोपत्र बोधिसत्त्वो गोत्रस्यः समनुत्पादितब्रह्मो
 धिचित्तः तवाग्नेन वा तवागतस्त्रायकेण वा संयोगमानः संयोगमानः सनादाप्यमानो
 10 ऽनुत्तरायां सम्यक्संबोधौ [6 a] बोधिचित्तमुत्पादयतीदं प्रथमं कारणं बोधिचित्तो-
 त्पादाय । संबोधेर्या बोधिचित्तस्य वा वर्षां भाष्यनाषां श्रुत्वानुत्तरायां सम्यक्संबोधौ
 चित्तमुत्पादयतीदं द्वितीयं कारणम् । स सत्त्वा न नशरणानद्वीपान् दृष्ट्वा कारुण्यचित्तमु-
 पस्वाप्य यावदनुत्तरायां सम्यक्संबोधौ चित्तमुत्पादयतीदं तृतीयं कारणम् बोधिचित्तोत्पा-
 दात् । स तवागतस्य सर्वकारपरिपूर्णतां दृष्ट्वा प्रीतिमुत्पाद्यानुत्तरायां सम्यक्संबोधौ चित्तमु-
 16 त्पादयतीदं चतुर्थं कारणमिति । तच्च बोधिचित्तं द्विविधं बोधिप्रणिधिचित्तं च बोधिप्रस्वा-
 नचित्तं च । यथा पुनर्व्याप्तिसूत्रे भाषितं । उर्लभा कुलोपत्र ते सत्त्वाः सर्वनोके ये ऽनुत्तरस्यां
 सम्यक्संबोधौ चित्तं प्रणिदधति । ततो ऽपि उर्लभतनास्ते सत्त्वा ये ऽनुत्तरां सम्यक्सम्बो-
 धिनभिसंप्रस्रियता इति । तत्र बोधिप्रणिधिचित्तं । मया बुद्धेन भविष्यमिति चित्तं प्रणि-
 धानादुत्पन्न भवति । पुनर्व्याप्तिसूत्रे पि । शाब्दोत्पादितस्यापि बोधिचित्तस्य बुद्धसत्त्वा-
 20 भिधानात् । वः पुनर्वादः किञ्चिदेव कुण्डलं कृत्वा । यद्योक्तं भद्रकल्पिसूत्रे । घोषदत्तो नाम

1) नि कृपाणां [न] बोधिचित्तं marg

— 2) Nanjio 399, Çurangama-samādhi tr before A D 417, Wassiljev, Buddhismus 175 (191), K F 249 M Vyutp LXV, 31. Ç—s—nirdeça Translated from the Chinese by Beal, Catena pp 281—369

3) Nanjio 403 Tr 300 A D, K. F 220—222 cf J J. Schmidt, Ueber die tau- send Buddhas etc Mém Acad St Pétersbourg VI Sér Sc pol hist phil II, 41—86.

तथागतो यत्र न तत्रागने तथागतो प्रथमं बोधिचित्तमुत्पादितं ताम्युत्पत्तं (6 b) दत्त्वा गो
 पात्तभूतेन । एवं त्रिमुत्प्रदीपो नाम तथागतो यत्र यगता तथागतो प्रथमं बोधिचित्तमु
 त्पादितं दृजितां दत्त्वा तत्र याम्भूतेन । एतन्नतप्रभो नाम तथागतो यत्राचिन्मता तथा
 गतेन प्रथमं बोधिचित्तमुत्पादितं त्वाप्रदीपं दत्त्वा नगरायनग्याभूतेन । एवं दृढयिप्रगो
 ना तथागतो यत्र उष्प्रथयेण तथागतेन प्रथमं बोधिचित्तमुत्पादितं दत्तं साष्ठ दत्त्वा का 6
 ष्टस्यभूतेनेत्यादि⁽¹⁾ ॥

धर्मात्रिकने ऽपि च बोधिचित्ते नाग्रग्यना कर्तव्या । तस्याग्रगतसंसारमुत्प्रसव
 नचान् । पवार्धनेत्रेपचिनोत्ते वर्णित । तद्यथापि नाम कुन्नुत्र चित्तमपि यमर्त्तं सर्व
 प्रतिविशिष्टं सुवर्णाल्पात्तमभिभवति । यमर्त्तनान च न विरादति । सर्वदार्द्दिच्यं विनि
 वर्त्तयति । एवमेव कुन्नुत्राजयप्रतिपत्तिभिन्नमपि सर्वज्ञताचित्तोत्पादयमर्त्तं सर्वभ्रात- 10
 कप्रत्येकमुद्गुणसुवर्णाल्पत्तमभिभवति बोधिसत्त्वनाम च न विरादति । सर्वज्ञतादार्द्दिच्यं
 विनिवर्त्तयतीति । इत्थं विनापि चर्यया बोधिचित्तमुत्पादकनिति ज्ञानार्थं⁽²⁾ पेत्तयत्त्वा
 वृत्तदत्तत्रे कविं । यस्मान्न त्वं महारा वडुकृत्यो वडुवरणोप [7 a] । यत्तद- सर्वेण
 सर्वं सर्वज्ञं सर्वं सर्वदा दानपारमितायां शित्तिनु । एव यात्तप्रज्ञापारमितायां शित्तिनु ।
 तस्मात्तर्दि ब महारा एवमेव सम्यक्सम्योधिद्वन्द्वं ब्रह्मं⁽³⁾ प्रणिधिं च गच्छन्नापि नि- 15
 ष्टत्रापि नियमो ऽपि ज्ञानो ऽपि ज्ञापदपि भुञ्जानो ऽपि । पियत्रापि⁽⁴⁾ सत्तनसमित्तननुस्सर्
 गनत्तिकुह भावय । सर्वमुद्भवोधिभवप्रत्येकवुद्धार्थभ्रातृव्यव्रतानानात्मनज्ञानीनाना
 गनप्रत्युत्पन्नानि सर्वशुशन्नूलान्यभिसत्तिप्य तुापित्वा पिण्डपित्वा ऽनुनोदस्वाप्पयानु
 मेदन्वा पात्तदाकारसनतया निर्वाणसनतया ऽनुनोदस्वानुमोय च सर्वमुद्भवोधिभवप्रत्येक

1) एव मञ्जुश्री श्रीश्रीतिर्नाम तथागतं यत्र गुणधेन तथागतं प्रो बो उत्पादितं ।
 एतन्नामलाक दत्त्वा वैश्वराभूतेन marg

2) Nanjio 249, 249, 250 K F 263 M Vyntp LXV 105

3) The MS. is obliterated. The first letters of *pravidhism* are hardly legible,
 but the restoration appears the more certain from the Tib word used, རྩོམ་པ་

4) Senart, Mhv i, p 422

दुद्धार्पणान्काणां पूजाकरणे निर्यातय । निर्यातय च सर्वसत्त्वसाधारणानि कुरु । तन् सर्व-
सत्वानां यावत् सर्वसत्ताप्रतिनिम्नाय सर्वदुद्धर्धर्मपरिपूर्णाया दिने दिने त्रैकान्यमनुत्तरा
यां सम्यक्सत्त्वोद्यौ परिणामय एव तन्नु त्व मरुत्तरात् प्रतिपन्न सन् राद्य कारयिष्यसि रा
द्यकृत्यानि च न द्वापयिष्यसि बोधिसत्तारांश्च परिपूर्पिष्यसि ॥ यत्रैव चास्य त्रियाक

6 उक्तः ' स एतन् पुनस्त्वं मरुत्तरात् तस्य सम्यक्सत्त्वोधिचित्तकुशलमूलकर्मणो [7 b] त्रिया
केनामेकाशतकृत्यो देवेषूपपन्नोऽभू । अनेकाशतकृत्यो मनुष्येषूपपन्नोऽभू । सर्वास्तु च देवमनु
ष्योपपत्तिघाधिपत्यमेव कारयसि । न च तावत्तत्र मरुत्तरात् तस्य सम्यक्सत्त्वोधिचित्तस्य
बुशलकर्मण ऊनत्वात् पूर्णत्वं वा प्रज्ञापते । यपि च मरुत्तरात् एकामपि सम्यक्सत्त्वोधि
चित्तं सर्वसत्त्वोत्तारणारम्भणत्वात्⁽¹⁾ सर्वसत्त्वानोचनारम्भणत्वात्सर्वसत्त्वसमाश्रयानारम्भणत्वा
10 त्सर्वसत्त्वपरिनिर्वाणारम्भणत्वात्प्रमेयासद्योऽकुशलानोपचयम् । कः पुनर्नादो प एवं व
कुलीकरोतीति ॥

एतच्च बोधिचित्तं द्वयकापदर्शनोत्पन्नं । तत्र पूर्वोत्पन्ने⁽²⁾ पद्यते । एवं तावत्प्रणिधिबो-
धिचित्तं वेदितव्यं । इदं तु यत्तद्य किमभूमिप्रविष्टस्यापि बोधिसत्त्वसम्बन्धाधिकारो ऽस्ति
न वेति । यस्तीति वेदितव्यं याकाशमर्मसूत्रे लाभसत्कारार्थं⁽³⁾ मूलापत्तिभ्रमणात् ।
15 दशभूमि⁽⁵⁾सूत्रे तु प्रथमायां भूमौ दर्शितं । न च कश्चित्सत्कार कस्यचित्सत्त्वाशात्प्रतिज्ञात
त्यन्यत्र मयैषां सर्वसत्वानां सर्वोपरणत्वात्कुल्यनुपनामपित्तव्यमिति । तथा चारु ।
प्रमुदितायां⁽⁶⁾ बोधिसत्त्वभूमौ सुव्यवस्थितो भवत्यचननयोऽग^(8 a) गे^(8 a) ति । पुत्रोक्त । तत्राम

1) Cf Pāli ārammana

2) Not Purnāvad² as one would be tempted to conjecture, for the Tib has
ལྷོད་ ལྷོད་ལྷོད་ ལྷོད་ ལྷོད་ Pūrva is quoted (though not from Buddh literature) as a
nom proprium, but see p 13, 16 below

3) Wassiljev, Buddhismus 171 (156) Nanjio 67, 68, 69 cf also 70 LF
p. 270 M Vyantp LXV 18

~~निर्यातय~~ marg The use of a noun from $\sqrt{pāms}$ hitherto found in

, 324 (354) 327 (358)
parently, and p 11, 10

infra the MS reads 'bhhūmaka'

6) Cf Raj Mitra Nep B L p 82

तत्रशान्तिगतो भवति संज्ञोधिपरायण इति । घाताशर्गसूत्रे वात् । आत्रकपानमेवास्य न
भवति प्रागेव मर्यापाननिति । तद्योगोधिपरिच्छेदायां मात्सर्पपर्यवनद्वस्यापि शिक्षापदानि
प्रज्ञप्तानि । प्रमुदितायां तु पठ्यते । घातमसन्नापगमाज्ञास्यात्मस्तेहो न भवति । कुतः ।
पुनः सर्वोपनारणान्तेरु इति । तथा मस्तकादिदानमप्यत्रास्योक्तः ॥

एवनादिसूत्रेषु भूमिप्रतिष्ठस्यापि शिक्षाप्रज्ञप्तिर्दृश्यते । यत्र वासामान्येन बोधिसत्त्व 6
गधिभूत्योपदेशस्तत्राभ्यासायोग्यतया प्रतिषेधभावनेन चा ऽदिकारिकबोधिसत्त्वने न
शिक्षितव्यं भवेदेतत् । उभयोसंभवे तु सर्वत्र शिक्षितव्यं । तत्राप्येकस्यां शिक्षायां शिक्षणा
पानशक्तस्येतरशिक्षानभ्यासादनापत्तिः ॥ ⁽⁶⁾ धार्यातपनत्तिसूत्रे ऽप्येवमरोचत् । दानकाले शो
लोपसंस्कारस्यापेनेति विस्तरः । न चात्र ⁽⁷⁾ शिक्षित्वेन भवितव्यं न च शेषासु न समुदागच्छति ।
यद्यद्विल यदाभजमानमिति दशभूमिकसूत्रे वचनात् । यद्यं च सत्रः स्तुतिपानापि मृदुल्लेशानां 10
बोध्यभिलाषचित्तानां लभ्यते । उक्तं हि ⁽⁸⁾ बोधिसत्त्वप्राप्तिमोक्षे चतुर्भिः शारिपुत्र धर्मेः [8 b]
सगन्वागता बोधिसत्त्वा सत्त्व्यादिनो भवन्तीत्याभ्याह । इह शारिपुत्र कुलपुत्रो वा कु-
लद्वहिता वा ऽनुत्तराया सम्यक्संज्ञो बोधिसत्त्वपाठ्याभ्यस्योर्वो विकुरुति बुध्निधर्मपरिष-
णापेत्याभ्यस्य सर्व उपदेशः ॥

सत्ररमरूपा च बोधिसत्त्वशिक्षापदाभ्यासपरमस्य सांवरिकस्यात्तिकात्कर्तव्यं । एवं 15

1) Anusvara deleted in MS

2) सत्काराकानणे मुदितायां प्रागेव मर्यापाननिवात् आत्रकपान (letters lost here) marg

3) °*tathāyogra*° MS, but the Tib འདྲེན་ལ་ བ་ རྩལ་ makes the correction certain Translated into Chinese before A D 220 Nanjio 23 (10), 33, 34 K F 216 M Vyupt LXV 72

4) मस्तकादिदान marg

5) घपोऽयनानिषेधयो marg

6) Wassiljev, Buddhismus 171, Nanjio 74, 77 (where evidently Aksharamati stands for Akshayamati) A° *nirdeṣa* Wassiljev, Buddhismus 327 sqq (358 sqq) K F 256 A° *pariprocchā* Nanjio 23 (46) K F 218

7) शीले ह्यरामतस्याधिनी धर्मदाने समाध्युपेक्षामत्रोक्त margin

8) शिक्षा

9) K F 268 Cf also Nanjio 1096, 1098

ह्यस्य शितातिक्रान्ते तोयनपत्राप्यं गृह्णिसत्रादनाप्यं चोत्पद्यते । तत्र चानागोपतः प्रेम
 गौरवतिद्विरित्येष सामान्यसंस्मरणः । एवं एव बोधिसत्त्वाः तत्रागतानां पुरतः शिता
 णामन्यनमशितानिन्वपत्तिकाणाः सर्गादानं कुर्वन्ति । तस्य च⁽¹⁾ कल्याणमित्रस्या णिरे दर्श-
 दिगमस्विनबुद्धबोधिसत्त्वाभिमुखोभात्रभाजनया सत्रो घाहा संस्मर्गत्तमत्र च तुनपि-
 5 वा । घन्यवा तु सर्वबुद्धबोधिसत्त्वाः सदेवराज लोको विंशवादितः स्यान् ।⁽²⁾ सद्धर्मस्मृ-
 त्पुपस्वानसूत्रे हि किञ्चिन्मात्र चित्तपित्वाप्यदत्तं प्रेतमतिरुक्ता प्रतिज्ञानं चादत्तो
 नरकगतिः । किं पुनरनुत्तरमर्षनखिलस्य जगतः प्रतिज्ञापासंपादपतः । घत एवोक्ते
 धर्मसंगीति⁽³⁾सूत्रे ' सत्त्वगुरुकेण कुलपुत्र बोधिसत्त्वेन भवितव्यं । सत्त्वसंगीति कुलपुत्र
 धर्मसंगी(9a)तिः ' तत्र कुलपुत्र क्तमत्सत्त्वं पद्मोधिपत्तो ऽनुत्तरायां सम्यक्संबोधौ चित्तम-
 10 त्पाद्य तच्चित्तं शीघ्रित्तेतोरपि न परित्यजति न सत्त्वेपु विप्रतिपद्यते । इदं बोधिसत्त्वस्य
 सत्त्वं ॥ यत्पुनर्बोधिसत्त्वो ऽनुत्तरायां सम्यक्संबोधौ चित्तमुत्पाद्य पश्चात्तच्चित्तं परित्यजति
 सत्त्वेपु विप्रतिपद्यते ऽप्यं बोधिसत्त्वस्य प्रतिकृष्टो मृषायाद् इति ।⁽⁴⁾ धार्यसागरमार्तिसूत्रे पि
 देशितं । स्याद्यथापि नाम सागरमते रात्रा वा राक्षमात्रो वा सर्वं नामाकं ज्ञानं शो-
 भित्तनोपनिमत्त्वोपेत्तको भवेन्नात्रपान सगुदानपेतसत्त्व सत्रजनकाय विंशवादपेत् । तत्र
 16 ते ऽक्षयानभोजनमलभमाना उच्चगधत्तः⁽⁵⁾ प्रधामेयुः । एवमेव सागरमते यो बोधिसत्त्वः सर्वं
 सचानाश्चास्यातोर्णानारणायागुक्तमोचनानाश्चास्ताश्चामनाय पात्रं वाङ्मुत्ये ऽभिगो-
 करोति नापि ततो ऽप्येपु बोधिपदधनुशान्मूलेषु धर्मेषु । ययं बोधिसत्त्वो विसयादपति

1) MS °चान्

2) Nanjio 679, 804. (Capp 3, 4 deal with *naraka* and the *pretas*), translated A.D 639 K F 274—275

3) M. Vyasa LXV 21. Translated A D 515, Nanjio 426 K F 266 Wassil Jev, Buddhismus 327 (358)

4) The Tib & Ch lists (K F 253 Nanjio 976) know only *Sāgaramati - pari-
pucchā* The 'Sūtra' of our text is preserved in the Tib རྩོམ་ (11 a 6)

5) Compare *Ashtasāhasrikā - prayñāpāramitā*, p 232, l 12, 388 l 19 and the Tibetan equivalent (11 b 1) རྩོམ་ ས The meaning 'scoff, sacer' is just what the

passage requires and is confirmed by the cognate forms such as Hindi *cagh* also *cachinnor* and མཇུ་མེ་ This passage should be added in confirmation of Jäschke's remarks s v (p 358)

सदेवक लोके । एव च त पूर्वबुद्धदर्शिनो देवना उच्चगति विनादयति । दुर्लभास्ते
 पञ्चत्राणिने मे मरुतासं प्रतिज्ञायोत्तरयात्त । तस्मात्तस्मिन् सागरमे १ सा बोधिसत्त्वो
 वाग्भाषितया यथा सदेवगानु(५) पासुरं लोके विमत्तादयेत् ॥ पुनरपि सागरमे
 बोधिसत्त्व केनचित्वाधोष्टो भवति धर्मेधर्मरक्षणेषु । तत्र बोधिसत्त्वो वाग्भाषि
 ता भवति यात्रदात्मपरित्यागो ऽपि बोधिसत्त्वेन वर्तयति भवेत्तत्र १ पुन स सत्वो ७
 विमत्तादपितय्य इति । तस्मात्स्वप्नानुत्पेषौमपि बुध्नमूनं समादाय रनितय ।
 यद्येत्तनायानतिर्गाम्भूत्वे । एभिर्दशभि बुध्नै बर्मपद्यैबुद्धैः । १ पुनयो ऽत्तश एतमाप
 यात्तवीध बुध्न न वापय न रत्तति यत्र च पुनरेव वदति । यत्त मरुतामिनो
 ऽरु चानुत्तरा सम्यक्सत्त्वोधिं पर्यपोति । न पुद्गल परमबुद्धोको मरुतायात्रादिव सर्वेषां
 बुद्धाना भगवतां पुरतो विमत्तादयो लोत्रस्योत्कृष्टवादासगूढ धान् बुद्धे त्रिनिपातगा 10
 ना भवताति । यात्रत्वात् च शब्दोति तावत्वात् बुध्न समादाय वाततय्य ॥

एतच्च भैरव्यगुरुवैड्यप्रभसत्रे द्रष्टव्य । यस्तु मरुतासव एव भुक्तापि बोधिसत्त्वया
 बुद्धवत्तामपि प्रज्ञपात्रागोत्तिसकृत् एव सत्त्वान्द्राप्स्यतानपरित्राणधुरमवरोढु तेन वद
 नभूताप्रापदेशेन पुण्यानुमोद बुद्धाद्येयणा याचन बोधिपरिणामन वत्ता बलयाणभिन्न
 मध्येय⁽⁴⁾ 10 a) बुध्नानुवग्नि स्वय वा यत्रव्य । सम वाकराचारार्कमेत्र नाेत्युक्ता । यथा 15
 यमञ्जुञ्जानुद्धत्तेत्रगुणधूरुत्तारुत्तरे भगवता मञ्जुञ्जना पूर्वान्नात्रादो चर्षोपित बोधि
 ित्तमुत्पादित सत्त्वैवात्पितय्य । एत स्मि तेनोक्त ॥

यात्रता प्रथमा कोटि सत्तास्थानरगिता ।

सात्रसत्त्वकृतायाप परिष्याम्यमिर्ता चारुम् ॥

1) Wassiljev Buddh an us 170--171 (185--186) K F 266--267 and Nanjio 64 55 (before A D 439) where the title is *Dagucakraks' t jarbha*

2) Here must be supplied in sense at least if no actual words have fallen out, some such words as *bodhisattva* *rapnuyat* the T b has सत्त्वा सु सु सु

3) Nanjio 171 (tr A D 650) 170 172 cf 167 M Vyutp LXV 80

4) These letters are quite uncertain

5) Nanjio 23 (15 46) 31 Tr by Dharmaraksha (A D 300) & twice later K F 215 M Vyutp IXV 56

6) चरि (fem) = चया not in lex in this sense or gender

तदेवं समाप्तसंज्ञस्य सामान्यनापत्तिलक्षणमुच्यते । येनापत्तिलक्षणो न गुणो वस्तु
 स्वयमप्युत्प्रेक्ष्य परिच्छेदनापत्तिप्रतिद्वयकेवनापत्तिप्रतिद्वयकेषु च संमुखेति । योधि
 सत्तः सर्वसंचाना वर्तमानानागतसर्वदुष्पदौर्भनस्योपशनाय वर्तमानानागतसुखतीनन-
 स्योत्पादाय च निःशाब्दतः कायवादान पराक्रमैः प्रयत्न करोति । यदि तु [त]प्रत्ययमान-
 यो नान्येपते तदत्तराजप्रतिकाराय न घटते अल्पदुष्पदौर्भनस्य बहुदुष्पदौर्भनस्यप्रति- 5
 कारभूतं नोत्पादयति । महार्थसिद्धयर्थं चाल्पार्थक्यानि न करोति लक्षणप्युपेतते । सापत्तिको
 भवति । सत्तेपतो¹⁾नापत्तिः स्वशक्त्यविषयेषु कार्पेपु तत्र निष्पन्नतया शिदयाप्रज्ञत्यभा-
 वान् । प्रकृतितावद्यतया ब्रह्मद्वयत एव । यत्र स्वशक्त्यगोचरे पि त्यागमानवर्ध्यादापत्तिः
 स्यात्तत्र चित्तं । सामान्यप्रापदेशना न -- वास्तु ततो मुक्तिः ॥ एतत्समाप्ततो योधिसत्त्वजि
 ताशरीरे । विस्तरतस्त्वप्रमाणकल्पार्यवसाननिर्देश । यद्यथा संतेपतो द्वे योधिसत्त्वस्याप- 10
 तो । यथा शक्तिपुक्तापुक्तमसमोदयाम्भते । निवृत्तः सगोऽज्ञ[11. a]ते सापत्तिको भवति ।
 निद्वय्य यवार्कमातक्रामत्यत्तशद्यण्डालदासेनाय चोदितः सपत्तिको भवति । कुतः ॥

एतद्ध्याशयसंचोदनसूत्रे वचनात् । अपि तु मैत्रेय चतुर्भि कार्पैः प्रतिभानं सर्वबुद्धगा-
 पि --- मिः । इह मैत्रेय प्रतिभानं सत्योपसंस्कृतं भवति । नासत्योपसंस्कृतं धर्मोपसं- 15
 स्कृतं भवति नाधर्मोपसंस्कृतं । ज्ञेशक्याय के भवति न ज्ञेशविवर्द्धके । निर्माणगुणानुसंज्ञासन्द-
 र्शके भवति न संसार (गुणा)नुसंज्ञसन्दर्शके । एभिश्चतुर्भि पेशलं । पश्य कस्यचिन्मैत्रेय एभि
 चतुर्भि कार्पैः प्रतिभानं प्रतिभाति प्रतिभास्यति वा । तत्र अद्वैः कुनपुत्रैः कुलदुस्ति-
 त्पुर्भिर्वा बुद्धसंचोत्पादपितव्या शास्तृसंज्ञा क्वा । स धर्मः श्रोतव्यः । तत्कस्य हेतोः ।
 पत्किञ्चिन्मैत्रेय सुभाषितं सर्वं तद्बुद्धभाषितं । तत्र मैत्रेय य स्नानि प्रतिभानानि प्रतिक्षिपे- 20
 त्रैतानि बुद्धभाषितानीति । तेषु चागौरवमुत्पादयेत्पुद्गलविद्वेषेण तेन सर्वबुद्धभाषितं
 प्रतिभानं प्रतिक्षिप्य भवति । धर्मं प्रतिक्षिप्य धर्मव्यसनसर्वसंन्यासेन कर्मणा उपगमानी
 भवति ॥

1) षष्ठी MS.

2) K F. 216

3) अत्यो MS

गे पुनरेतदभ्यानाच्च ध्युत्पादितमिच्छति¹⁾ तेनात्र शिवानुष्ठाने तावन्नयानुष्ठानात्रशि-
 षण्णार्यनमित्येवः क्तु मोगेः शिवारम्भस्यैव मन्त्राकलतान् । पद्योक्तं प्रशास्ते²⁾ विनिश्चयप्रतिष्ठा
 र्गन्तुः । तत्र मञ्जुश्रीर्वोधिसस्यो गङ्गानदी गान्धिकासनेभ्यो युद्धेभ्यः प्रत्येकं सर्वेभ्यो गंगा-
 नदी गान्धिकासनानि युद्धेत्राणि च शिवारम्भरक्षणार्थप्रतिपूर्णाणि कृत्वा दद्यादेवं ददद्-
 5 गङ्गानदी गालिकासनात् कलान्दानं दद्याद् । यो वा अन्यो मञ्जुश्रीर्वोधिसस्य इमानेर्व्युत्पाद्य-
 गां भुक्त्वा एतस्तेन गा[11] ता वित्तानानि निश्चयेदिभ्ये प्रद्वयेषु धर्मेषु शक्तिश्यामोति ।
 सो ऽशित्तो पि मञ्जुश्रीर्वोधिसस्यो ऽस्यां शिव्यायां कृन्दको वतनरे³⁾ पुण्यं प्रसवति । न
 तेव तदानमर्षं पुण्यदक्षिणाप्रस्तिति । तस्मादेवमनुशंसदर्शना बोधिसत्तेन न कर्षाचोप-
 त्तितथ्यः । यत्र त्रिवारुः । तत्र मञ्जुश्रीर्वो त्रिसारसुमहासारसुमलो कथातुपरमाणुरत्र समा
 10 समास्तेपणिकेः सत्यो राजा भवेत्सुबूढोपाधिवतिस्ते सर्व एव धीययेषुः । नो मरुषानमुद्ग-
 र्हीयति धारयिष्यति यानयिष्यति पर्याप्यति प्रवर्तयिष्यति तस्य नखक्रेन्दनासं
 पञ्चपलिकेन दिवसेनावतारयिष्यामः तं चैतेनापक्रमेण जीविताद्यपरिषयिष्याम इति ।
 सचेन्मञ्जुश्रीर्वोधिसस्य एवमुद्यमाने नो त्रस्यति न मंत्रासमाप्स्यते ऽतश्च एकचित्तोत्पादे-
 नापि न किञ्चित् न त्रिषोदति न विचिकित्सते । उत्तरे च महम्मपरिषंकार्यमभिभुष्यते
 15 पाठस्याध्यापामिमुक्तो विरुरुति । यर्षं मञ्जुश्रीर्वोधिसस्योत्तमूरो दानमूरः शीलमूरः
 तान्तिमूरः धीर्यमूरः ध्यानमूरः प्रज्ञामूरः समाधिमूरः इति वक्तव्यः ॥ सचेन्मञ्जुश्रीर्वोधि-
 सस्यः तेषां वधनपुरूषाणां न कुप्यति न रूप्यति न खिल द्रोषचित्तमुत्पादयति । स मञ्जु-
 श्रीर्वोधिसस्यो ब्रह्मसम इन्द्रसमी ऽकम्प्य इति ॥

इतिशाश्वकाले शिलादरो मरुफलविपाकः । तथा हि चन्द्रप्रदीपसूत्रे ।

1) Vyutpādām MS

2) Nanjio 522, tr AD 667 by Hroven Tbsang K F. 249 M Vyutp LXV. 62 (P. — nrdeçah)

3) These words are of course corrupt If I rightly understand the correspond-
 ing Tibetan འཕེལ་ལྷན་ཆེས་མང་ཏུ་སྐྱེད་དེ (14 a 6), some form like *adhira-*
taram (cf. Pal) must be replaced

⁽¹⁾ बुद्धान कोटीनपुतानुपस्विहे । दत्तेन पानेन प्रसन्नचित्तः ।

हृत्रेः पताकाणि च दीपगालैः । कल्पान कोट्यो पथ गङ्गा [12 a] बालिकाः ॥

पश्चैव सद्धर्मे प्रलुब्धमाने । निरुद्ध्यमाने सुगतस्य शासने ।

रात्रि दिवं एक चरेष शिन्ताम् । इत्ततः पुण्यविशिष्टं भोति ॥

तस्मात्कर्मव्यो ऽत्रादरः ॥ उक्तानि च सूत्रास्तेषु बोधिसत्त्वशिक्षापदानि । यथोक्तनार्यरत्न- 5
मेघे । कथं च कुलपुत्र बोधिसत्त्वा बोधिभवशिक्षासंवरसंवृता भवन्ति । इह बोधिसत्त्वः
एवं विचारयति । न प्रातिगोतिसंवरमात्रकेण मया शक्यमनुत्तरां सम्यक्संबोधिमभिस्तं-
बोद्धुं । किं तर्हि पानीयानि तथागतेन तेषु तेषु सूत्रास्तेषु बोधिसत्त्वसमुदाचारा । बोधिस-
त्त्वशिक्षापदानि प्रसन्नानि तेषु तेषु मया शिक्षितव्यमिति विस्तरः । तस्माद्स्मद्धिनेन मन्द-
बुद्धिना दुर्विज्ञेयो विस्तरोक्तत्वाद्वोधिसत्त्वस्य संवरः । ततः किं पुनः ॥ मर्मस्वानान्यतो 10
विद्यास्येनानापत्तिको भवेत् ॥ कतमानि च तानि मर्मस्वानानि पानि हि सूत्रास्तेषु मर्या-
पानाभिरुतानामर्थायोक्तानि ॥ पडुत ।

घातमभासस्य भोगाना अघञ्जतेः शुभस्य च ।

उत्तमर्गः सर्वसत्त्वैभ्यस्तद्रता शुद्धिवर्द्धनम् ॥

- एष बोधिसत्त्वसंवरसंपरुः । पत्र बोधिसत्त्वानामभ्यासविभ्राने ऽप्यापत्तयो व्यग्रस्वाप्यस्ते ॥ 15

यथोक्तं बोधिसत्त्वप्रानिमोले । यो बोधिसत्त्वेन मार्गं परिगृह्णीत. सर्वसत्त्वानां कृतेन
दुष्कृतानु [प]गामी । सधेद्वोधिसत्त्वस्य तं मार्गं परिगृह्णावस्तिघतस्यापि कल्पकोटिरत्यपेनैकं
सुखाचित्तमुत्पद्येतात्तशो निपद्ये⁽²⁾ चित्तमपि । तत्र बोधिसत्त्वैर्नैवं चित्तमुत्पादयितव्यं सर्वस-
त्त्वानामात्ययिकं परिगृह्णीतर्पि मे वर्तयन्निर्वादान्तीति । परिगृह्णीतम् । [12 b]पि मञ्जुश्री-
राह ॥ पद्येनानि देवपुत्रानत्तर्याणि पैरानत्तर्पैः समन्वागता बोधिसत्त्वा । तिप्रमनुत्तरास्य- 20
क्संबोधिमभिस्तंबुध्यते । कतमानि पद्य । पदा देवपुत्र बोधिसत्त्वो ऽध्याशयत्यनुत्तरावां सम्य-

1) Metre Upajāth, cf Colebrooke Misc Ess² n 94 For °dharmī cf Senart on Mhv 1 43 8

2) °dyā MS

3) Four or five syllables wrongly restored a sec manu The Tib (15 b 1) makes Mañjuçri quote from a work on Vinaya

पसंवेधो चित्तगुत्पाद्य नात्तरा मयत्प्रत्येक्युत्तुणी चित्तगुत्पाद्यतीर्देवपुत्र प्रगनमान
 तर्घ्य। सर्गस्वपरित्यागिताया चित्तगुत्पाद्य नात्तरा मात्सर्गचित्तेन सार्द्धं स न्यसतीर्देवपुत्र
 द्वितीयमानसर्घ्यम् । सर्गसता गणा त्पानव्या इत्येवं चित्तगुत्पाद्य नात्तरा सीर्दतीर्देवपुत्र
 तृतीयमानसर्घ्यम् । मनुत्पमानिरुद्धानसर्गधर्मानकोत्स्य इत्येवं चित्तगुत्पाद्य नात्तरा दृष्टि-
 6 गंषु प्रपत्ततीर्देवपुत्र चतुर्वगानसर्घ्यम् । एकसतासतापुत्राया प्रपत्ता सर्गधर्मानकोत्स्य
 इत्येवं चित्तगुत्पाद्य नात्तरा तिष्ठति न विच्छीयति घप्रसताया सर्गसतायागिर्देवपुत्र पञ्च
 गनानसर्घ्यमिति ॥

तस्मादेवनात्मभावभोगिपुण्यानामत्रित्तगुत्सर्गरत्तामुद्धिवृद्धयो यथायोगं भावनी-

या ॥ तत्र तात्रडत्सर्गार्थं परिपक्वदोषभावनानादारेण वैरप्यमुत्पादयेत् त्यागानुशसाद्य

10 भावयेत् । यथा तात्रञ्चन्द्रप्रदीपसूत्रे ।

पथ्यप्रसिता ये वान्ता. काये ऽस्मिन्पूतिके सम्यग् ।

जीवित्ते चञ्चले ऽवश्ये मायास्वप्ननिशोपमे ॥

अतिरौद्राणि कर्माणि कृत्वा मोक्षशानुमाः ।

ते यासि नरकान् घोरान् मृत्युयानगतावुधा । इति ॥

15 तथान्तमुत्पन्निरुद्धार्थारण्या [13] मप्युक्त ॥ ये केचित् सत्त्वा न भवन्ति त्रिपक्वा परिपक्व

स्तत्र निदानमूलम् । तस्मात्तद्योग्यत्र भवेत् तृष्णा । उत्सृष्टत्पन्नस्य हि धारणी भवेत् ॥

बोधिसत्त्वप्रतिभोते कविते । पुनरपरं शारिपुत्र बोधिसत्त्वः सर्वधर्मेषु परकीपसंज्ञामुत्पाद

यति । न काचिद्भावमुत्पादते । तत्कस्य हेतो । उपादानं हि भवमिति ॥ आर्योपिदत्तपरिपू-

1) Vishthahat: MS The Tib has མི་གཏོང་པ་ «does not pause», which would suggest some form like *vishtabl yate*

2) The metre requires some word like *sadā*

3) The Tib. title of this work is the same as that of a work in the «*K'angsur*», but there, as usually in the Chinese, translated *Anantamukha s'ibhaka dh'* (K F 250) In some of the Chinese versions the title corresponds with that in the text (Nanjio, 357, 358)

4) The leaf of the archetype numbered 18 is now lost

च्छ्वागामप्याह । यदत्तं तजभूरो रक्षितव्यं । यद्गृहे तद्रक्षितव्यं । यदत्तं तत्तृष्णातपाय । यद्गृहे
 तत्तृष्णातर्दनं । यदत्तं तदपरिमहं यद्गृहे तत्तपरिमहं । यदत्तं तदभयं यद्गृहे तत्तसायम् ।
 यदत्तं तदोधिमागोपस्तम्भाय । यद्गृहे तन्मारोपस्तम्भाय । यदत्तं तदत्तपम् । यद्गृहे तत्तसायि ।
 यदत्तं ततः सुखम् यद्गृहे तदारभ्य दुःखं । यदत्तं तत्तल्लोश्रीत्सर्गाय । यद्गृहे तत्तल्लोशतर्दनम् ।
 यदत्तं तन्महामोगतायि । यद्गृहे न तन्महामोगतायि । यदत्तं तत्तत्पुरुषवर्गं । यद्गृहे तत्तका 6
 पुरुषवर्गं । यदत्तं तत्तत्पुरुषचित्तप्रकृषाय । यद्गृहे तत्तकापुरुषचित्तप्रकृषाय । यदत्तं
 तत्तत्सर्वबुद्धप्रशस्तं । यद्गृहे तद्दालाननप्रशस्तम् ॥

यावत्सचेत्पुनरस्य पुत्रे ऽतिरिक्ततरं प्रेमोत्पद्यते— तथा ऽन्येषु सत्त्वेषु तेन तिसृभिः
 परिभाषणाभि स्वचित्तं परिभाषितव्यं । कतमाभिस्तिसृभिः । सम्यक्[प्र]पुक्तस्य समचित्तस्य
 बोधिसत्वस्य बोधिर्न विषमचित्तस्य बोधिर्न मिथ्याप्रपुक्तस्य । अनानात्रचारिणी बोधिस- 10
 त्वस्य बोधिर्न नानात्रचारिणः । आभिस्तिसृभिः परिभाषणाभिः स्वचित्तं परिभाष्य—
 न्यत्रे⁽¹⁾ ऽमित्रसंस्रोत्पादपितव्या ऽमित्रं स्येतन्मम । न मैत्रं । यो ऽष्टमस्यार्थाय बुद्धप्रशस्ता—
 शिनाया उद्गुरताद्गत्वा ऽस्मिन् पुत्रे ऽतिरिक्ततरं प्रेमोत्पादयामि । न तथाऽन्येषु सत्त्वेषु ।
 तेन तथा तथा चित्तमुत्पादपितव्यं यथा यथास्य सर्वसत्त्वेषु पुत्रप्रेमानुगता मैत्र्युत्पद्यते । या-
 त्मत्तेमानु— मैत्र्युत्पद्यते । एवं चानेन योनिशः प्रत्यवेतितव्यं । धन्यत एव घागत । घ- 15
 न्यतो ऽहं । सर्वसत्त्वा अपि मन पुत्रा यभूवन् । यद्गृहे च सर्वसत्त्वानां पुत्रो ऽभूवन् । नेकं संवि-
 द्यते किञ्चित्तस्यचि—परो वा । यात्रदेवं हि गृहपते । गृहिणा बोधिसत्त्वेन न क-
 स्मिंश्चिद्वस्तुनि ममत्वं परिग्रहो वा कर्तव्यः । नाध्यवसानं । न निपतिः न तृष्णानुशयः
 कर्तव्यः । सचेत्पुनर्गृहपते गृहिणा बोधिसत्त्वं याचनक उपसंक्रम्य किञ्चिदेव वस्तु याचेत् ।
 सचेद्स्य वस्त्वपरित्यक्तं भवेत् । नैवं चित्तं निध्यापयितव्यं⁽²⁾ । पश्चरुमेतद्वस्तु परित्यजेयं 20
 यदि वा न परित्यजेयमवश्यं मगितेन वस्तुना पिनाभावो भविष्यति । अनामकेन मरणमुप

1) पुत्रे (?) cf infra

2) °*āhyap*° in the transcript

मत्तस्य भविष्यति । एतन्न चस्तु भां त्यज्यात् षट् चिनं त्यज्यामि । एतन्न वस्तु परित्य
ज्यात् षातनारः कानं करिष्यामि एतन्न परित्यक्तं न मे मरणकाले चितं परादाय
रथास्यति । एतन्न मे मरणकाले प्रीतिं प्राप्नोष्यन्प्रतिभारितो च जगपिष्यति । सचेत्पु-

नरेवमपि मान्याररन् शत्रुगातदन्तु परित्यक्तुन् । तेन स पावनरुच्यनसृभिः संशयिभि
6 संशयपितव्य । मनगाभिजनसृभिः । दुर्घास्तात्रस्म्यारिपक्तकुशलमूलः । घादिकर्मि
को मदायने । न चित्तस्य यशो परित्यागाय । सोगादेनदृष्टिको ऽस्ति । पर्यकारमका-

र(॥ २)स्थितः । तमस्य सत्पुरुष । मा परिताप्सोस्तथासुं करिष्यामि तथा प्रतिपत्स्ये ।

तथा योग्यारस्ये । यत्रे च तत्राभिप्रायं परिपूरयिष्यामि सर्वसत्वानां चेति । एवं धनु

मृपते । तेन पावनकः संशयपितव्य । एतन्न संशयनमुपारे दीपपरिहारायोक्तं । मा भूदो-

10 धिसवस्य तत्राप्रसादो बोधिसत्त्वे वा पावनरुच्येति । न तु मात्सर्यनेवं घनरथ भवति
कुत्सितं चेद् भग्यता बोधिसत्वानां ॥

यथाह बोधिसत्त्वप्रतिभोक्ते । चत्वार श्मे शारिपुत्र धर्मा बोधिसत्वानां न संवि-

द्यते । कतमे चत्वारः । शब्द बोधिसत्वानां न भविष्यते । मात्सर्यं बोधिसत्वानां न

संविद्यते । ईर्ष्यापेदुन्यं बोधिसत्वानां न भविष्यते । नार्क शक्तो ऽनुत्तरां सम्यक्स

16 बोधिमभिसंभ्रोदुमिति । लीनं चित्तं बोधिसत्वानां न संविद्यते । पश्येने शारिपुत्र चत्वारो

धर्मा संविद्यन्ते स पण्डितैर्घातव्य । कुरुको वताप । लपको वताप । नष्टधर्मो

वताप । संक्षेशधर्मो वताप । लोकाभियगुरुको वताप । भक्तचोडरुपरमो वतापमिति ।

तथा चित्तशूर्य धनु पुनः शारिपुत्र बोधिसत्त्वा भवति । पावत्स्वरुस्तपरित्यागो भवति

पादपरित्यागो । नासापरित्यागो । शीर्षपरित्यागो । अङ्गप्रत्यङ्गपरित्यागो । पुत्रपां

20 त्यागो । दुहितृपरित्यागो । भार्यापरित्यागो । रतिपरित्यागो । परिवारपरित्यागो

चित्तपरित्यागो । सुखपरित्यागो । मरुपरित्यागो । वस्तुपरित्यागो । देशपरित्यागो रू

परित्यागो । सर्वस्वपरित्यागोति ॥

एवं नारायणपरिपृच्छायामप्युक्तं । न तदस्तूपादातव्यं यस्मिन् [14 b] वस्तुनि नास्य
 त्यागचित्तमुत्पद्यते । न त्यागबुद्धिः क्रमेत् । न स परिग्रहः परिग्रहोत्तथ्यो यस्मिन्परिग्रहे
 नोत्सर्जनचित्तमुत्पाद्येन् न स परिवार उपादातव्यो यस्मिन्धार्यनैर्याध्यमानस्य परिग्रह-
 बुद्धिरुत्पद्यते । न तद्वाध्यनुपादातव्यं न ते भोगा न तद्ब्रह्मणुपादातव्यं यावन्न तत्किञ्चिदस्तू-
 पादातव्यं । यस्मिन् वस्तुनि बोधिसत्त्वस्यापरित्यागबुद्धिरुत्पद्यते ॥ यद्यपि तु खलु पुनः कु- 5
 लपुत्र बोधिसत्त्वेन मरुत्सत्त्वेनेत्रं चित्तमुत्पादयितव्यं । यद्यं मर्गात्मभावः सर्वसत्त्वेषु परि-
 त्यक्तः उत्सृष्टः । प्रागेव वाक्यानि वस्तूनि यस्य यस्य सत्त्वस्य येन येन पश्यत्कार्यं भविष्य-
 त्ति तस्मै तस्मै तदास्यानि सत्त्वविद्यमानं रूस्तं रूस्ताविकेभ्यो दास्यामि पादं पादाविके-
 केभ्यो नेत्रं नेत्राविकेभ्यो दास्यामि । मासं मासाविकेभ्यः शोणितं शोणिताविकेभ्यो मन्त्रान्,
 मन्त्राविकेभ्यो ऽङ्गप्रत्यङ्गान्यङ्गप्रत्यङ्गाविकेभ्यः शिरः शिरोविकेभ्यः परित्येदस्यामि । 10
 काः पुनर्वादी वाक्येषु वस्तुषु यदुत धनधान्यगतवृषत्सत्त्वाभरणकृपगतसत्त्वाहनयो-
 मनगरनिगमजनपदराट्टराजधानोपतनदातोदासकर्मकरपीरुपेयपुत्रद्रुक्त्वापरिचारेषु । य-
 पि तु खलु पुनर्यस्य यस्य येन येन पश्यत्कार्यं भविष्यति तस्मै तस्मै सत्त्वात् तत्तदेव सं-
 विद्यमानं दास्यामि । यद्योच्चविप्रनेमारी यद्विपारप्रतिकारो परित्येदस्यामि । मनपे-
 त्तो दास्यामि सत्त्वानुप्रकाय सत्त्वकारुण्येन भवानुकम्पया तेषामेव सत्त्वानां संप्रहाय । यथा 16
 मे ऽमी सत्त्वाः स [15 a] गृहीता बोधिप्राप्तस्य धर्मज्ञानकाः स्युरिति । येषानां ॥

तद्यथापि नाम कुलपुत्र गैपव्यवृत्तस्य मूलतो वा ह्रियमाणस्य गण्डतः शापातः
 तक्तः पत्रतो वा ह्रियमाणस्यं पुष्यतः फलतः सारतो वा ह्रियमाणस्य नेवं
 भवति विनाशो । मूलतो मे ह्रियते यात्रत्सारतो मे ह्रियत इति ॥ यद्यपि तु खलु
 पुनरत्रित्तव्य एव सत्त्वमध्योत्कृष्टानां सत्त्वानां ध्याधीनपनरति । एवमेव कुलपुत्र बो- 20
 धिसत्त्वेन मरुत्सत्त्वेनास्मिन्मनुर्मरुत्सत्त्वोत्तिके ध्यानभावे गैपव्यमंशोत्पादयितव्या येषां येषां
 सत्त्वानां येन येनार्थं तत्तदेव मे रुरचु रूस्तं रूस्ताविकेभ्यः पादं पादाविकेभ्य इति पूर्ववत् ॥

धार्पणपन्ननिमुत्रे ऽपि देशिनं । यद्यनेत्र मया कायः सर्वसत्त्वानां किंकरणीयेषु सत्त्वित्येव ।
 तद्यथापि नानिमानि वाक्यानि चचारि मरुत्सत्त्वानि पृथिवीधातुरब्धातुस्तेजोधातुर्वायुधातुश्च

धिसत्त्वत्यागचित्ततां गनन्ति कुर्याण उद्यानभूतमात्मानं सर्वसत्त्वेषु संपश्यन् । धर्मरतिभूत-
मात्मानं सर्वलोकेष्वार्थपानानः [16 a]मौमनस्यदानार्मात्मानं सर्वमवानानधितिष्ठन् ।
अनन्तप्रोतिननननात्मानं सर्वत्रगतो निर्यातात्मानः सर्वमुक्तधर्माय द्वारभूतमात्मानं
सर्वलोके संधारयमानः । बुद्ध्योधिदातात्मानं सर्वसत्त्वानां प्रणिदधत् । पितृममना-
त्मानं सर्वप्रवाया नियोजयमानः । सर्वोपकरणात्रैकत्याधिकरणनात्मानं सर्वसत्त्वधातौ 5
प्रतिष्ठापयमानः ॥

इति हि बोधिसत्त्व आत्मानमुपस्थापकत्वाय दानः पावनकेषु नीचमनसिकारचित्तो
भूयास्तरणाधिष्ठानचेता धरणिममसर्वदुष्प्रसक्तमनसिकारप्रवृत्तः सर्वसत्त्वोपस्थाना-
न्नात्मानमप्रपुक्तो बालाननदुष्कृन्स्वियः स्वावराधिपाननात्त्यः अस्थितः कुशलमूला-
भिपुक्तः अप्रपुक्तमर्त्तो कथानूपस्थानः कर्णो नासा⁽²⁾ संपरित्यजन् पावनकेभ्य उपसंक्रातेभ्यो 10
बोधिमत्यर्थोप्राप्तनद्यागतकुलकुलीनसंभूतचित्तः सर्वबोधिसत्त्वानुस्मरणविकारप्रसृतो
ऽसारात्सर्वत्रैलोक्यात्म -- त्यजेत्माण. स्वशरीरानध्यप्रसितसत्त्वानः धनिकेतसर्वबुद्धध-
र्मानुस्मृतिविकार्यसाराच्छरीरात्सारादानाभिप्राय इति हि बोधिसत्त्वो जिह्वां पाचिनः
सप्तानो म -- वाना प्रेमापीपरा मैत्र्योपचारविनयभा भद्रे मिरुसने राजार्के निपाद्य तं
पावनकमभिभाषने कृष्ट. 1 अरिष्टचित्तो भूया उत्तमचित्तो अनुपकृतचित्तो महात्मन्सना -- 15
[चि] [16 b]तो बुद्धवशमभूतचित्तो ऽलुलितसत्त्वानचित्तो महास्वागप्रलाधानो ऽनध्यप्रसि-
तशरीरचित्तो ऽनभिनिप्रिष्टवचनचित्तो ज्ञानुगण्डलाप्रसितकामो भूया स्वकाम्मुत्रादिजि-
ह्वा -- पावनकस्य सर्वशरीरमधीन कृत्वा वाचं प्रनुजन् स्निग्धां मृद्धीं प्रेमापीपी मैत्र्यो
पचारी । मृदाणा ह्य मन जिह्वां यथा कामकरणीयां कुरु । तथा कुरु यथा त्वं प्रीतो भवसि

1) *Upasthāyaka* = servant. Divy et alibi, buddhice. The form in *o*tea is new

2) The reading is doubtful

3) My emendation is founded on the MS reading *arushka* under which has been written in a much later hand *akushka*

4) This determines the meaning of *santūna* ('fixedness of mind') in Mhv. I 90 4, nbi v Senart (I 446)

- प्रोतनानन घान्ना प्रनुदिनो रुष्टः प्रोतितौन (न) स्यात्त इति स गिरः परित्यान्सर्व-
 धर्माप्रगिरः परमज्ञानमननम् सर्वमपरित्राणाशिशेषोधि " गच्छन् सर्वमगद्व्यगिरः
 प्रनुत्तज्ञानमभिनयन् सर्वदिविद्धर. ⁽¹⁾ प्रोतुं जानराजमधिनुच्यमानो अनुत्तमसर्वधर्मशर्यशी-
 र्यतां परिपूर्णितुक्तानो अनत्तपाचनरुप्रीतिपरिस्फुटचेना । इति हि योधिसत्वो दस्तपादा-
 5 न्परित्यजन्घाननकेभ्य भद्रादस्तप्रमुत्तेनानुप्ररुच्यारिजेण बोधिसत्त्वसिद्धिप्रकृत्यागप्रत-
 तपाणिना ध्ययनर्गाभिरतेन दस्तपादपरित्यगेन मरुप्रतिष्ठानकाननप्यतिदरेण बो-
 धिसत्त्वचर्याध्ययनमेव वेदानुपदत्तया दानप्रसादगतया त्रिभक्तचित्तोत्पादसंज्ञे निश्च-
 र्यप्रस्थानज्ञा [17 a] नधर्मशरीराङ्गिमाभिनानुत्तकायमत्तं यनीचचित्तं सर्वमार्त्तनीक-
 ल्याणानित्रीपस्तध्यवृद्धितयेना ⁽²⁾ सर्वयोधिसत्त्वसंज्ञिते कृत्यागनिर्वाण इति हि बोधिसत्त्व
 10 स्वशरीरनात्तिय्य रुधिरमनुप्रपच्छ्याचनकेभ्यः प्रदर्यितबोधिसत्त्वो बोधिसत्त्वचर्याभि-
 लापितचित्तो ऽपर्यात्तेदितचित्तः सर्वपाचनकाभिलापितचित्तं सर्वप्रतिपादकाविद्विष्टचित्तं
 सर्वत्रोधिमत्ययागप्रतिपत्प्रतिपद्यो ऽनित्रर्त्यया प्रोतिप्रसब्ध्या स्वशरीरानपेतचित्तं स्व-
 शरीराद्बुधिरमनुप्रपच्छन् ज्ञानापतनमरुपायनप्रसूतयेना मरुपायानात्रिनष्टमना इष्टमनास्तु-
 ष्टमना प्रोतमना मुदितमना मैत्र्यमना सुत्तमना प्रसन्नमना प्रमुदितप्रोतितौगनस्यजातो
 15 मज्जानांसं स्वशरीरात्परित्यजन्घाननकेभ्यः बल्याणत्त्यागया पाचकाभिनपितया वाचा
 तान् पाचकानभिलापन् ⁽³⁾ गृह्णन् भवतो मन शरीरान्नञ्जानांसं यथा कामकरुणाया तु
 ल्यप्रोतिविवर्द्धनेन त्यागचित्तेन । बोधिमत्यविद्यमणनिषेवितेन स्रुत्तुशालानूलेन लोका

1) MS *prāptam* I construe the suffix with *adhimucya rano* On the next word, *ju'ina*^o, the following gloss (or part of text?) is added in the margin, *sarvato 'kshu gerosu'ham jñānam ity ul' tēh*

2) The small upright bars added by the scribe or some (evidently not recent) reader of the MS show that he took the compound as 'cherished and saved by friends from the evil of all the actions of Māra' I confess however that this seems to me forced that, I prefer to suppose that something has been lost after *°karmā* (unhurt by Māra's machinations), thus leaving the next compound quite clear and intelligible

3) Cf Pāli *abhi'vāpa*

मन्वापरकथितेन प्रप्रेणाध्याशये । सर्वत्रोधिसत्त्वसमतोपात्तैर्गारादानार्थो निसाकाङ्क्षितै
 सर्वपाचकैरनुतोप्यचितैर्दानस्तुभि यप्रत्ययेत्तितेन वर्मत्रिपात्रप्रत्ययेन सर्वतोऋधात्
 त्रिमुत्था सर्वमुद्धतेत्रालकारव्युद्पूर्णा सर्वसमद्भिमुत्था करुणापरित्राणनया । सर्वमुद्ध
 वोव्यभिमुखया ।⁽¹⁾ दशान्न -- (17 b) चारुणया ऽतीतानागप्रत्युत्पन्नसर्वत्रोधिसत्त्वाभिमुख
 या एकशुशुलमूलपरिचर्याया सर्वत्रेशारुग्याभिमुखेनार्थभसिद्वनार्नदने । यथाभिमुखेन । स 5
 र्याद्यसगताज्ञानेन -- लोकाभिमुखेनापरान्तकोटोगतकल्पव्ययसायेन बोधिसत्त्वप्रणिधाने
 नापरितुस्थ्याभिमुखेनाद्येदचित्तोत्पादेन बोधिसत्त्व स्वकृद्य परित्याग्याचनत्रेभ्यो दान
 वशग्नितचित्त पारमितानिपादनचित्त सर्वत्रोधिसत्त्वदानानुद्धतमुप्रतिष्ठितचित्त । घ
 धिष्ठानसर्वपाचकप्रतिगाननचित्त । अध्याशय परिशोधयमान । सर्वगतपरि(पाच)न⁽⁴⁾
 निदान मरुाप्रणिधान प्रनिपद्यमानो बोधिसत्त्वचर्यायां सवसमान सर्वज्ञतासम्भार सभर 10
 माणा प्रणिधिनरिचन्सो ऽत्र यकृन्नुजाफुक्फुप पाचकेभ्य परित्याग्न्याचनत्राभिप्रसन्न
 या दृष्ट्या प्रसाप्रोत्यावर्तनेत्रैर्वोधिसत्त्वनिर्घतितेन प्रेम्णा ऽव्युत्थितमासिकारेण त्यागेना
 सारात्कारात्सुप्रत्ययेनितेन सारादानचित्तेन स्मशानपर्यत्तेन कायानुस्मृतिमनसिवारेण
 वृत्तज्ञालक्षभद्वय शरीर प्रत्ययेनमाणा परभक्तिनासितयया । शरीरानित्यतया ऽपचि
 द्दशरीरेण परभक्तयेननेन एव धर्मानसिभारप्रयुक्तो बोधिसत्त्वस्ताभ्याचाकागनिमिष 15
 प्रेतमाणा एव चित्तमुत्पादयति । यदि चादमेतस्याचनवस्यैतच्छरीरादृत्त यत्तुवृत्ता
 फुक्फुपदग्या । यदि वा न दग्या । घ्राणु तयपर्यत्ते नेपो [18 a] नित्य स्मशानपर्यवसान

1) Dh s § 75

2) DA s § 65

3) MS 'परितुस्थ्या For the form (not in ord Sk.) see Childers s v *paritas sanī*, compare also note to fol [23 b] below

4) I have conjectured that these are the missing letters from the Tib which has འོ བ བྱེན་པ་ ཅན་ རྩེན་པ་ རུ་ རྣེན་ བརྩུ་ བའི་ རྩེར་རྩོད་ ལམ་ ལེན་ བོ

5) Both reading and sense are somewhat doubtful Böhtlingk (W kürz F) gives to *aryuñāna* the meaning «das Nichtnachgeben»

इति । म एत्थं गगनिकारसंतोषितेन सत्तानेनैवं धर्मज्ञानेनाशयेन कल्प्याणानिब्रनंताधिष्ठि-
तेन पाचनकदर्शनेनासाहायकापात्सारनादातुमानो धर्मज्ञानतया स्वनात्तामत् परिस्थित-
मेव तत्कुशलमूलं परिणामपतित्वात्मभाजोत्सर्गं कृत्वा ॥

- भोगपुण्योत्सर्गो ऽप्यत्रैवेतिः । इति हि ध्योधिसत्वो नानादक्षिणापप्रतिप्राक्नेधन्या-
6 न्यनुह्लादिगागतेष्वप्रमेयकृपणवगीपकेषु ध्योधिसत्वभागतेषु ध्योधिसत्वशब्दं श्रुत्वा ऽगतेषु
ध्योधिसत्वप्रत्ययावकाशगतेषु ध्योधिसनदानपूर्वं प्रणिधानश्रुतेषु ' ध्योधिसत्वप्रणिधान-
चित्तिनिमित्तितेषु । सर्वत्यागननसाभिज्ञापितेषु तत्तयाचनकप्रतिमाननचितेन ध्यागतपाच-
नकृतनापणचितेनो । मयैव तत्र दिक्ष गता धूर्ध्वं प्रतिमानपित्तव्या अभविष्यन्⁽¹⁾ येन युष्मा-
कमागननज्ञतमो न स्यात् । एव सन्द्धप्रणिपतिन समपति सर्वपाचनकान् समपित्वा
10 स्नापयिता विस्त्रापिनशरीरान् कृत्वा तेभ्यो यदृच्छोपकार्षां प्रतिपादयति । यदिदं मणि-
रघान् शम्भु⁽²⁾द्वीपकल्प्याणान्यारत्नपरिपूर्णान् यदिदं सुवर्णरघान् वनपदत्रिशुद्धकन्यार-
त्नपरिपूर्णान् । यदिदं वैडूर्यरघान्वानुशुलगीतद्याग्यसंप्रवादितपरिपूर्णान् । एवं स्फ-
टिकरघान् सुमुखसुवेशधारिस्वलेकृतहृत्पानप्रतिकूलदर्शनचतुरकन्यारत्नपरिपूर्णानिति ।
तथात्रैव देशतं मणिरघान्वा ददानः सर्वरत्नजालसंस्कृतानाज्ञानेपरुस्त्युपेतान् ।
15 [18 b]सवारुनान् । चन्दनरघान् ददानो रत्नचक्ररघ्यप्रयुक्तान् रत्नसिंहासनप्रतिष्ठितान्
पायनानारत्नकृतसंस्कृतयूरान् रत्नचितानविततसंस्कृतान् धनपताकालंकृतचतुर्दि-

1) °shyana MS

2) These syllables wholly or partly wanting in the MS, have been restored from the Tibetan (f 22 a 1)

3) The MS. here and in the corresponding passages at 19 a (p. 28 c) below has the *vox nihili*, *āyāneya* I have succeeded in restoring the text in all three passages from the Tibetan equivalent རྩུང་ཤེས་ This ought of course to have some form like *sarajāna* for its original, but clearly the Tibetan translator mistook the somewhat rare Sanskrit word (paralleled however in Pali) for a derivative of *ज्ञ*. It may, however, be noted that Indian tradition, as represented by the *Ācāra tantra* cited by B and R. does connect the word with that root and not with the Vedic *ājan*

दानं⁽¹⁾ नानागन्धविधूपितं सारगन्धानुलोपानुलितान् । सर्वपुष्पच्यूलान्नकीर्णान् कन्द्याश-
तसंस्कारमूत्रप्रकार्पितान्धातुगमनान्धातुसप्तनवारुनप्रपुक्तान् । यात्रदप्रतिमूलगमनोद्यप्र-
वातगन्धान् मुडुह्रितपुत्रत्रयनोपचारप्रपुक्तान् । विविधगन्धवूर्णास्तम्भुतकृतोपचारानिति ॥

पुनरत्रैवाह । घातनानं च सर्वसत्वानां निर्गतपद्मपस्थानं वा सर्वयुद्धानामु-
पादानो राद्यं वा परित्यजन् प्रथेदकं वा नगरराजधानीं सर्वान्गारभूपितां प- 6
वारुं वा पाचनकेषु सर्वपरिवारं परित्यजन् पुत्रदुहितृभार्या वा ददानो पाचनकेभ्यः स-
र्वगृहं चापसूत्रम् । प[13]त्सर्वोपभोगपरिभोगान् वा ददानः । एवं पानदानं रसदानमपि
वोधिसत्वो ददानो विविधान् कल्याणानुदारान् विशुद्धानविकल्मास्तिक्तांशवणान्
कल्याण् कपाषाण् नानारसाघोषितान् सुस्निग्धान् विविधरसविधिनेपितान् धातुतोभण-
समतास्यापनान् चित्तशरीरवलोपस्तम्भनान् प्रीतिप्रसादप्रानोद्यवल्पतात्रनानान् । याव- 10
त्सर्वपरोपक्रमप्रतिषेधकान् सर्वव्याधिसननारोग्यसंज्ञनानान् । एवं वस्त्रदानं पुष्पदानं
गन्धदानं विलेपनदानं माल्यदानं । शयनदानमावासदानमपाश्रयदानं प्रदीपदानं च । गता-
नप्रत्ययैष्यद्य [19 a] परिष्कारान् वोधिसत्वो ऽनुप्रवच्छन् यावन् नानाभाजनानि विवि-
धसभाराण्यनेत्रकांश्यपात्रैरप्रमेयसंभारोपचिता हिरण्यमुज्ज्वल्यचूर्णपरिपूर्णास्तानि
बुद्धेभ्यो भगवद्भ्यो ददानो ऽवित्यदृतिणीयाधिमुक्तचेता वोधिसत्वरत्नेभ्यो वा ददानः । 15
कल्याणमित्रमुडुर्लभचित्तोत्पादेन धार्यसंधाय वा ददानः । बुद्धशामनोपस्तम्भाय पुद्गलाय
वा ददानः । श्वाचक्रप्रत्येकबुद्धेभ्यो वार्यगुणसुप्रसन्नचित्ततया मातापितृभ्यां ददानो । गुरु-
प्रभुनोपस्थानचित्ततया आचार्यगुरुदृतिणीयेभ्यो वा ददानस्तत्र तत्र गुरुसंभाराजवाद्शि-
त्तणप्रपुक्तः । अक्षर⁽²⁾ससनं वा कृपणानीपक्रयाचनकेभ्यो ददानः । सर्वसत्वाप्रतिरुतचतु-
र्भेदीपरिभावितचित्ततया । पैयालं ॥ 20

इति हि वोधिसत्वो हस्त्यान्नानेषां⁽³⁾ ददानं सप्ताङ्गसुप्रतिष्ठितान् । पट्टिहा-

1) New form: Caturdśam (undecl) in lex of Pali catuddāsa

2) अक्षर² MS

3) See p 26, note 3. For the order of members in the compound see B. & R

यात् पङ्क्तौषोत्तान् पद्मवर्णात् सुतत्रिगुह्यात् सुवर्णात्तारात् दिगालप्रतिच्छ्रान्
 रोहण् नागरतत्रिचित्रान्नागराशुण्डप्रतिच्छ्रान् सुवर्णान्यगणान् वल्ल्याण
 [धारु]र्शान् । घातासिमानमद्वेषगातोपचारार् घञ्जातनिषान्यो ददात् । सुतत्रा
 दामुत्तरोरीषेतासुत्रसंयत्तांशतुर्दग्भानादाह्रमपेितागरीक्षसंयत्तान् दिव्यरत्न्या
 5 णामुत्तशतस्रविभूषणोषोत्तान् । स तात् ददान् परित्यान् गौरवेण मुहूर्तनिभ्य
 वल्ल्याणमित्रपातापितृभ्य वृषणानोपापाचनेरुभ्य सर्वज्ञप्रतिप्राद्वभ्यो मुक्ताचि
 त्तपा ददात् । नागृहीतचित्तपयोत्साम्मरुक्करूपापरिस्पृशेन सत्तानि मदात्तयाम्
 परिमाणत्रो(19b)धिसत्तगुणेषु प्रतिपद्यमानो ऽभिताव्योधिसत्तव्याशपान् परिशोधय
 मानो पात्रंति हि बोधिसत्त घातादात् ददान् परित्यान् हाभद्रासगानि वैशूर्पद
 10 काणि सिरुप्रतिष्ठितानि सुवर्णमूत्ररत्नान्धितानान्यनेरुचोवरस्पृशेपितप्रज्ञप्तानि स
 र्वसाम्प्रजासितोपचारणि विधित्रमणिहासमुच्छ्रितभद्रा यनेवरत्नकोटानिपुत्रगतस
 रुमान्नाव्युह्याणि स्मृत्तान्वितान्वितानि सुवर्णानि द्विषीतानसघटितमनोदनादान
 र्द्योयशब्दानि मरुत्स्यासनाभ्ययुद्धतो[द्विद्व]चतुर्दर्शनान्येन ह्रस्वमरुत्पृच्छिच्यनुशासननिप
 दनाभिपित्तानि । सर्वराभ्योद्यर्पाधिपतेपनिपतनिपद्याप्रतिरुत्तचक्रशासनानुशासनसर्
 15 रत्नाधिपतेये प्रवर्त्तते(6) एव यावदिति हि बोधिसत्तप्रकृत्राणि ददान् परित्यान्मरु
 रत्नव्युत्प्रतिनापित्तानि रत्नदण्डानि विद्विषीतालसङ्घानि । रत्नमूत्रवर्णवपठाव

1) MS पङ्क्तौषो I have supposed a neuter *gantra* a by form of *gantra* (cf *Buddhacarita* II, 12—a similar passage to this See Cowell's preface p XV)

2) MS *açayaneyamta* (last letters indistinct) see p 26, note 3 above

3) «With no nigardness of mind» See R Morris in *Academy* 25 Feb 1888

4) These two letter groups are quite uncertain A marginal note has उच्छ्रित
जङ्घदष्टिदस्य

5) *Adhipateya* a Pāliism not hitherto noted in Sanskrit *majata* (if the reading be correct) apparently = «regularly enjoined for»

6) The sentence if the reading be right must apparently be parenthetical «(and he so the recipient of these gifts flourishes in sovereignty)»

सीविनापि विदूराणि दाराभिप्रन्नाम्बिताणि रन्दीघोपमनोसशन्दोषाचाराणि रेमा
 लाभ्यत्तरिपिशुद्धकृतानि रत्नशनारान्नंराराशामरुद्धिततानि रतनोपसंधारितान्य
 गुरुचन्द्रायेरसारवराग धरोटानियुशासकरुद्धविधूपिप्रासितोपमाणि शम्बुदप्र
 भास्वरशुद्धानि । तादृशां कृत्राणांनेररोटीपितुशतमदृमालकाराणां तदतिरिक्ता
 नि चासंष्येयरोपीनियुशामदृमालवारणयपेक्षितो ददा परिद्यामत्रसूत्रम् 5
 प्रवृक्कसमुत्तोभूतेभ्यो रा मयसोरेभ्यो निर्दानां धी तद्यगतानां चैत्यालराशय । ध्याप
 र्येष्टये धोधिसत्त्वप्रत्याणमिरे (20 a) भ्यो वाभिगातप्रोधिसत्त्वधर्माण्येभ्यो वा गाता
 पितृभ्यां वा सघरत्ने वा सर्वबुद्धशासने वा यावत्सर्वप्रतिप्राकृतेभ्य स एव तत्तुशलमूल
 परिणामयति ॥

यथा तावत्प्रथमायामेव परिणामनायां सर्वबुशलमूलप्रस्ताप्रेयूपदिष्ट । एवं प्रणिधा 10
 नमुत्पादयति । यत्रमेतापि बुशाभूलानि सवामडुपज्ञोव्यायुपरारिभूनापि भवेवुर्विशु
 द्धधर्मपर्ययसानापि येन सत्रसत्त्वामेतै बुशलमूलेनरवाप्रागप्रतिप्रसन्नब्धिभरात । तैर्ययो
 गारयामतौक्कादुपस्वधागिरत्तयेषु । स तानि बुशलमूलानि परिणामयनेत्र
 तत्बुशलमूल परिणामयति । घरोत्तारु कुगनमूले सर्वसत्त्वानां नयन भयेष सत्रदुपस्व
 न्धविनिप्रतनाय । सर्वसत्त्वानां त्राण भयेष सत्रज्ञेशपरिमोचनतया । सर्वसत्त्वानां शरणभयेष 16
 सत्रभयार्तणनया । सर्वसत्त्वानां गतिभ्रयेषु सर्वभूम्यनुगमातया । सर्वसत्त्वानां परायण
 भयेषमत्यन्तयोगनेमप्रतिलम्भतया । सर्वसत्त्वानां घालोको भवेय वितिमिरज्ञानसद
 र्शनतया । सर्वसत्त्वानां उत्त्वा भयेषमविद्यातमोऽधकारविनिवर्तनतया । सर्वस
 त्वानां प्रद्योतो भयेषमत्यन्तत्रिशुद्धप्रतिष्ठापनतया । सर्वसत्त्वानां नापयो भवेयम
 चित्त्यधर्मापाधतारणतया । सर्वसत्त्वानां परिणामयो भयेषमनावरणाज्ञानस्कधोपन 20
 यनतया । पेयाल ॥ तच्चाध्याशयत परिणामयति न वचनमात्रेण । तच्चोद्घ
 चित्त परिणामयति । कृष्टचित्त परिणामयति । प्रसन्नचित्त परिणामयति । प्रमु

1) = Pali n bhuta

2) Cf the name of a Bodhisattva quoted in B and R from Daṣabhuṃiṣvarā
 Anāvaranaṣṣaṣṭyapudhagarbha.

- दितचित्तः स्निग्धचित्तः परिणामयति । मैत्रचित्तः प्रेम[20 b]चित्तः अनुग्रहचित्तो हितचित्तः
 सुखचित्तः परिणामयति । तच्चैवं परिणामयति । इदं मम कुशलमूलं सर्वसत्वानां गतिविशुद्धये
 संवर्तेत । उपपत्तिविशुद्धये संवर्तेत । पुण्यमाहृतम्यविशुद्धये संवर्तेत । धनभिभूततायां सं-
 वर्तेत । अर्पणादानतायां संवर्तेत । डुरासदचित्ततायां संवर्तेत । स्मृत्यप्रमोषतायां संवर्तेत ।
 5 गतिमतिविनिश्चयतायां संवर्तेत । बुद्ध्यप्रमाणातायां संवर्तेत । कायकर्ममनस्कर्मासर्वगुणा-
 लकारपरिपूर्णा संवर्तेत ॥ अनेन मे कुशलमूलेन ते सर्वसत्त्वाः सर्वबुद्धानारागधेयुरारागपिप्सा⁽³⁾
 च मा विरागपेषु⁽⁴⁾ । तेषु च बुद्धेषु भगवत्सु प्रसादमेवेत्वं प्रतिलभेरन् । तेषां च तत्रागताना-
 नर्हता मन्यवसंबुद्धानामत्तिके धर्मदेशनां शृणुषुः । श्रुत्वा च सर्वा विमतीर्विनिवर्तयेयुः ।
 पश्चाद्भुते च संधारयेयुः । सन्धारयन्तश्च प्रतिपत्त्या संपादयेयुः⁽⁵⁾ । तांश्च तत्रागतानाराधयेयुः ।
 10 चित्तकर्मण्यतां च प्रतिलभेरन् । धनव्ययानि कर्माणि समुदानयेयुः । मरुत्सु च कुशलमूले-
 घात्मानं प्रतिष्ठापयेयुरत्यक्तं च दारिद्र्यं विनिवर्तयेयुः सतः धनप्रतिलम्भांश्च परिपूरयेयुः
 सर्वबुद्धानां धानुशिक्षणैषुः कल्याणोन्मिद्रप्रतिलम्भे चाधिगच्छेयुः । उदारविमुक्तिसंगतां च
 परिनिष्पादयेयुः । सर्वज्ञाने चाप्रज्ञां प्रतिलभेरन् । अत्रतेरुत्तचतुष्मतां⁽⁷⁾ च सर्वगत्यु-
 त्पादयेयुः⁽⁸⁾ । लक्षणान्वृततां च कायप्राप्तपूरिं प्रतिलभेरन् । सर्वगुणालङ्कारं च वाक्वचि-
 15 शुद्धिं परि[21 a]गृह्णयेयुः । संवर्तेन्द्रियतां दशबलप्रपुक्तां चित्तकल्यातां समुदानयेयुः । धनि

1) Compare *mushitaçrutā* at F 58 a *infra* and N Vyuty there cited, also *asampramoṣacārino* at 23 b *infra* and Pili formā quoted by R. Morris in *Academy*, 25 Feb 1938

2) The scribe here adds a figure noting that these ejaculations are ten in number

3) 4) Words peculiar to Buddhist Sanskrit from which other curious forms are quoted in *Divyāvad*, v. index

5) The text of the MS has *yathārutam*, but a marginal note doubtless referring to this, has *çrutā* (sic)

6) Here the scribe adds *5*, compare note (2)

7) सुननाद्य MS

8) *10* added see note (2) above

मित्तविरुद्धतां च परिपूर्णेभ्यः । येन च सुतोपधानेन सर्वबुद्धाः समन्यागतास्तत्सुतोपधान-
 प्रतिलब्धाः सर्वसत्त्वा भवेत्पुरिति ॥ यथा पञ्ची परिणामनोक्तेन विधिना परिणामयति ।
 सर्वसत्त्वा । ज्ञानाकाराद्भवत्तु असद्गप्रयुक्तचेतसः । घाकारप्रज्ञातापिनो⁽¹⁾ ऽन्यव्यवसितारुः
 प्रीतिभक्तानिरामिपारुः पावत् कामतृष्णाविनिर्जताः । सर्वसत्त्वाः धर्मरसगेवप्रव-
 र्थका भवत्तु । अनुत्तरधर्मरतिप्रोषितसत्तानाः । सर्वसत्त्वाः सर्वरसाप्रविष्टा⁽²⁾ भवत्तु
 रसनिमिता मरुतेतारः सर्वबुद्धधर्मवित्तनप्रयुक्ताः यद्विषयाना यययाना उत्तमयानाः
 शोभयाना मरुयानाः । सर्वसत्त्वा यन्तदर्शना भवत्तु बुद्धप्रोतिप्रतिलब्धाः । सर्वसत्त्वाः सर्व-
 कल्याणामित्रदर्शनानुपकृतसत्ताना भवत्तु । सर्वसत्त्वा यमर्गैष्यरुत्रोपदर्शना भवत्तु । सर्व-
 सत्त्वा ज्ञेशत्रियविनिवर्तकाः । सर्वसत्त्वा घादित्यनण्डलोद्गतदर्शना भवत्तु सर्वसत्त्वतम-
 स्तिमिर्पटलविधमनयात् ॥

10

एवमात्मानमुपनिधाय स्वभावनानुसूत्येन पठितव्यं । सर्वसत्त्वानामभिर्गुचिर्दर्शन-
 ताया परिणामयामि । सौमनस्यदर्शनताया कल्याणदर्शनताया परिणामयामि । यमि-
 न्वपितदर्शनताया प्रकृषितदर्शनताया दौर्मनस्यादर्शनताया बुद्धदर्शनोपेताया परिणा-
 मयामि ॥

सर्वसत्त्वा. शोभनान्धोपेना भवत्वनाद्वैश्यशोला वीधिसवपारमिनाशोला[21 b]. ॥ 15
 सर्वसत्त्वा दानप्राप्तिता भवत्तु सर्वत्यागपरित्यागिन । सर्वसत्त्वा ताप्तिप्राप्तिता भवत्तु य-
 क्षोभ्यचेतनाप्रतिबन्धाः । सर्वसत्त्वा वीर्यप्राप्तिता भवत्तु मरुत्रैर्यपानसन्नदाः । सर्वसत्त्वा
 ध्यानप्राप्तिता भवत्तु प्रत्युत्पन्नबुद्धसंनुप्तीभावस्थिताः समाधिप्रतिलब्धाः । सर्वसत्त्वा वी-
 धिसत्त्वपरिणामनावाप्तिता भवत्तु सर्वसत्त्वा. सर्वश्रुतार्थप्राप्तिता भवत्तु सर्वकुशलधर्मप्र-
 कृषिता । सर्वसत्त्वा दिव्यशयनप्रतिलब्धा भवत्तु मरुदानाधिगनाय । सर्वसत्त्वा धार्षयन- 20

1) MS °rino *Ātāpi* «zealous» cf Divy index, or read *tūyino*, cf. Morris, R
 J P F S 1891—3, p 54

2) MS apparently °प्राप्तता

3) So a *secunda manu*, originally °*odaraḡata*°

4) Böhlingk, W.K F. quotes *Lalitavistara* 36 *

- प्रतिलब्धा भवन्तु । नि पृथग्जनबोधिचित्तावासनत्वात्सर्वसत्त्वा सुप्रशयनप्रतिलब्धा भवन्तु ।
 सर्वसत्ताहारचरुद उपरिवर्जनत्वात्सर्वसत्त्वा लेमजयनप्रतिलब्धा भवन्तु धर्मकामस्पर्शेषि
 तां । सर्वसत्त्वा परिशुद्धबुद्धनेत्रात्रभासा भवन्तु गुणावासतुप्रयुक्ता धार्पावासनिकेतोच्चलि
 ता । यनुत्तरसर्वबुद्धावासाविरुक्ता । सर्वसत्त्वा बुद्धोपनिष्पद्यविहारिणो भवन्तु । सर्व
 5 सत्त्वा यनत्तालोका भवन्तु सर्वबुद्धधर्मेषु सर्वसत्त्वा यप्रतिकृतात्रभासा भवन्तु सर्वधर्मधात्रेक
 स्पर्णा । सर्वसत्त्वा चारोग्यशरीरा भवन्तु तद्व्यागतकायप्रतिलब्धा । सर्वसत्त्वा शैषज्यरागे
 पमा भवन्तु यत्यत्ताकल्पनधर्माण । सर्वसत्त्वा यप्रतिकृतभैषज्यस्तम्भोपमा भवन्तु जगच्चि
 कित्साप्रतिपत्रा । सर्वसत्त्वा रोगजल्यनिरुद्धा भवन्तु सर्वसारोग्यप्रतिलब्धा । सर्वसत्त्वा
 सर्वभद्रैषज्यकुशला भवन्तु यथाशयभैषज्यप्रयोगसप्रयोक्ता [22 a]र ॥ सर्वसत्त्वेषु सर्वरोग
 10 विनिवर्तनाय परिणामयामि । सर्वसत्त्वेष्वर्षत्तस्थानवलशरीरताया परिणामयामि । सर्वस
 त्तानां चक्रराजपर्वतानवमर्षकायत्रनोपपत्तये परिणामयामि । सर्वसत्त्वानां सर्वधरोपस्त
 म्भनात्सत्ताया परिणामयामि ॥ सर्वसत्त्वा यप्रमाणाभासाना भवन्तु राशधातुत्रिपुटा स्मृता
 निद्रयोपेता सर्वलौकिकलोकोत्तरभायसंघट्टणाद्गुरुणस्मृत्यसप्रमूढा । सर्वसत्त्वा वल्य्याण
 विशुद्धिभावना भवन्तु । यतीतानागतप्रत्युत्पन्नसर्वबुद्धबोधधर्मप्रसादमादिण । सर्वसत्त्वा
 15 वामङ्गमां भवन्तु सर्वत्रगामिनांबुद्धभूमिप्रतिलब्धा । सर्वसत्त्वा सर्वसत्त्वेष्वप्रतिकृतचित्ता
 भवन्तु । सर्वसत्त्वा यनाभोगमर्षबुद्धनेत्रपरिस्पुष्टगमना भवन्तु । एकचित्तनष्टसर्वधर्मविनष्टा ।
 सर्वसत्त्वा आत्तात्तात्सर्वलोकधातुगमना भवन्तु । यविश्राम्यमानमनोमयकायप्रतिलब्धा ।

1) Possibly *sparṣa* is here equivalent to the Pali *phassa* Cf. Childers s v

2) The equiv. of Pali *upanissaya*, not hitherto found in Sanskrit

3) The Tib (26 a 2) has རྣམ་པར་མི་འབྱུང་གི་རྣམ་པར་རྒྱུ་ which I under

stand to mean «possessing the quality of excess i.e. *sang srowdu* In one of the polyglot lists of the thousand names of Buddhas I find མི་འབྱུང་གི་ as the equivalent

of Akshobhya

4) No such derivative as *mardya* is quoted, but the general sense is clear

5) This form hitherto in Pali only

6) Not one of the *daṣa bhūmayāḥ*, but of the *daṣa bhūmayāḥ* Dh - s § 70

सर्वसत्त्वाः सुखमगनगुह्या भवन्तु सर्वबोधिसत्त्ववर्षानुप्रवेजिनः । घनेन कुशलमूलेन सर्वस-
त्त्वाः कल्याणमित्रात्यागचितानुत्सृष्टा भवन्तु कृतज्ञाः कृतानुपालनतया । सर्वसत्त्वाः क-
ल्याणमित्रैः सकैकार्थ्या भवन्तु सभागकुशलमूलसंपरूपातया । सर्वसत्त्वाः कल्याणाशया भवन्तु
कल्याणमित्रसंबन्धनसंपद्विकारानुधन्वनतया । सर्वसत्त्वाः कल्याणमित्रकुशलमूलसुखमि-
पाकादिशुद्धा भवन्त्वेकप्रणिधानाः । सर्वसत्त्वा मरुत्पानागिरि⁽¹⁾ स[22b]प्रस्थिता भवन्त्सवि- 5
ष्काम्भिनयानसर्वज्ञतापर्यप्रसानाः । सर्वसत्त्वाः प्रच्छादितकुशलमूला भवन्तु सर्वयुद्धाप्रस्था
गोपनप्रतिलब्धाः । सर्वसत्त्वा गुणज्ञानाभिच्छादिता भवन्तु सर्वलोकोपलेशव्य[प]वृताः ।
सर्वसत्त्वा यद्विद्वावित्तिसद्गुणाधर्माणो भवन्त्स्वियन्नबुद्धधर्मप्रवाहाः । सर्वसत्त्वाः प्रकृतभूता
भवन्तु दशत्रयवितानान्विताः । सर्वसत्त्वा अत्यन्तबोध्यामन्नप्रतिलब्धा भवन्तु । सर्वसत्त्वा⁽³⁾ धुद्ध
त्रिकात्ति। रूपासनप्रतिलब्धा भवन्तु सर्वव्रगदधलोकनीया इति ॥ 10

धार्ममगनगञ्जसूत्रे ऽप्याह । मा भूत्तन्मम कुशलमूलं धर्मज्ञानकौशल्यं वा यन्न सर्वस-
द्योपजीव्यं स्यादिति ॥

अतीतानागतप्रभोत्सर्गस्त्वार्थान्त्यमतिमूत्रे ऽभिहितः । कुशलानां च चित्तचैतसिना-
नानामनुस्मृतिरनुस्मृत्य च बोधिपरिणामना । इदमतीतकौशल्यं । यो ऽनागतानां कुशलमू-
लानां निध्योत्सरोधे⁽⁴⁾ मुखो⁽⁵⁾ कर्मसमन्वाहार । ये मे उत्पत्स्यन्ते कुशलाश्चित्तोत्पादा- 15
स्ताननुत्तरायां सम्यक्सरोधी परिणामिष्यामीति इदमनागतकौशल्यं ॥ तदेवं चैतसिके-

1) The last letters have partly fallen away but my reading is confirmed by the
Tib རྩེན་པ་ཆེན་པོ་ལ་གཞིལ་

2) The leaf is here much broken The Tib (26 b—27 a) has ལ་ད་སྐྱེ་རྩེན་པོ་
པ་ད་ལ་པའི་མེད་ལེ་གཞན་ལི་

3) Cf G-g pariprech in K,F 252, also M Vyutp LXV 11

4) Böhtlingk (W K F VII 352) suggests for *midhyapti* (quoting M Vyutp 245 1053) «*etwa* Nachdenken, philosophische Betrachtung» The Tib (27 a B) has
དེས་པ་ད་མེད་སྐྱེན་

5) New as a noun, vb *amukhī kr* in Lalitavistara p 218 17 and Divy

नाभ्यामेन सर्वत्यागाधिनुक्तिं परिपूर्णे त्यागचित्तत्रेगायमेन कायप्रयोगेणोत्सृष्टसर्वपरि-
 रूः । सर्वपरिप्लुगाद्भवदुष्पादिनुक्तो मुक्त इत्युच्यते । यनुत्तरांशाप्रमेयासंप्येयान् क-
 ल्यान् नागाकारान्नात्तान् लोकिरुन्तोकोत्तरान् सुगसंपत्प्रवर्षाननुभवति । तेन चात्मभावा-
 द्ना यतिपामिषेणैव स्वयमनभिगानोत्रोगेनाप्याकृत्य परानपि तारयति ॥ यत एवो-

6 [21 a] कं रत्नमेवे । दानं हि योधिसत्त्वस्य योधिरिति ॥

॥ शिक्षासमुच्चये दानवार्मिता प्रयत्न परिच्छेदः ॥

II.

10 शोलापारुणितायां सद्गर्भपरिग्रहो नान द्वितीयः परिच्छेदः ॥

एवमेवात्मभावादीनानुत्सृष्टानामपि रत्ना कार्या । कुतो । यस्मात् ॥ परिभोगाय
 सत्त्वा नागात्मभावादि दीपते । धरतिते कुतो भोगः । किं दत्तं यत्र भुज्यते ॥ तस्मात्सत्त्वो-
 फोगार्थमात्मभावादि पालयेत् ॥ अतः हि योधिसत्त्वप्राप्तिगोत्रे । परं शारिपुत्र रत्निव्या
 मोत्यात्मा रत्नितव्यः । एवंद्वयया शारिपुत्र स्थितेपि⁽¹⁾ कतरा समन्वयगतो योधिसत्त्वो व्री

16 वितस्तेतोरपि पापं कर्म न करोतीति ॥

योर्दत्तपरिप्लुक्पापानप्यारूः । शकटमिव भारोद्भूतार्थं केवलं धर्मबुद्धिना वाढव्य-
 मिति । तथा उत्तममत्तिमुत्रे ऽपि । कायदुष्कृतया च न परिधिख्यते सत्त्वोत्तमपेति ॥

तच्चात्मभावादिकं कथं पालयेत् । कल्याणामित्रानुत्सर्जनात् । यथोक्तनार्यमण्ड-
 व्यरू⁽⁴⁾ धार्यभ्रोसेभवेन ॥ कल्याणामित्रसन्धारिताः कुलपुत्र योधिसत्त्वा न पतसि दुर्गति-

1) This syllable, which would give a form explicable but not found, is possibly an addition to the MS

2) M Vyutp LXV 83 Viradattagrhapatipariprechā, cf Nanjio 23 (28) and K.F 216

3) For the form see Divy 253 10

4) With the text of the subjoined extract I have collated R As Lond MS Hodgson № 2 (called «II» below) f 253 a sub fin

धु । कल्याणमित्रसमन्वाकृतानातिजामसि बोधिसत्त्वशिक्षा । कल्याणमित्रप्रतिहृदा य
 भुङ्क्ता⁽¹⁾ भवति लोकात् कल्याणमित्रपर्याप्तता⁽²⁾ बोधिसत्त्वा धर्मप्रगोर्धवारिणी भवति
 सर्वबोधिसत्त्वचर्यानु । कल्याणमित्रपरिगृहीता बोधिसत्त्वा दुर्द्धर्या भवति कर्मक्षेत्रे ।
⁽⁴⁾सन्बोधका कल्याणमित्रा ध्वक्रणोपानां सच्चित्राका प्रमादस्वानात् । निव्यासगितार्
 सत्तारपुरात् । ⁽⁵⁾तस्मात्तर्दि कुलपुत्रा एव मनसितारात् ⁽⁶⁾प्रतिप्रश्नब्धेन ⁽⁷⁾कल्याणमित्रा ⁽⁸⁾
 प्युपस⁽⁹⁾ (23 b) जामितव्यानि । पृथिवीसमचित्तेन सर्वभारवर्नापरिणामनतया वज्रसमचित्ते
 नाभेद्याश्रयतया । चक्रवाडसमचित्तेन सर्वदुष्प्रासप्रवेधनतया । लोकदाससमचित्तेन सर्वत्र
 मंसनादानाद्गुप्सनतया । रत्नोत्कर्षासमचित्तेन मानातिमानधिवर्ननतया । यानसमचित्तेन
 गुरुभारविर्वहनतया । अस्मचित्तेनाद्रुध्यन्तया । नैसमचित्तेन यमनयननापरित्र

1) Doubtless = «gone forth from», cf Childers p 613

2) For the form see Divyāv Ind, for the meaning note to translation

3) For the form cf p 30 supra, note (1)

4) *Sambodhanant* (neut.) H *sañcodalāh* our MS

5) This occurs in H at f 254 b 3 sqq

6) So rightly H, our MS °ra.

7) H inserts *te*

8) (8) These syllables supplied from HL

9) H reads clearly °*naparinamanatayā* (°रिन°) which gives good sense Our MS however shows the same form *āparitasyanataya* that has been noted on p 25 7 above and also occurs a few lines below, a derivative of *tras* is of course possible, though less probable, here The Tib (28 a 1) has མེ་ཡུ་ས་ «not changing place» (Jäschke p 20)

10) *vajravāda* H

11) A «Policisms» for व्यव° Cf Milindapanho p 386 2 *pabbato asampa vedhā*

12) *Samū yugupsanatayā* (three aksharas lost) A *samadanaghanatayā* H Our reading is confirmed by the Tib མེ་སྤྲོད་པ་སྤྲོད་ (28 b 2) The meaning of *loka dasa* (ལོངས་ཀྱི་རྒྱུ་ལྷན་གྱི་བྱུང་) is rather to be sought in the *kammakara* of Mil-P 379 than in the similar Tibetan phrase cited by Jäschke, Diet., 45 a 3

13) *रत्नोपहृ°* H «Besen» (Böhtl ?) but རྩུག་རྩེ་སྤྲོད་ «the act of sweeping» Tib, 28 a. 2 fin

स्यनतया । सुपुत्रतदशेन कल्याणमित्रमुदासीतणवया । घातमानि च ते कुपुत्रातुरसंसो
 त्पादपितव्या । कल्याणमित्रेषु च वैचसंज्ञा । अनुशासनोपु¹⁾ भेषयसंज्ञा । प्रतिपत्तिपु व्या
 धिनिर्घातनसंज्ञा । घातमानि च ते कुपुत्र भीरुसंसोत्पादपितव्या । कल्याणमित्रेषु प्रूसं-
 ज्ञा । अनुशासनोपु प्ररुणसंज्ञा । प्रतिपत्तिपु जत्रुनिर्घातनसंज्ञा ॥ यत्रै⁴⁾ वाचनोपासिका-
 5 प्रिनोते धर्माणं । कल्याणमित्रानुशासनीप्रतिपत्तस्य कुपुत्र बोधिसत्वस्य युद्धा भगवतो
 ग्भिर्हाद्वचिता भवति । कल्याणमित्रप्रचनाचिरोमस्थायिनो बोधिसत्वस्य सर्वज्ञता ष्मनी-
 भवति । कल्याणमित्रप्रचनार्त्रिचक्रितसकस्यात्तमीभवति कल्याणमित्राणि । कल्याणमि-
 त्रमनसिताहारिरुक्तस्य सर्वज्ञा अभिनुत्ता भवतीति । घत ह्यार्यमुधनः सारघास्य
 भित्तोः पादौ शिरसाभिरन्वानेकशनसकृत्कृतः प्रदत्तिणीकृत्य सारघां गितुनप्रलोका
 10 प्रणिपत्य पुनः पुनर्यत्नोक्तयमियत्तं प्रणिपत्तन् [21 a] नगरैश्चप्रवगन्वति कुर्वन् चित्त
 यन् भावयन् परिभाषयन्नुदानमुदानयन् साठारं कुर्वन् । गुणानभिगुप्तीकुर्वन्निगमयन् च स-
 मनुस्मरन् दहोर्कुर्वन्निवृत्तन्मनसागमयन्नुपनिषदन् प्रणिधिं सनवसरन् दर्शनगभित्त
 यन् स्वरनिमित्तमुद्गुन्याप्रतस्यात्तिनात्प्रजातः । तवा कल्याणमित्रागतं सर्वज्ञतां संप
 ष्यममुगुहो हृदन् पावन्मेघस्य ऋमितस्यात्तिनात्प्रजातः ॥

15 बोधिसत्वप्रतिगोते ऽप्युक्तं । इह शारिपुत्र बोधिसत्वो धर्मकानतया नास्ति तल्लोके

1) Both MSS here read *onāparatasya*^o, my conjecture, however, appears to be substantiated not only by 17 b above, but also by the sense and language of the third simile of the ship in *Milindapañho* 376-7 (= II p^o 297 Rhys Davids), where the *ferrets* of the sea are dwelt on. The Tib has ལྷོ་ལྷོ་ལྷོ་ «not weary»

2) *alhodāśh*^o H

3) This fem form (not in *lexx*) is supported here and just below by H

4) See *Gandavyūha sūtra*, but I have not succeeded in verifying this extract in the text of that work. Compare however Rāj Mitra, *Nep B L* p 91

5) Our MS is not clear here. The word may be read *Dramāśasya*, a form supported by the *Gandavyūha* MS. («H») at f 41 a 8 Rāj Mitra op cit p 91 speaks of «Dravidian named Megha», and this is probably right, though the *Vyutpatti* (cited by B R) gives *Dramata* or *Dramita* as *women proprium*

रतं यम परित्यागति । नास्ति तत्कापोपस्वा'ं यम करोति । नास्ति तद्वाप्रेषण यनो
 त्सरुते । नास्ति तद्वाजर्म यनोत्सरुते याचावोपाध्यायगौरवतया ॥ वेपारं ॥ तत्कस्य
 रेतो । वन्धच्छेदपैव धर्म संवर्तते । तातित्राध्यायिगर्णशोकपरिदेवदुष्पदीर्गनस्य
 च्छेदपैव धर्म सजर्त इति रतचित्तमुत्पाद्य भेष्यचित्तमुत्पाद्य । सर्जसत्तानां गान्य
 व्युपशनापैव धर्म सजर्त इति । एष्टव्यशास्त्राणि सर्वसत्तानां ग्लान्यव्युपजमापैत्रूपो ५
 धर्म इति ॥

उपदत्तपरिच्छेदायामप्युक्त । सचेत्पुनर्गृह्यते पाठस्वाध्यायार्थिको बोधिसत्त कस्य
 चिद्वृत्तिकाज्ञानुष्मादिकां गाथां शृणुताडुद्दिशेद्वा उद्दंष्ट्रीपादानशोलतासिर्नोर्वध्यानप्रज्ञा
 संप्रयुक्तां बोधिसत्त्वसभारोपचयं वा तेन तस्मिन्नाचार्ये धर्मगौरव करणीय यावद्दिर्नानप
 दध्यज्ञ(न) [21 b]गाथोद्दिष्टा । यदि तावत् एवं कल्पोस्तस्याचार्यस्योपस्वानपरिचर्या 10
 कुर्यादशठतया सर्जलाभसत्कारपूर्वा । यद्यापि गृह्यते न प्रतिपूरितनाचार्यस्याचार्यगौरव
 भजति । क पुनर्जादे धर्म(गौरव)⁽²⁾ ॥

प्रज्ञापारुगितापानष्टसर्त्रिकापामप्युक्त⁽³⁾ । कल्याणागिन्नेषु च तया कुलपुत्र तीव्र गौ
 रवमुत्पादयित्वा । प्रेम च करणीय । यद्य एतु सदाप्ररुदितो बोधिसत्त्वो मरुसत्त्व एवञ्च
 पैगुणोगौरवमनसिर्गोर्गच्छन्नुपूर्वेणान्यतममगमनुप्राप्तम् । तत्र तस्यात्तरायणमध्यग- 15
 तस्यैतद्भूत् । पन्वकृमिगमनात्मभारं त्रिज्ञोयानेन मूल्येन धर्मोद्धतस्य बोधिसत्त्वस्य मरु
 सत्त्वस्य सत्कारं कुर्या । दोर्धरात्रं हि ममात्मभावसत्त्वप्राणि भयानि क्षीणानि विक्रोतानि
 पुनरपरिनाणे समारे ऽपरिमाणानि यानि मया कामहेतो कामनिदानमनुभूतानि न पुनरे-
 वद्वपाणां धर्माणां कृतेश एवद्वपाणां वा सत्त्वानां सत्काराय ॥ यद्य एतु सदाप्ररुदितो बो

1) These syllables or something like them may be supplied to fill the lacuna
 from the Tib (29 a 5) ཨེས ཨི རུས ར ལ ཅེ རྩེས རྩེས རུས རུས

2) See Ashṭ - Paramitā, Ch XXX, pp 495, 519

3) च निर्यदुःखानि Ashṭ P text.

4) कृतस text

धिमाद्यो मरुत्सतो ऽत्तरूपणध्वगतः शब्दमुदीर्यानीत⁽¹⁾ षोपगनुभावयामास⁽¹⁾ । कः पुरुषे-
 षार्विकः कः पुरुषेषार्विक इति पेषा⁽²⁾ । यव एतु मारः वायीवान् ब्राह्मणमरुत्सतित्त-
 स्तवा समुप⁽³⁾चापयामास यवा तं घोषं नाभ्युः⁽⁴⁾ । मदात्मनः क्रायकं न लभने तदैकात्
 गता प्रारोदीदभूणि, च प्रार्तपदेवे चात्रद् । यस्ते यतास्माकं दुर्लभा लाभान् ये वपमात्मभाव-
 ४ स्यापि केतारं न लगामहे । यव एतु शत्रो दे⁽⁵⁾वानामिन्द्रो माणवकद्वेषेण पावत्स-
 दाप्ररुदित वोधिसत्तं मरुत्सवमेतद्वोचत् । किं तं कुलपुत्र दानमना उत्कापिठतमानसो
 ऽभूणि प्रवर्त्तयमानः स्थितः ॥ सदाप्ररुदित एवगारु । यरु माणवक धर्मकामतया श्मना-
 त्मभात्रं चित्रोष धर्मपूजा कर्तुकामः सो ऽरुमस्य क्रायकं न लभे । पेषा⁽⁶⁾ ॥ यव एतु स⁽⁷⁾
 माणवकः सदाप्ररुदितं बोधिसत्तं मरुत्सवमेतद्वोचत् । न मम कुलपुत्र पुरुषेण कृत्यमपि
 10 तु श्लु पुनः पितुर्मे यतो वष्टव्यः । तत्र मे पुरुषस्य रूदयेन कृत्य लोहितेन चास्थिमन्त्राया
 च । तदास्यसि त्वं क्रायेण⁽⁷⁾ ॥ यव एतु सदाप्ररुदितस्थितरभूत् । लाभान् मे मुलब्धाः परिनिष्पद्ये
 चात्मानं ज्ञाने प्रज्ञापारमिनीवापकौशल्येषु । पन्मयात्मनः क्रायको लब्धो रूदयस्य रुधिरस्य
 चास्थिमन्त्रायाद्य ॥ स रूदयित्तः कृत्यचित्तः प्रमुदितचित्तस्तं माणवकमेतद्वोचत् । दा-
 स्यामि माणवक येन ते स्त घातगभात्रार्थः । पावत्सदाप्ररुदितो बोधिसत्तो मरुत्सवस्ती
 15 द्यां शस्त्रं मरुतोवा दनिषां वाङ्गे विद्वा लोहितं निम्नावपति स्म⁽⁸⁾दतिषां चोर्ह विद्वा निर्मासं
 च कृत्वास्थि भेत्तु कुत्र्यमूलमुपसंक्रानति ॥

1) घनुभावयामास ... उदीरयति स्म text

2) The omitted words are कः पुरुषं केतुनिष्कृतीति and a paragraph giving the resolution of Mara

3) प्रत्युप^० some MSS of the *Ashṭasāhasrikā*

4) A few unimportant words of the *Ashṭasāhasrikā* text are here omitted by our author

5) Hitherto only in lexx But *krāyaka* occurs in the *Dīvyāvadāna*

6) 8 lines omitted of the text (p 497)

7) So the printed text, our MS has दास्यस्ये तत्रापेण

8) *Parinishy* is a new compound, doubtless intens of निष्प^०, the text has चात्मानं

9) Supplied from *Ashṭasāhasrikā* text

अथ पत्न्यन्यतरा श्रेष्ठिदारिणोपरिप्रासादतलगततादासीन् सदाप्ररुदितं योधि-
सत्त्वं याजत्सा श्रेष्ठिदारिका येन सदाप्ररुदितो योधिसत्त्वस्तेनोपसंक्राम्येनद्वयोचन् । किं नु
पलु इव कुलपुत्रैर्ब्रह्ममात्मन कारणां कारयसीति । याजत्सा दारिका पूजाप्रयोजनं
श्रुत्वा पुनराह । का पुनः [25 b] स्ते कुलपुत्र ततो गुणागतिर्निश्च्यस्यने । स तमितद्वयोचन् ।
स दारिके कुलपुत्रो मम प्रज्ञापारगितानुपायकौशल्य चोपदेदयति । तत्र वयं शितिष्याम ८
स्तत्र वयं शित्तमाणाः सर्वसत्वानां प्रतिशरणं भविष्यामः । पेयाल ॥ अथ ह्यनु सा श्रेष्ठिदा-
रिका सदाप्ररुदितं योधिसत्त्वमेतद्वयोचत् । आश्चर्यं कुलपुत्र । पावडुदाराः प्रणीताश्चानो
त्वया धर्मा परिकीर्तिता । एकैकस्यापि⁽⁵⁾ कुलपुत्रैवद्वयस्य धर्मस्वार्थाय गङ्गानदीवालीको-
पमानपि बल्पानेवमात्मभागा परित्यक्तव्या भवेयुः ।⁽⁶⁾ तयोदाराः प्रणीताश्चानो त्वया धर्माः
परिकीर्तिता⁽⁷⁾ । यपि तु पलु कुलपुत्र येन येन कृत्य तते दास्यामि सुवर्णं वा मणिं वा मुक्तां 10
वा वैडूर्यं वा⁽⁸⁾ याजयेन इव त धर्मोद्भूत योधिसत्त्व सत्कारिष्यसि । याजद्विस्तेरेण तथा दारिकया
पञ्चशतपरिवारया सार्द्धं तस्य धर्मोद्भूतस्य संक्रमणं कर्तव्यं ॥

अथ ह्यनु धर्मोद्भूतो योधिसत्त्वो मरुसत्त्वः उत्त्वापासनात्स्वकं गुरुं प्राचिन्तत्⁽¹⁰⁾ पावत्स-
त्त्वं वर्षाण्येकसमाधिसमापन्न एवाभूत् । सदाप्ररुदितो योधिसत्त्वो मरुसत्त्वः सप्त वर्षाणि न
कामवितर्कमुत्पादयानास । न व्यापादवितर्कं न विहिंसवितर्कमुत्पादयानास । न रसगु 16

1) The *Ashṭasahasrikā* text gives his explanation verbatim

2) *ष्यामके* text.

3) For the passage omitted by our author see *Ashṭasāhasrikā* p 499, ll 1—10

4) This word is omitted in the MS here and below, line 9

5) *ताजत्* added in A P text

6) *प्रमेव बहूनामर्थाय* A P text.

7) *यदा मम रोचते* A-P text

8) The enumeration is much longer in the A P text see p 500

9) See *Ashṭasāhasrikā* Ch 31 p 520, a considerable passage being passed over by our author

10) This clause gives the substance of a passage occurring at p 520 (fin) of the printed text.

द्विगुत्पाद्यानासान्यत्र⁽¹⁾ । कदा नान धर्मेद्रतो योधितत्वो मरुतत्वो व्युत्पास्यति । धर्मं⁽²⁾
 धर्मेद्रतस्य योधितनस्य मरुतत्वस्य धर्मासन प्रसात्रविश्यागो मरुतो कुनपुत्रो निपद्य
 धर्मे देशयिष्यति ते च पृथिवीप्रदेशं मितं संगृहे च करि'यानो नानापुश्याभक्तोर्णं [इति वि
 जगमानं]⁽³⁾ ॥ तान्यपि श्रेष्ठदारिका प्रमुखाणि पञ्चदारिकाजगानि सदाप्रहृदितस्य योधि
 6 सनस्यानुशिननाणानि द्वाभ्यानिरेषाव्याभ्यां कान्तिनामनामानानुः ॥ यव एतु सदाप्रहृदि-
 तो योधितत्वो मरुतत्वो दिव्यं निर्बोपनम्वीपीदितः सतने दिवसे धर्मेद्रतो योधितत्वो
 मरुतत्वो ऽस्मात्सनाधेयुत्वाय मध्ये नगरस्य निपद्य [26 a] धर्मं देशयिष्यतीति । यव
 एतु सदाप्रहृदितो योधितत्वो मरुतत्वस्तं निर्बोपं भ्रुवा घातननाः प्रमुदितः प्रोतिनीम-
 नस्यजातस्त पृथिवीप्रदेशं शोधयानास सार्द्धं श्रेष्ठदारिकाप्रमुखैः पञ्चभिर्दारिकाजतेर्धर्मा-
 10 सने प्रज्ञपयामास मत्तरतामपं । यव एतु सदाप्रहृदितो योधितत्वो मरुतत्वस्तं पृथिवीप्र-
 देशं सेक्तुकामद्य । न बोदके ममसात्पर्येपनाणो ऽपि लगने पेन तं पृथिवीप्रदेशं सिद्धे ।
 यवापि नाम मारेण पापीयता तत्सर्जमुदकमत्तर्धापितं अध्येन नामास्योदकमलभमानस्य
 चित्तं दुप्यितं स्याद्दीर्मनस्यं च भयेचित्तस्य वान्यवात्सं भयेबोनास्य कुजलमृन्नासर्धान
 भयेन वा धोरेनु कुशलमूलानि । यव एतु सदाप्रहृदितस्य योधितत्वस्य मरुतत्वस्यैत-
 15 दभूत् । एतद्रुमात्मन का विद्वा इमे प्रदेशं रुधिरेण सिद्धेय । तत्कस्य हेतोः । धर्मं हि
 पृथिवीप्रदेश उद्धतरवस्को । मा रूडोधातुरितो धर्माद्रतस्य योधितत्वस्य मरुतत्वस्य
 काये निपनतु । किमरुमनेनात्मभावेषुभेदनधर्मिणां कुर्या । वरं एतु पुनर्ममार्थं काय
 एवहृपमा क्रियमा विनश्यतु न च नि सामर्थ्याक्रियया । कामहेतोः कामनिदानं बहूनि

1) So A P text and MS for *grāhyam*. Childers cites a passage where *gāddha* (adj neut) is used nominally

2) A -P has the better reading *api tu*

3) This reading (*yad = «ता»*) is confirmed by a XII cent. MS of the *Ashṭasāhasrikā* in the British Museum. The reading of the printed text p 520 ad fin., *yan nrayam* (!) is possibly meant for *yan nu tayam*.

4) These words are supplied from the *Ashṭasāhasrikā* text

मे यात्स्नभान्मरुत्तानि पुनः पुनरपरिमाणे सत्तारे संसृतो गिज्ञानि । यदि पुनर्भिषक्ते वा-
गनेत्रंरूपेधिप्र धर्नस्वानेषु गिग्यतां ॥

यद्यत्तु सदाप्ररुदितो बोधिसत्त्वो गुरुत्तत्र इति⁽¹⁾ प्रतिज्ञाप्यय तौदणं प्रस्त्रं गृहीत्वा
स्वकार्यं सग[26 b]त्ततो विद्धा तं पवित्रीप्रदेशं स्वरुधिरेण सर्जगसिञ्चन् । एवं तागिरपि
दारिकागि वृत्तं । न च सदाप्ररुदितो बोधिसत्त्वस्य गुरुत्तत्रस्य तातां वा सर्जसां दारि- 1
काणां चित्तस्यान्धवाचनभूत् । यत्र मारः पाप्रीपानप्रतारं लभेति⁽²⁾ ॥

यत् एवं चतुर्धर्मरुसूत्रे⁽³⁾ उप्युक्तं । कल्याणामित्रं भित्तरो बोधिसत्त्वेन मरुत्तयेन पा-
वकीधे न परित्यक्तव्यमपि औचित्येतिरिति ॥

तदेवं कल्याणामित्रानुत्सर्गादात्मभावादोनां रत्तादिकं कार्यं ॥

सूत्राणां च सदेतणाद्धोधिसत्त्वशिक्षापदानि हि प्रायः सूत्रेषु दृश्यन्ते । तेषु तेषु 10
सूत्रात्तेषु बोधिसत्त्वसंगुदाचारा बोधिसत्त्वशिक्षापदानि प्रसप्तानोति वचनात् । तस्मात्सद-
नीत्तणे ना भूदापत्तिमापत्रस्याप्यज्ञानाद्विरतिरिति सदा सूत्रदर्शनापादर. कार्य । तद्मेन
कल्याणामित्रानुत्सर्गेण सूत्रानुदर्शनेन च सर्जः मद्धर्मपरिग्रह उक्तो भवति ॥

यथोक्तमार्सागरमत्तिसूत्रे । पाभिरतरनिरुक्तिभि. सो जनभिलाप्यो धर्मः सूच्यते ता-
सामतरनिरुक्तीना पदा धारणे देशना यात्रद् । ययमुच्यते सद्धर्मपरिग्रह. । पुनरपरं कुल 15
पुत्र ये ते धर्मभाणका एषामेत्रंरूपाणा सूत्रात्तानां देशपितारः प्रतिपत्तिभाराद्य तेषानापि-
धर्मभाणकाना यत्तेत्रन भजनं पर्युपासनमुत्थाननुपस्थानं गौरवं चित्रोकार. प्रुश्रुपा
ग्ररता परिग्रहज्ञीनरपिण्डपात्रप्रयनासनगलानप्रत्यवभेषव्यपरिष्कारदान साधुकारदान
स्वाम्यारता कुशलप्रतरता वर्षाभाषणमवर्षाप्र[तिच्छेद]⁽⁴⁾ [27 a]दनता । ययमपि सद्धर्म-

1) So text *stāh* MS

2) The A P text (p 523) adds *kuṣalamulāntarīya karanīya*

3) k F 268

4) These syllables which are lost in the MS I suggest from the Tibetan which
has, if I rightly read the print, here rather indistinct *འཇིགས་པ་ལྷན་པ་* (32 b 2)

Paṭicchadana occurs in Pali in a similar way see *Dhammapada* p 376 quoted
by Childers, s v

[सद्धर्म परिग्रह इति ॥ पुनराह । स्याद्यद्यापि नाम देवि सुमेरुः पर्वतराजः सर्वान्पुनपर्व
तानभिभवन्नभिरोचते च समभिरोचने चोच्चत्वेन विपुलत्वेन च । एवमेव देवि मरुतापानिकस्य
कायज्ञोचितनिर्पेतस्य⁽¹⁾ न च गृहोत्तचित्तस्य सद्धर्मपरिग्रहो नवयानसंप्रस्थितानामपि का
यज्ञोचिनसपेताणां मरुतापानिकानां सर्वान् कुशलान्धर्मानभिभवतोत्यादि ॥

तवार्पसागरमत्तिभूत्रे ऽप्याह⁽²⁾ ।

परिगृह्येतो भवतीं त्रिनेभि-

देवेभि नागेभि च किमरेभि ।

पुण्येन ज्ञानेन परिगृह्येत् ।

सद्धर्मधारिण तवागतानाम् ॥ पेयात् ॥

स प्रून्यत्त्रेपु न ज्ञातुं ज्ञापते

सर्वत्र ज्ञातौ च जिनं स पश्यति ।

दृष्ट्वा च तस्मिँल्लभते प्रसादं

सद्धर्मधारिण तवागतानाम् ॥

ज्ञातिस्मरो भवति⁽³⁾ मरुतात्मधर्मा

प्रघ्नद्यलाभी भवते पुन पुनः ।

परिशुद्धचारो प्रतिपत्तिसारः

सद्धर्मधारिण तवागतानाम् ॥ पेयात् ॥

लाभी च भोती विदुधारणीये⁽⁴⁾

न नश्यते कल्पशतेभि पच्छुभम् ।

1) *Ashasyā* MS

2) Metres *Upajati* and *Vamçastha* (cf *Jacobi* in *ZDMG* XXXVIII 605)

3) *To be read*, or at all events pronounced for the metre, *bhōti*, as in the *gāthās* of Ch 1

4) *Vidyādhāranānām* gloss a *sec manu*

प्रतिभानवती भवने घतताः⁽¹⁾

सद्वर्गधारित तत्रागतानां ॥

शक्तो ऽत्र प्रत्या तत्र लोकात्तानो

मनुष्यात्ता भुवि घटयती ।

6 मुनेन सोप्येन स योधि युध्यते

सद्वर्गधारित तत्रागतानाम् ॥

दात्रिंश काणे ऽस्य भवति लक्षणाः

[28 a] प्रतिनिन्दिताद्भो भवते विचक्षणः ।

न तस्य तृते⁽²⁾ लोभि प्रेतनाणाः

10 सद्वर्गधारित तत्रागतानाम् ॥

न तस्य संमुखाति योधि चित्तं

न घोदुरः पारमिता चरेषु ।

प्रसंग्श्लोतः कुशलः श्लोभिः

सद्वर्गधारित तत्रागतानामिति ॥

16 ॥ शीलपारमिताया सद्वर्गपरिमलो नाम द्वितीयः परिच्छेदः ॥

III.

धर्मभाणवादिस्ता तृतीयः परिच्छेदः ॥

उक्तस्त्रपाणामपि सामान्येन स्तागुपायः । स्तापस्तु वाच्याः । तत्रात्मभावे वा

20 स्ता पदत्रैविर्वचनं ॥ तत्रैति सद्वर्गपरिमले वर्तमानस्यात्मभावस्ता चिन्त्यते यथा परात्र

नाशयेत् । इदं चानर्थविचक्षणनार्थमगममञ्जुसूत्रे सद्वर्गधारणोक्तैर्विधिस्तैर्भाषितं ॥

1) The words *bl^o as^o* are a correction in a later hand, the original reading being *pratipattisārah*

2) Here for *labhante* the form is cited as replacing other inflections by Muir Skt Texts 2, II, 122

यणुत्तरुणो भगवो⁽¹⁾ निर्गमे द्विपरोत्तमे ।
 सदर्म धारयिष्याम त्यक्त्वा वाय स्वगिरितम् ॥
 ताभसत्कारुणुत्सूट्ठा सर्व चोत्सृज्य सस्तव ।
 घनुत्सूट्ठा⁽²⁾ ईर्धर्न बुद्धज्ञाननिर्दर्शकम् ॥
 यात्रोद्यपरिभाषाञ्च डुरुक्तप्रचनानि च ।
 तात्वा तान्मर्ययिष्याम सदर्मप्रतिसग्रहात् ॥
 उच्चगघनी⁽³⁾ तर्तानो च यवर्णगयशासि च ।
 सर्वास्तान्मर्ययिष्यामो धारयत्त इम नयन् ॥ ये ॥
 एतन्मये गृह्योरे गिनुरात्तान्तोभाणे⁽⁴⁾ ।
 त्रिनोपकानि सत्राणां सदर्म धारयामरे ॥
 गम्भारा ये च मूत्रात्ता विमुक्तिपालसहिते ।
 प्रतीच्छ्रया न भेस्यन्ति⁽⁵⁾ चित्रा मृद्वसि ते वयात् ॥ ये ॥
 मैत्रो तेषु करिष्यामो ये धर्मेष्वप्रतिष्ठिता ।
 कारुण्य च करिष्यामो धारयत्त इम नयन् ॥
 ददुता ड शीलसत्राद्य इच्छालोभप्रतिष्ठितान् ।
 यन्मुपात्त करिष्यामो मति कान्धस्य भाविता ॥

6

10

15

1) The metre requires, of course, a dissyllable of the voc form *bhagoh*

2) Sic MS

3) Compare p 12 note 5 above The noun form appears to be new

4) The Tib (34 b 2) is རྟོག་སྒྲིབ་ལྱུ་མོ་རེ་ལ་འཕུག་ཅེས་ and this would

seem to confirm *lś obhant* though not of course strictly metrical *Rajana* is quite clear in the MS, but as the compound base of *rajan* it is difficult to justify even in a Buddhist poet

5) *Dhescyanti* for *bharis/ yanti* Pali *hessanti*, *mrś/ yanti* (though the MS is not clear) I take to be an incorrect sat from $\gamma/mr\check{s}$ The Tib appears to have no equivalent for this word

[28 b] सरुसेत्र च तं दृष्ट्वा सदर्गप्रतिवाचकं ।
 ह्रतो मैत्रगेध्यामो मा नो हृद्येन एव हि ॥
 रत्तिध्यामो यथाशक्त्या वाचाकर्मसु संनृताः ।
 सरुसेनाम वदयानः स्वपपि ऽस्मिन्प्रतिष्ठितान् ॥
 5 दानैस्तद्यापि सत्कारैः परिपाध्येरु तावरा⁽¹⁾ ॥
 पद्येनाञ्चोदयिष्यामो भूतमापायगोचरान् ॥
 गृहिसभयसंत्यक्ताः प्राप्तारण्यमुगोचराः ।
 मृगभूता भविष्यामो यत्पर्यायं यत्पकृत्यकाः ॥ पे ॥
 दाताः शास्ताश्च मुक्ताश्च ग्रामे ऽस्मिन्नवतीर्य च ।
 10 देशविष्यामके धर्मं सत्वा ये धर्मतार्थिका ॥
 सुहृदमपि यास्यामो धर्मकामान्निशम्य च ।
 धर्मारामरतिप्राप्ता ग्र्यं कर्तास्मि⁽²⁾ देहिनाम् ॥
 समुखं तत्र संदृश्य सत्वानो स्वलित पयु ।
 आत्मप्रेता भविष्यामो धर्मसौरत्यसस्विताः ॥
 15 यस्तकृताः सत्कृता वा मेरुकल्पाः प्रभूप च ।
 अनुपलिप्ता⁽⁴⁾ लोकेन भेष्यामो⁽⁵⁾ लोकनायकाः ॥
 भित्तूपां भिन्नवृत्तानां परिचद् निशम्य च ।
 कर्मस्वका भविष्यामो मैषां कर्म विपच्यताम् ॥

1) °hanānna° MS

2) This is the reading (quite clear) of the MS I cannot construe it The Tib has (34 b 6) ཡུང་དག་སྐྱེས་མེད་ལྷོད་ཡུལ་གྱིས་, which seems to imply a reading

bhutam (adverbial) = bhutatah, p 47 6) āpāpagocarah

3) Apparently an irregular form (metri gratia) for °smo.

4) Anopa° MS

5) Cf bhesyanti supr

बधकान् पौत्रमिश्रति धर्मेषु हि वर्तता⁽¹⁾ ।

एते धर्मा न चास्माकं सविद्यसे कथञ्चन ॥

धर्माकं श्रमणानां हि न च श्रामणाकं गुणाः ।

भूता⁽²⁾ चोदनं संश्रुत्य इदं सूत्रं प्रतितिपन् ॥

संक्षिप्तकर्णनामानामादर्शेषां कुतः प्रियः ।

चोदना भूततः श्रुत्वा सद्धर्मं ते त्तिपत्ति तम् ॥

ये भित्तो भविष्यन्ति सद्धर्मप्रतिपारुणाः ।

चेष्टिष्यन्ते तदा तेषां कश्चिद्धर्मनिर्णयं शृणोत्⁽³⁾ ॥

रात्रानो प्राक्षयिष्यन्ति भेस्यन्ति च महाजनः ।

बुद्धाधिष्ठानतः सत्त्वा धर्मं श्रोष्यन्ति⁽⁴⁾ तदा ॥

तस्मिन्काले वयं[29 a]कष्टे त्यक्त्वा कार्यं सन्निवितं ।

सद्धर्मं धारयिष्यामः सत्त्वानां क्लृप्तकारणाद् । इति ॥

धार्यसद्धर्मपुण्डरीकेऽप्युक्तं⁽⁵⁾ ॥

धाचारगोचरस्ती धर्मसृष्टः शुचिर्भवेत् ।

वर्णितसंस्तवं नित्यं राजपुत्रेभि राजभिः ॥

1) A marginal note in MS, apparently referring to this word, has *carttinām*.

2) For the use of *bhuta* (Tib yan dag, the usual equivalent of *amyaḥ*) cf *bhūtatah* just below *Pratikṣhpan* apparently for *°Ashipants*

3) The MS has the unmetrical reading *mā kaṣṭā dharm smam* [sic] *ṣṛnuta*. The reading above suggested is intended to be construed interrogatively

4) I e *°shyanti* *smam*, with elision as in Pali

5) The passage occurs at p 169 of Burnouf's translation and p 265 of Kern's. The text has been collated with ff 109b — 110a (= ११० | १११) of MS Or 2204 (XIII cent) in the Wright collection of the British Museum, called W. below, and with RAS, Hodgson № 6 (=R.) ff 100b sqq

ये चापि राज्ञां पुत्र्यां कुर्याते हि न संस्तवः⁽¹⁾
 चण्डाननुष्टिभैः⁽²⁾ शीघ्रैस्तैर्विक्रमैश्चापि मर्त्येण ॥
 यधिमानोऽनेनेत्रेण त्रिनयेन्नागेन⁽³⁾ स्थितान् ।
 यद्वत्समातान् भिन्नुन् दुःश्रीलाञ्छेयं वर्जयेत् ॥
 5 भिन्नुणोर्वीर्येनित्यं दास्यन्नापगोचराः ।
 उपानिस्ताश्च वीर्या प्रथममवस्थिता⁽⁴⁾ ॥
 स्त्रीपण्डकाश्च ये सत्वा मस्तत्रं तैर्विजयेत् ।
 कुलेषु चापि यधुरा कुमार्भश्च विजयेत् ॥
 न ता मनोदयेत्तानु कौशिल्यं साधु पृच्छन् ।
 10 मस्तत्र च विजयेत्⁽⁵⁾ सौकरैर्⁽⁶⁾ रूधिकैः सरु ॥
 स्त्रीपोपुत्राश्च ये सत्वा वीर्येतेहि मस्तत्र ।
 नैर्देकैश्च समहोभिर्वै चान्ये तादृशा नना ॥

1) Samsaram W

2) So W, *mus/trikalā* R, *paus/alalā* A, «Bateleurs» Burnouf (and so Kern), but the meaning «Doms» cited by BR from Rām 2 69 19 suits this passage well

3) For *abhinānino* *Abhimānina* A, *ab'imānā* W, *ābhitmānina* R

4) **ye c'īganā* A, *yenāgama* W cf Kern, p 265 note 2

5) For this potential form, cf *infra* and also *kareya* in *Lalitavistara* (Muir, SkT² II 101) R has (against metre) the regular *tarjayet*

6) «Notoriously loose female lay devotees» Kern, which agrees with our text Burnouf's «connus [masc] pour ne pas être fermes», and the corrupt (?) *rālatāyū* *atasthī* of W and R, are less satisfactory

7) This form of the acc plur (found in Vell.) is certified by the MSS

8) **yāt* A

9) *saṅkara* in the sense of «pork butcher» seems new, *saṅkarika* is quoted in Rōh¹ 2 from this work and *aurā'hr* appears in the *Nachtrage* to the same lexicon

10) So R, A is quite corrupt «Musicians», Kern, but see Manu \ 22 and XII 45 (and *comm ad locc*)

वारमुप्याद्य मेवेत ये चान्धे भोगवृत्तिन ।

प्रतिसमोदनं तेभि सर्गशः परिवर्षित् ॥

पदा च धर्मं देशेया मात्प्रामस्य पण्डितो ।

न चैक प्रविशेत्तत्र नापि स्थास्यस्त्वितो भवेदिति ॥

ययं चापरो ऽनर्घो भवेद्यदिदं मार्कर्मोक्तं प्रज्ञापारमितायां⁽¹⁾ मार्ः पापीयास्तस्य वो 5
 धिसत्त्वस्त्राचिरं यानसंप्रसिधतस्यात्तिके धलवत्तरमुख्योगमापत्स्यते । धत्रैवारु । पुनरपर-
 मानन्द वास्मिन्समये द्योधिसत्त्वो मरुसत्त्वः प्रज्ञापारमितायां योगमापद्यते तस्मिन्समये मा
 रा पापीयासो द्योधिसत्त्वस्य विकृठनमुपसकृत्ति भयं संजनपत्ति । उत्कापातान्दिशि
 दिग्ब[29 b]रुानुत्सर्गात् सदर्शपत्ति । यद्येव नागाय द्योधिसत्त्वो मरुसत्त्वो ऽवनीषेत वा
 रोमरुयो वास्य भवेदिति । पेनास्यैकचित्तोत्पादो ऽपि त्तिपेतानुतरायाः सम्यक्संबोधेः 10
 ति । पुनरपरमन्यविज्ञानसंज्ञिनो लिप्सिष्यति यावत्पर्यवाप्यस्यति । न यथमत्रास्वादु ल
 भामरु इत्युत्पायासनात्प्रक्रमिष्यति । एवं वित्त्म्भनाया उच्चग्रतो यावत्पर्यवाप्यस्यति
 मार्कर्म । एवमुत्पत्स्यते जनपदप्रामादिवितर्हा । एवमाचार्योपाध्यायमातापितृमित्रा
 माद्यज्ञातिसालोकितमनसिकारः । एव चोर्मनसिकारः । एव चोवहादिमनसिकारः ।
 पुनरपर धर्मभाषणप्रकृन्दिको भविष्यति इमां गम्भीरा प्रज्ञापारमितां लेखयितुं यावद्वाच
 पितुं धर्मभ्रवणिकाश्च क्लिलातो भविष्यति⁽⁵⁾ । एवं विपर्ययात् । धर्मभाषणकश्च देशात्तरं गत्तु-
 कामो भविष्यति धर्मभ्रवणिकाश्च नेति नेयं । एव धर्मभाषणो मरुच्छेको भविष्यति धर्म
 भ्रवणिको ऽल्पेच्छ इति नेय । सत्तेषाद्धर्मभाषणकधर्मभ्रवणिकयोर्था कार्चिद्विधुरता सर्वं त
 न्मार्वमेत्युक्तं ॥

1) This is not the *Ashṭasahasrikā* recension, though the subject and lan-
 guage Ch XI (pp 232—252 in printed text) closely correspond

2) °*kethanam* MS

3) Cf *Ashṭ S* p 232 11—13 and *supra* p 12 15

4) Probably *caṭa*^o is the right reading see *Ashṭ -S* p 241 10

5) Cf *Ashṭ S* p 243 10

धार्यगगनगञ्जसूत्रे ऽप्युक्त । इति हि यावद⁽¹⁾कुशलधर्मानुवर्तनता । कुशलधर्मेत्सर्गश्च सर्वं तन्मारकमेति ॥

धार्यनागर्मतिसूत्रे ऽप्याह । पुनरपर भगवन् बोधिसत्त्व धारणयो भवति प्राज्ञशय्या
सनाभिरतो ऽल्पेच्छु सतुष्ट प्रविविक्तो ऽसमृष्टो गृहस्थप्रव्रजिते । सो ऽल्पार्थतया ऽल्प
5 वृत्यतया च सुप्त विहरति न च वारुभृत्यपर्येष्टावभिपुक्तो भवति न सत्त्वपरिपाकाय न
च धर्मश्रवणे वा धर्म[सां] [30 a] वष्ट्ये⁽²⁾ वा ऽर्धविनिश्चयकथायां वा धर्तमानाया सक्रमितव्य
मन्यते । न परिपृच्छन्नातोयो भवति । न त्रिकुशलाभिपुक्तो⁽³⁾ भवति । तस्यारण्ययासेन
चैकारामरतितया च ज्ञेया न समुदाचरति । स पर्युत्थानविश्वम्भणमात्रेण तुष्टि वि-दति
न चानुशयसमुद्याताय मार्ग भावयति । स तत्र नात्मार्याय प्रतिपन्नो भवति न परार्थाय । ध्रप
10 भगवन् बोधिसत्त्वस्यारण्यवासप्रतिसप्तपुक्त सप्तमो माराङ्कुश इति ॥ ये ॥ पुनरपर भगवन्
बोधिसत्त्व कल्याणमित्रप्रतिद्वयपत्राणि पापमित्राणि सेवते भजते पर्युपास्ते । ये स्तेन समरु
वस्तुभ्यो विद्वन्स्य पुण्यसभारत्सद्धर्मपरिमृष्टाद्विद्वन्स्य प्रविवेके⁽⁴⁾ नियोगयति । अल्पा
र्थापाल्पवृत्यताया नियोगयति । श्रावकप्रत्येकबुद्धप्रतिसप्तपुक्ताशास्मै वथा श्रमीक्षणा देश
यति ॥ पस्मिन्स्य समये बोधिसत्त्वो विवेकवासेन महत्पापाने ऽभ्युद्वेक्षेत्तस्मिन्समये त बोधि
15 सत्त्व वैवावृत्ये⁽⁵⁾पल्लिवोधे⁽⁶⁾ नियोगयति वैवावृत्य बोधिसत्त्वेनाप्रश्य वर्णाय ॥ यस्मिन्स्य समये
बोधिसत्त्वो वैवावृत्ये सनियोगयितव्यस्तस्मिन् समये त्रिवेके नियोगयति । एव चैन वदति ।
धारब्धजीर्यस्य बोधिसत्त्वस्य बोधिर्न वृत्तीदस्य । सचेहमष्टाभिर्नत्रभिर्ना बल्वैरनुतरां स

1) The syllable *ca* wrongly added in the transcript, arose from an early, but erroneous correction (as if to read *dācaṅkaṅcala* instead of *akuṅcala*)

2) Cf *Karanda vyūha*, p 56 s (cited in Bōhtlingk)

3) If the text is correct here, it must be understood in the sense which I gather from the Tib *དཔེ་བཞི་ཞིག་ལོ་ལ་མེ་བརྩོན་* (36 b 1) 'he is not devote d to search ing after [his own] profit'

4) *Velye* MS., for the form, peculiar to Buddh Skt see I al v p 217 i, and compare the whole passage with the present

6) *Vaisyapriya* MS, here and below (55 s et al).

6) *Palligodha* MS but cf the I al *pahlodha* and *pralugna* 56 s below

म्यवसंचोधिं नाभिसभोत्स्यते । न भूय शक्यस्यनुतरां सम्यवसंचोधिगभिसंचोद्गुम् । तत्र
 भगवन् । बोधिसत्त्वो ऽत्यारुब्धेन र्वर्षिणा स्वानं प्लनु पुनरेतद्विद्यते पद्मिर्जापापलं [30 b] प्रा-
 प्रयाद् । अथं भगवन् । बोधिसत्त्वस्य कल्याणमित्रप्रतिद्वपकेण द्वागो माराङ्कुशः ॥ ये ऽपि
 ततो ऽन्ये बोधिसत्त्वयानीयाः पुद्गला माराङ्कुशात्रिद्धाः प्रत्ययेतेषु धर्मेषु चरन्ति तेः सार्द्धं रति
 विन्दन्ति । तथा हि तदनुवर्तका भवन्ति स स्त्रीनसेवी विशेषननधिगतो स्त्रीचगतिं गच्छति 5
 पडुत धन्वगति त्रैडमूकगति पात्रेकादशो माराङ्कुश इति ॥

येन चेत् संतत्यारुब्धवीर्यस्य निर्देहात्सर्वथा बोधिसत्त्वभाय एव भवत्यन एव रत्नमेधे
 ऽभिरुहितं । इह बोधिसत्त्वः सर्वेषामप्येषु⁽¹⁾ वीर्यमारभते । तथा चारभते यथा न कायलेदं संजन-
 यति । न चित्तलेदं । इदमुच्यते बोधिसत्त्वस्य सांतत्यवीर्यमिति । कीदृशं तद्वीर्यम् । येन लेदो
 भवति । यदिदमल्पवन्नस्य गुरूकर्मार्म्भो ऽतिवेला[पा] व्यापरिपक्षाधिमुक्तेर्वा दुष्कारक- 10
 र्मारम्भस्तद्यथा स्वभासदानादिः । दत्तश्चानेनात्मभावः । किञ्चकालपरिभोगादारयति । अन्य
 था हि तेषामेव सत्वानां बोधिसत्त्वलेदेन बोधिचित्तवीर्यनाशान्मरुत फनराशेर्नाशः
 स्यात् ॥

अतश्च गमनगज्जसूत्रे ऽभिरुहितं । अकालप्रतिकाङ्क्षाता मारकर्मति । नाप्यकाल इत्या-
 त्मभावत्यागचित्तमेव नेत्पास्याभ्यासानारम्भाद्धि न कदाचिद्व्यात् । तस्मादेवं स्मृतिमु- 15
 पास्याप्य बोधिचित्तपरिपाचनविरोधिभ्यो मोक्षात्स्वार्थघातिभ्यः पिशिताशनेभ्यः कर्मका
 रिभ्यश्चात्मभावो रतितव्यः ॥

भैष यत्तस्य सुदर्शनस्य मूलादिभोग्यस्य पत्रैव धीनं ।

इहापि संरुध्यमकालभोगात्सबुद्धभैषद्यतरोस्तथैव ॥

[31 a] अथं सनासतो मारकर्मनिर्वः ॥

20

अस्य विसर्जनं रत्नमेधमुत्रे कथितं । कथं च कुलपुत्रात्र बोधिसत्त्वो मारकर्मप-
 रिरुहोपापकुशलो भवति । इह बोधिसत्त्वो ऽकल्याणमित्रं सर्वेण सर्वं परिच-

1) Cf Divy Index s v sryu

2) °dyam abhayaśa° MS

व्र[पति] । [य]प्रतिद्वपदेशयानं तोकायनमत्रमेत्रनभायना लाभसत्कारूपोपस्थान
बहुमानं सर्वेण सर्वं परिवर्जयति । ये चान्ये उपल्लेशा बोधिपदयुगात्तरापिका
स्तान्तसर्वेण सर्वं परिवर्जयति । तेषां च प्रतिपत्तं भवते ॥

यत्रैव चारुल्याणामित्रनतणगुक्तं । शीलत्रिपन्नपुद्गलात्रिर्जनतया पाथमित्रपरिवर्ज
6 ना वेदितव्या । एव दृष्टिविपन्नाचारविपन्नात्तौवत्रिपन्नपुद्गलाधिवर्जनतया । सद्गणिकारूपम
पुद्गलात्रिर्जनतया । गुणोदपुद्गलात्रिर्जनतया । ससाराभिरुत्पुद्गलाधिवर्जनतया । बोधिप
राद्युत्पुद्गलापरिवर्जनतया । मूर्खित्तसर्गात्रिर्जनतया पापमित्रपरिवर्जनां वेदितव्या । तेन च
कुलपुत्रैतानि स्वानानि परिवर्जिता न तेषां पुद्गलानामात्तिके दुष्टविनमुत्पादयितव्यं न
प्रतिघचितं नात्रगन्यनाचितमुत्पादयितव्यम् । एव चानेन चित्तमुपस्थापयितव्यम् । उक्त
10 स्त्रि भगवता धातुशः सत्त्वा कामादिधातुं धाम्नवत्ति ज्ञायते सस्यन्दत्ते ससर्गाच्च विनश्य
त्ति । तस्माद्दृष्ट ससर्गं धर्मापिन्यामोति ॥

बोधिचित्तसंप्रमोषो ऽप्यनर्थं तस्य च हेतुरुक्तेो र्ब्रूते⁽¹⁾ चतुर्भिः काश्यप धर्मे सम
न्वागतस्य बोधिसत्त्वस्य बोधिचित्तं मुखति¹ कतमैश्चतुर्भिः । ध्याचार्यगुरुदत्तिणीपरिसवादन
तया परेषामकौकृत्ये कौकृत्योपसंहरणतया । महापानसप्रस्थितानां [31b] च सत्त्वानामत्र
15 र्पापशो ऽकीर्त्यन्तिकनिशारणतया मायाशाब्देन च परमुपचरति नाध्यापाशयेनेति अस्य
चित्रर्जनमत्रोक्तं । चतुर्भिः काश्यप धर्मे समन्वागतस्य बोधिसत्त्वस्य सर्वानु ज्ञात्तिपु ज्ञातमा
त्रस्य बोधिचित्तमामुत्तीभवति । न चात्तरा मुखति पावदोधिगण्डनिपदनात् । कतमैश्चतुर्भिः ।
पडत जीवितकृतोरपि संप्रदानन्प्राप्ताद् न प्रभापते । अक्षयो क्वास्यप्रेत्तिकयापि⁽²⁾

1) See M Vyntp LXV. 39, K F 213 My friend Mr T Watters informs me that this passage occurs at the beginning of a work of which there are two translations in Chinese See Nanjio 23 (43) and 805, who like Wassiljev gives the Sk title of the work as Kāśyapa parivarta We must accordingly take *Ratnakuta* as a vague reference to the collection so called (Wassiljev, 154 (167) 305 (335)) But see Nanjio's literal Sanskrit version of the title of 805, as well as of 57 and 58

2) The general sense is clear The Tib has $\text{བདུན་གྲངས་ཀྱི་ལྷེར་}$ 'on account of laughter'. Should we read *prekshatayā*, as a form *prekshitra* is quoted?

घट्याशयेन च सर्वमहानामासिके तिष्ठत्ययगततायाशाद्यतथा सर्वत्रोधिस्तनेषु च शास्त्रम्
ज्ञामुत्पादयति । चतुर्दश च तेषां वर्ण मिश्रायति । याश्च महान्परिपाचयति तान्सर्वाणु
तराणां सम्यक्त्वत्रोद्यो समादायति । प्रादेशिकगानास्पर्णतया एभि वाश्यं चतु
र्भिरिति ॥

तिरुपरिपुष्पायामप्याह⁽¹⁾ ।

न ज्ञातु धर्मादानस्य प्रसहाय करोति य ।

तेनासौ लभते निप्र स्तोत्रावेष्टि सङ्गमम् ॥

तथा ज्ञातिस्मराद्वाधर्मदानाः तानीधैत्र⁽²⁾ कुमारवेति ॥ तत्रात्रैव ।

बोधोचित न रिचति तेन सर्वासु ज्ञातिषु ।

एवमात्तरेणपि तच्चित कि पुनर्पदि ज्ञायत ॥

घाह ।

पेषु चिरतिस्वानेषु ग्रामेषु नगरेषु वा ।

समादयेति⁽³⁾ बोधाय तेन चित न रिचति ॥

ग्रार्थमज्ञुमीबुद्धसेत्रगुणव्युद्धानकारसूत्रे ऽप्याह । चतुर्भिर्धर्मै समन्वागतो बो
धिस्तत्र प्रणिधागत चनति ॥ पे ॥ तद्वत्तमानश्च भवतीर्ध्यात्तस्यपरिवर्तकश्च भवति 16
परसपद् च दृष्ट्वा घातमना भवतीति ।

इदमेव पात्रबोधोचितस्य स्पष्टतरमसंप्रमो⁽⁴⁾ ७)पकारण यत्रत्रैव रत्नकूटे ऽभिरि
तम् । सर्वेषामपेषु बोधोचितपरिवर्तकतया । बोधोचितपूर्वङ्गमतया चेति ॥

तथा हि चन्द्रप्रदीपसूत्रे पाठ । धारोचयामि प्रतिप्रेदयामि वो यथा यथा बज्रु⁽⁶⁾

1) See p 5, note 3

2) °shirvan MS

3) *ta stī a satran sam id pa jats marg a* We should probably read °d pet
Compare Divy Index p 693

4) See p 13 note 5

5) °cedona jami MS

6) So MS for bahulam (Tib བོ་ལུ་)

चित्तंरुपिणः तया तया भवति तमिञ्चित्तः तेरी चित्तंरुदि तमिञ्चित्तंरुति ॥

घनसादोऽप्यनर् एतद्वर्तन च रतामेघे दृष्टं । इह बोधिसत्वो नैत्र चित्तमुत्पादयति ।
 दुष्प्राया बोधिर्गुणध्यानेन सता । इह च मे बोधो परित च कुसीदो इह बोधिज्ञा
 दौसशिरबेनोपमेन बहून्चालयान् । बहूनि कल्पशतानि बहूनि कल्पसहस्राणि समु
 6 दानेतव्या । तनारुमुत्सह ईदृशं भारुदोषु ॥ किं तर्हि बोधिसत्वेनैत्र चित्तमुत्पाद-
 गितव्यं । ये ऽपि तेऽगिसंबुद्धास्तवागता ग्रहृताः सम्यक्संबुद्धा ये चागिसंबुद्धस्ते ये चागि
 सनोत्स्यस्तेऽपीदृशेनैव नयेन ईदृश्या प्रतिपदा । ईदृशेनैव वीर्येणागिसंबुद्धा ग्रगिसमुध्यस्ते
 7 अगिसंभोत्स्यस्ते च । पापन ते तवागतभूता एवागिसंबुद्धाः । ग्रहृत्पि तया तया घटिष्ये
 तया तया व्यापेस्ये सर्वसत्त्वाधारणेन वीर्येण सर्वसत्त्वार्थवणेन वीर्येण यवारुमनुतरा
 10 सम्यक्संबोधिमगिसंभोत्स्य इति ॥

पुनरपरोऽनर्बो रतामृष्टे⁽¹⁾ दृष्टः । घपरिपाचितेषु सत्त्वेषु विद्यासो बोधिसत्त्वस्य स्य
 लितं घभाजनोभूतेषु सत्त्वेषुदारयुद्धधर्मसंप्रकाशनात् बोधिसत्त्वस्य स्यलितं ॥ उदारा
 धिमुक्तिकेषु सत्त्वेषु स्तौनवानसंप्रकाशनाद्वा बोधिसत्त्वस्य स्यलितमिति । सम्यक्स्म[32b]
 त्युपस्थितेषु शीलवत्सु कल्याणधर्मेषु प्रतिविमानना दुःशालपापधर्मसंयक्ता बोधिसत्त्वस्य
 15 स्यलितमिति ॥

घनधिमुक्तिरप्यनर्बः । यद्योक्त राष्ट्रपान्मसूत्रे ।

यस्य⁽³⁾ अधिमुक्ति न विद्यति बुद्धधर्मगणे च न तस्य धिमुक्तिः ।

शित्तव्रतेषु न तस्य धिमुक्ति पापमतेस्तिरपापमुत्स्य⁽⁴⁾ ॥

1) After *nimna* (? corr *nishtha*) the transcript reads *bodhi citta* from mar-
 ginal addition in the archetype

2) Cf 52 12 supra

3) Metre as on p 2 above

4) The Tib has (f 39 b 2) ངན་སྐོང་ལ་སྐྱུ་མ་ལྷོ་གསུམ་ which must mean 'turn-
 ed towards the three hells', though Childers mentions *four apaya* *Tropāya*
 therefore = *apaya traya*

स इत्युच्यते भुजेषु कर्मप्रशास्त्रयो हि विमूढः ।

नरकेष्वतिर्यगतीषु प्रेतगतीषु च विन्दति दुष्कृतम् ॥

इति यस्य विसर्जनं रत्नकोटे ऽभिक्षितं दृष्टं । येषु चास्य गम्भीरेषु बुद्धिनामगाहते ।
तत्र तद्यागत एव साक्षीति कृत्वा न प्रतिप्रतिपत्ति । तद्यागत एव शनीति । नारुं शानि ।
अनसा बुद्धयोर्धिर्नानाधिमुक्तिरातया तद्यागतानां सर्वेषु धर्मदेशना प्रवर्तत इति ॥ 6

वैषावृत्य⁽¹⁾वर्तमानेनानर्थाविवर्तनकुशलैर्न भवितव्यं । बोधिसत्त्वप्रा⁽²⁾प्तमौल्ये हि सरू-
धार्मिके धर्मश्रवणे । तद्यागतपूजायां च वैषावृत्यनुपदिष्टं तत्र वा वृत्तिः सा रत्नराशि⁽³⁾सूत्रा-
दागता । तत्र वैषावृत्यकरेण भिनुणा सर्वभित्तुसंबन्धस्य चित्तमभिराधयितव्यं । तत्र ये भि-
त्तव्यं धारणयताः प्राज्ञशय्यासनिकास्तेषां⁽⁴⁾ वैषावृत्यकरेण भित्तुणा सर्वेषां सर्वं न कर्मस-
मुत्पन्नं दातव्यं । यदि पुनरारण्यकस्य भित्तोः सर्वपर्यापन्नं शैलक⁽⁵⁾कर्म प्राप्तुयात् । एतेन 10
वैषावृत्यकरेण भित्तुणात्मनैव तत्कर्तव्यं । अन्यतरौ वा भित्तुर्ध्वयेषो न पुनः स या
रण्यको भित्तुर्हृत्पोडपितव्यस्तत्र यो भित्तुः पिण्डचारिको भवति तस्य तेन वैषावृत्यक-
रेण भित्तुणा प्रणीतभोजनेषु सविभागं कर्तव्यं । तत्र काश्यप यो भित्तुर्योगा[33 a]चारो
भवति । तस्य तेन वैषावृत्यकरेण भित्तुणा अनुलोमिकान्युपकरणान्युपसर्तव्यानि गान-
प्रत्यक्षमैषव्यपरिष्काराच्च । यस्मिंश्च प्रदेशे स योगाचारो भित्तुः प्रतिप्रतिपत्ति तस्मिन्प्रदेशे 15
नोच्चशब्दः कर्तव्यः । रत्नितव्यो वैषावृत्यकरेण भित्तुणा योगाचारो भित्तुः । शय्यासनोप-
स्तम्भनास्य कर्तव्या । प्रणीतानि च संप्रियाणि⁽⁶⁾ योगाचारभूषणानुकूलानि पादनीपभोजनी-
यान्युपनामयितव्यानि ॥ ३ ॥ ये भित्तोः षाड्भुत्वे ऽभियुक्ता भवति तेषामुत्साहो दात-

1) See p 50 note 5

2) See p 11 note 9

3) Nanjio 23 (44): tr before A D 439

4) Similar forms in Divy Index

5) The adjectival form appears to be new, for *śaīśha*, see *Avadāna*
śataka (Index to Feer's tr p 479)

6) °*preyā* MS

व्य. । यात्रते ऽपि रतितव्याः । ये धार्मकविका भित्तवो भविष्यन्ति । तेषां प्रतीकार्ध-
 र्गता कर्तव्या । यावद्दार्मिकविकाशोऽद्योत्तपितव्या पर्यन्मण्डलं परिसंस्थापयितव्यं ।
 सांक्रष्टमण्डलं विशोधयितव्यं यात्रताधुकार्बुलेन चास्य भवितव्य ॥ पे ॥ न क्वचि
 दस्तुनि ऐश्वर्यसंज्ञोत्पादयितव्या । कियत्परीतमपि कार्यं संघमतेन कर्तव्य । न स्वमतेन
 5 यावन्न सांघिकशातुर्दिशसाधिकेन ⁽¹⁾ संसृष्ट. कर्तव्य. । एवं विपर्ययदिवं स्तौपिकेन मरु-
 न्योन्यससर्गप्रतिषेधः । यदि चातुर्दिशे म्धे वेकल्य भवेत्साधिकश्च लाभ उत्सदो भवेत्तेन
 वैवावृत्यकरेण भित्तुणा भित्तुसंघमेकमानस कृत्वा । साधिकलाभाच्चातुर्दिशसाधिक
 कार्यं कर्तव्य । एव स्तूपे ऽपि प्रलुप्ते ⁽²⁾ ऽयमेव त्रिधिर्दापरक[ान्]दानपतोन् वा समादाप्य प्र-
 तिसस्कर्तव्य इत्याशा । यदि पुनः काश्यप कियद्बुद्धेरपि स्तौपिको लाभो भवेत् । स वैवा
 10 वृत्यकरेण न सवेन चातुर्दिशसंघे उपनामयितव्य । तत्कस्माद्धेतो । या स्तौपिका ग्र-
 षण एकदशापि ⁽⁴⁾ श्रद्धि. प्रसाद्वुल्लिर्निर्यातिता भवति । सा सा[33b] देवकस्य लोकस्य चै-
 त्यं । क पुनर्वादो रत्न वा रत्नसंमत वा यच्च स्तूपे चीवरं निर्यातितं भवति । तत्रत्रैत्र
 तवामतचैत्ये वातातपवृष्टिभि परिदायं गच्छतु । न पुनः स्तौपिक चीवरं हिरण्यमूल्येन
 परिवर्तयितव्य । न हि स्तौपिकस्य कश्चिर्दोषो नापि स्तूपस्य केनचिद्देकल्य यो हि कश्चि
 15 त्काश्यप वैवावृत्यकरो भिन्नू रूष्टचित्तः शीलप्रना दत्तिणीयानामश्चैर्वादाशक्तिं ददाति स
 तेनाशुशलेन कर्मणा नरकगामी भवतीति । यदि मनुष्यलोकमागच्छति दासो भवति परक
 र्मकारो लाभो च भवति एतच्चेत्प्रचण्डप्रहारणान् । पे । द[पउक]र्मापतार्जित भिनुं

1) Cf Feer, *Avad* - ५ pp 479, 389

2) Apparently in the sense of 'desire' occasionally found in the Pali *ussa lo*
 (Suttanip v 515, tr p 89) Cf. Senart, *Mhv* I. p 372

3) A remarkable 'Palicism' Cf *palsbodha* at p 50 is above

4) Cf Whitney *Gr* 2 § 486 c, Speijer, *Syntax* p 222, where this indecl
 usage is noted as an archaism

5) These two letters are uncertain in the MS Tab (40 b 5) has ल्ले'सस'

करोत्यकालप्रेषणमकालज्ञप्तिं ददाति । स तेनाकुशलेन कर्मणा बहुशुद्धिर्नाम प्रत्येक
 नरकस्तत्रास्योपपत्तिर्भवति । पावत्सकृद्बद्धः कापो भवति । घादोत्तः । प्रदीप्तः । संप्रच-
 लितः । पे । योजनशतविस्तारप्रमाणा त्रिहृत् भवति । तस्य तत्र त्रिहृत्त्रिहृत्त्रिहृत्
 शुद्धुशनसकृद्वाणि घादोत्तानि घयस्मयानि निखातानि भवन्ति । पो हि कश्चित्काश्यप
 वैयम्बृत्यकरो भित्तुरागतगतं साधिकं लाभं सन्निधिं करोति न बालानुबालं ददाति ।
 उद्दृश्यापयिन्ना⁽¹⁾ विक्लेठवित्वा ददाति । केपाश्चित्र ददाति । स तेनाकुशनमूलेन बद्धा नाम
 मूधमृत्तिकाप्रेतयोनिस्तत्रास्योपपत्तिर्भवति । तत्रास्यान्धे प्रेता भोजनं गृहीत्वापर्श-
 पत्ति । स उद्दृश्यमानस्तद्वोजनमनिमिषान्या नेत्राभ्या पश्यमानः तुत्पिपासापरिगतो
 दुप्ला । वेदनां वेत्ति न च वर्षसकृन्नेषापि तस्य भोजनस्य लाभो भवति । यदपि कदाचि
 त्कार्किचिद्वोजन लब्धं [31 a] भवति तदुच्चारं भवति पूयशोणितं वेति ॥

संघर्षिताप्रदाने⁽²⁾ उप्येनर्थ उक्तः । यास्त्वं संघर्षितः सवानद्रातोः कुड्याकारा
 स्ते भित्त⁽³⁾ घासन् । तैः साधिकं कुड्यं श्लेषणा नाशितं । तस्य कर्मणो विपात्रेण
 कुड्याकारः संघृताः । यास्त्वं संघर्षितः सवानद्रातोः स्तम्भाकारास्ते भित्तव घास-
 न् । तैः साधिकस्तंभः सिंहाणकेन नाशितः । तेन स्तम्भाकाराः संघृताः । यास्त्वं सवान-
 द्रानोर्ज्ञाकारान् पत्राकारान् फलाकारान् ते अपि भित्तव घासन् । तैरपि साधिकानि घृ-
 तपत्रपुष्पफलानि पौद्गलिकपरिभोगेन परिभुक्तानि तेन ते वृत्तपत्रपुष्पफलाकारा
 संघृताः । यास्त्वं सवानद्रातो रज्ज्वकारान् समार्जन्याकारास्ते भित्तव घासन् । तैः सां-
 धिका रज्जुसमार्जन्यः पौद्गलिकपरिभोगेन परिभुक्तास्तेन रज्ज्वाकाराः समार्जन्याका-

1) A corrupt and doubtful form: Tib (40 b 7 fin) has མེའི་ཤུལ་མེའི་ 'jeering'

2) Divyāvadāna, Tale 23, see printed text p 312 l 13. also the trans-
 lation in Burnouf's Introduction¹ pp 323-9, but the present extract is from
 a *textus ornator*

3) *Ḍudḍhasya ṣṛṣṇakā Divy-text.*

4) This example is not narrated at length in our Divy-text

त्यगतो न देशितं तेन कर्माणोद्भूतत्वाकारः संवृतः ॥ यस्त्र सत्त्वागदातीः स्वात्त्याकारम् ।
 ते कल्पितकारका घासन् भिन्नागुपस्वायकाः । ते भैषज्यानि क्वाथयतो भिन्नुभिरप्रियमु
 क्ताः तैश्चित्तं प्रहृष्य स्वात्त्यो भिन्नाः तेन स्वात्त्याकाराः संवृताः । यं त्वं सत्यगदातीर्गध्ये
 द्विन्नं तत्तुना धार्यमाणं सोऽपि भित्तुरासीद्विभो वारिकः तेन मात्सर्पाभिभूतेन लाभः सं
 परिवर्तितः । यो वारिकः स वैगसिकः परिणामितः । यस्तु वैगसिकः स धार्यिकः प-
 रिणामितः । तस्य कर्मणो विभक्तेन मध्ये द्विमस्तत्तुना धार्यमाणो गच्छति ॥

॥ शिन्नासमुच्चये धर्मभाषणादिरत्नापरिच्छेदस्ततोपः ॥

IV.

घग्नेऽपि मरुतो ऽनर्वाः सूत्रात्तेपूजताः । यथा तान्दृक्काशगर्भसूत्रे⁽²⁾ पक्षिमाः कुलपुत्र 10
 तत्रियस्य मूर्द्धाभिपिक्तस्य मूलापत्तयः । पाणि[35 a]मूलापत्तिभिः तत्रियो मूर्द्धाभिपिक्तः
 सर्वाणि पूर्वस्वरोपितानि बुशन्नमूलानि कापयति⁽³⁾ यस्तुपतितः पाराविकः सर्वदेवगनु
 प्यनुत्प्रेभ्यो ऽपायगानी भवति । कतगाः पञ्च । यः कुलपुत्र मूर्द्धाभिपिक्तः स्तौपिकं वस्त-
 परुरति साधिकं वा चातुर्दिशसाधिकं वा निर्वातितं वा । स्वयं वापरुरति रारय
 ति वा । इयं प्रथमा मूलापत्तिः ॥ यः पुनर्धर्मं प्रतिनित्तिपति श्वाकनिर्वाणभापितं वा प्रत्येक- 15
 बुद्धनिर्वाणभापितं वा मद्याननिर्वाणभापितं वा प्रतिनित्तिपति प्रतिपेधगतीयं द्वितीया
 मूलापत्तिः ॥ यः पुनर्मानुद्दिश्य जिरस्तुण्डमुपडक्तापायवस्त्रप्रावृणः शिन्नाधारी वा शि-

1) Bhaisajy° MS

2) v. supr p 10, 14 The present is the passage referred to in the Bodhicaryāvatāra, V. 104 (ed Minaev - Zap Tom. 4) — a reference to which M de la Vallée Poussin called my attention See also Wassiljev, p 171

3) See f 35 b init. The Tib. (42 a 5) ལྷོག་པར་སྒྲོལ་པ། ('pulverises') confirms the form in the text, hitherto only certified 'hmsūrthe' in the Dhātupāṭhas both Sk and Palī (s e jhaa) Jusayati in Çat Br II 2.2 19 is similarly used.

ताधारो वा तस्य दुःश्रोतस्य वा शीतस्य वा कापायाणि धस्त्राप्यपरुरति धराहप-
 ति । गुरुस्थं वा करोति काये दृष्टेः प्ररुरति चारुके वा प्रतिपति शीवितेन वा त्रियोत्र-
 पतीप तृतीया मूलापत्तिः ॥ गः पुनः तत्रियः संचित्य गानरं शीविताद्यपरोपपति पि-
 तरमरुत्तं भगवत्कृत्वा वा शीविताद्यपरोपपति सगर्षं वा सर्वं गिनति तवागतस्यार्तः
 ७ सम्यक्संन्युद्धस्य संचित्य दुष्टचित्तो हृषिरमुत्पादयति ॥ एणिः पञ्चभिरानसर्वैः⁽¹⁾ कर्मभिरन्य
 तरान्यतरं कर्मात्पादपतीं चतुर्वी मूलापत्तिः ॥ वः पुनः तत्रियो ऽरेतुजादी भवति पर-
 लोकोपेतकः । दशाकुशानान्वर्गपवान्समादाय चरति ऽन्याश्च बहून्सवान्दशस्वकुशलेषु
 कर्मपक्षेषु समादायपति विनयति निवेशयति प्रतिष्ठापयतीथं पञ्चमी मूलापत्तिः ॥ पे ॥
 यः पुनर्ग्रामभेदे ग्रामपदभेदे नगरभेदे राष्ट्रभेदे करोतीपं मूलापत्तिः ॥ पे ॥ घादिकर्मिणां म-
 10 र्गपानसंप्रस्थितानां [35 b] कुन्नुपुत्राणां कुन्नुडंरितृणां धाष्टी मूलापत्तयो । पाभिर्मूलाप-
 त्तिभिः सज्जलिता घादिकर्मिका गुरुपानसंप्रस्थिताः सर्वाणि पूर्ववरोपितानि कुशलमू-
 लानि कापयति⁽²⁾ । अस्तुपतिता परात्रिता देयमनुष्यमरुपानमुखादपायगाभिनो भवति
 चिरं च संसारे सीदति कल्याणमित्रविरहिताः । कतमा घष्टौ । ये सदा पूर्वदुष्टरितहे-
 तुनास्मिन् ज्जिष्टे पञ्चकापाये⁽³⁾ लोके उपपन्नास्त इवरकुशलमूलाः कल्याणमित्र संनि-
 15 श्रित्येदं परम गम्भीरं मरुपानं शृण्वन्ति । ते च परोक्षबुद्धयो ऽपि कुलपुत्रा अनुत्तरायां
 सम्यक्संबोधौ चित्तमुत्पादयति । तेषामादिकर्मिका ये च धोघिसत्वा इदं परमगम्भीरं शून्य-
 ताप्रतिसंपुक्तं सूत्रात्तं शृण्वन्ति उद्दिशन्ति पठन्ति । ते यथाश्रुतं यथापर्ययात्तं पर्यां⁽⁴⁾ पूर्वबुद्धि-
 सदृशानां स्वर्षं सुव्यञ्जन विस्तेरेषामतः स्मारयन्ति प्रकाशयन्ति । ते शकृतशमा धानाः
 पृथग्जनाः शृण्वन्त उन्नस्यन्ति संत्रस्यन्ति संत्रासमापद्यन्ते । ते सत्रासेन विवर्तपत्यनतुरायाः

1) See Wassiljev 240 (264) note 2 The usage at 17 20—18 7 above is different

2) v supra 59, 11

3) kalpāyuhśatvasamkleśadrśhtayah marg, cf Dh s § 91

4) A marginal gloss *arvācīna* on this word, for which see Divy Ind

5) *samcarāt pūrva*, margu

सम्यक्संज्ञोपेक्षितं भावक्याने चित्तं प्रणिर्धति । एषा घादिकर्मिकरोधिसमस्य मूलाप-
त्तिः प्रवगा ॥ मया मूलापत्त्या स कुलपुत्रः सर्वं पूर्वोपरिपिनं कुशाग्रं कायति । यस्तु-
पतितः पराचितः स्वर्गवर्गमुत्तान् । नित्तं गदित चास्य योधिचित्तनयागगानो भवति ।
तस्माद्वोधिमतो मर्यामनेन परपुत्रानामाश्रयानुशयं प्रवगं क्षान्ता म्वाश्रयानां सन्तानान-
नुपूर्वेण धर्मदेशना कर्तव्या । तत्रवा मर्यामनुक्रेणुपूर्वेणाप्रतारयति ॥ वे ॥

पुनरपरमादिकर्मिको योधिसमः कस्यचिदेव [36 a] वदयति ॥ न तं शशमि पर-
पारगितासु चर्षा गर्तु । न तं शशस्यनुतरां सम्यक्संज्ञोधिमभिसंश्रोद्धुं शीघ्रं त भावक्या-
ने प्रत्येकबुद्धयानि वा चित्तमुत्पादय । तेन तं संतारामिर्थास्यति । यात्रयवापूर्वोक्तमित्य-
मादिकर्मिकस्य योधिसमस्य द्वितीया मूलापत्तिः ॥

पुनरपरमादिकर्मिको योधिसमः कस्यचिदेव वदयति । किं भो प्रातिगोक्तविनयेन १०
शीघ्रेण सुरतिनेन शीघ्रं तमनुतरायां सम्यक्संज्ञोधि चित्तमुत्पादयस्व । मर्यापानं पठ । यत्ते
क्रियित्वापत्राङ्गुनिः श्लेषप्रत्ययाङ्कुशलं कर्णं समुदानोतं तेन पठेन शुद्धिर्प्रत्य-
निपाकः । यात्रयवापूर्वोक्तनपनादिकर्मिकस्य योधिसमस्य तृतीया मूलापत्तिः ॥

पुनरपर कुलपुत्रं केषांचिदादिकर्मिको योधिसम एव वदयति १ वर्षे⁽¹⁾ पूर्वं कुलपु-
त्राः भावक्यानेकवा । मा शृणुत मा पठत मा परेषानुपदिशत । गोपयत भावक्यानेकवा १५
न पूर्वं तस्मान् मर्यापानं प्राप्स्यत । न सूप ततो निदानाच्छ्रुताः श्लेषात्तं गर्तु । मद्घन-
मर्यापानकवा । शृणुत मर्यापानं पठत मर्यापानं परेषां चोपदिशत । ततो सूपे सर्वदुर्गत्य
पापयवान् शनपिन्यव । तिष्ठं घानुतरां सम्यक्संज्ञोधिमभिसंभोत्स्यव ॥

यदि ते तस्य वचनकारिणो भवन्तीदृश दृष्टिगतगुणगह्वरिणः । उभोरपि मूलापत्तिर्भ-
वनीयमादिकर्मिकस्य योधिसमस्य चतुर्थी मूलापत्तिः ॥ 20

पुनरपरमादिकर्मिका योधिसमत्रा द्वित्रिद्विका भवन्ति धन्यवा निर्दर्शयति । इदं च
मर्यापानं कीर्तिशब्दश्लोकार्थं लाभसत्कारहेतोः पठन्ति म्वाध्यापन्ति धारयन्ति वाचयन्ति

1) The MS has the indic (°thā) for this verb only

द्योपति परेषां च सुताः ॥ १० ॥ अत्रुदित्ति । द्युं च म्यसि । परं गदाभाति । तद्ये ।
 ते परेषामभ्यासि तातासाहेतोषातो ताते उभोगवोभोगापर्येयस्त प्रत्य
 यति प्रमुप्यति तथै । घातर्ग विनासति जुतनास परासि^१ । अमुप्यसि । घातमा
 गोत्थयति । तात् । घातो इ घारेतुः । भोगरिानुस्य गेहाभा विज्ञापति । त
 तस्ते तेऽमत्तुः । गतिः । घातिः । गदाभातुदित् । गदागुर्यातापतिताप्यते यम
 पापमातामे भवति । यम रतिगुर्यो रत्नदीपं गच्छेत्सु ताता मनुदमत्र रते न गदा
 सनुदे स्वपौत्र ता तात्र विद्यानत्रैत्र गुरुण विगच्छेत् । द्युत्रे मे घाद्वर्तिता प्रोच
 सता गदागुणतामारात्तुता इत्याहेतोस्तद्वदति । तप्रत्ययति अदात्र तित्वा प्र
 तातात्रिनेत्र त्रियेमे प्राप्नुवति । द्युते ताता घादिरात्रा योपसता ईर्यदितोरता
 10 प्रत्ययः गदागुर्यातापतिताप्यते । इय पयता मतापतिरादिरात्रिस्य वीधि
 सतस्य ॥

पुरापर तुात्रुत्र भविष्यत्तयागमे ऽघान गदस्वप्रध्वजिता घादिरात्रा प्रोच
 सता ये ते गम्भारा । यथाप्रातमनुना सूत्रात्ताघातानासिताधिमिस्वार्त्तात्ता
 त्रिद्वत्पुरपाणी वतमगाणां त्रोधिसारानां मोचहास्ताम्वदावनमत्रात्ता घादिसि पठ
 15 ति स्वाध्यासि परेषां च । तस्तरिण वाचयित्वा प्रशाशयति । अहं चेमात् घान् स्वमुद्धा
 तुरैव च पुरात् वारुप्यहेनोस्तप्रोपदिशाति । तया वा पुरस्तवा भात्रपिच्य यत्र त
 मत्र गमारेषु धौषु(अ ३) प्रत्यनो भविष्यति । द्युते ज्ञानद्वान भविष्यत यवा मा ।
 एतद्व^२ पुनरेव द्दति पठिततात्रेणारुगिानेत्रत्रपाचमान् गम्भीरगम्भारात्तुप्राद्वामि
 न सानात्त्रियया ॥ ताभमत्वार्हेतोरत्मान त्रिधौणाति । तत्प्रत्ययत्सत्रयध्वगा
 २० नामर्त्तां सम्यक्सधुद्धां वीधिसत्वानापापपुद्धतां च पुरत सापराधितो भवति । गदा
 गुर्यातापतिताप्यते । तत्राद्वयति देवमनुष्यान्महापाने । सात्रववानोत्रास्य न भव

1) H therto in Dhārtapāṭha only but cf pa sa a p 10 note 4

2) ma nasī° w thout punctuat on MS.

ति । प्रणेन मन्वायानस्यावतारत्रिशेषाधिगम । प्रणेवातुतरा सम्यक्सस्रोधि ॥ तद्यथा
 वाञ्छित्युक्तयो गदाद्यौ प्रस्थित नुत्तर्षप्रपीडितः न तत्र मदाकात्तने प्रतिष्ठित ।
 धाराद्वार्य स उद्धारकात्तनमपदाय मन्धतपत्र रससंगानानास्वाद्य विषवृत्तगिरुह्य वि
 पयन्नानि भुङ्कोत भुङ्क्ता च काल कुर्यात् । तद्वपास्तान्पुद्गलान्बदागि । ये दुर्लभ मनु
 प्यनध लब्धा वत्त्याणामित्र सधिमित्रेभ्य मदायानमप्रतर्तुकाया लाभसत्त्वात्प्रयशोश्चितौ 6
 रात्मानात्पुर्षयति पराम्पसर्वेति एवद्वयो गदागुरुकातापतिमापद्यते यथा गुरुकायापत्या
 सर्वत्रिज्ञानां परमगुण्यसिना भवति । यथायमाग्निस्तत्राद्वयाद्य पुद्गला न सेत्रनोया सर्व
 तत्रियत्रात्सुगात्रिशूद्राणां । यद्य तान् सेत्रते स सातिज्ञारो भवति सर्वत्रिज्ञानां । इय कु
 लपुत्र बोधिसत्वस्य पक्षी मूलापति ॥

पुनरपर बुनपुत्र भविष्यत्यनागते ऽधनि तत्रियाणां पुरोहितवण्डाला घना 10
 त्यवण्डान्ना भववण्डान्ना मूर्धा पण्डितमानिनो मरुधना मरुभोग्या । वड्वि
 धेषु दानाप्युपयक्रियास्तु(अ b)यु सदृश्यते ते त्वामगदमता मानमददयेण तत्रिय
 विभेद्यति । अमणान् तत्रिये । ते तत्रियामिश्रित्य अमणान् दण्डापयति 3)
 धर्म 4) दण्डेन मुपति । तेनोपद्वयेण ते भिनय पौद्गलिक वा साचिक वा चातु
 र्दिशसाचिक वा स्तोत्रिक वा अमणोरपकृत्य तेषा प्राकृत प्रदाप्यते । ते पुनद्य 15
 ण्डाला तत्रियस्योपनामविध्यति । ते अभ्यतोऽपि मूनापतिमापद्यते । ये तत्रियवण्डा
 ला अमयो सार्द्धं प्रदुप्यति तत्राद्वय च ते धर्मं प्रज्ञपयिष्यति । यधर्म वा धर्ममपकृत्य । सू
 त्रत्रिनयजिता धनपेद्य कालोपदेशमरुप्रदेशामदाय । मरुकरुणानेत्रीप्रज्ञापारमित
 शिन्नोपापकौशल्यशिक्षा वाद्यापरेषु सूत्रेषु शिक्षा उपदिष्टास्ता यकृत्य । तद्यद्वयो धर्म
 मुक्ति भिन्ना विरुद्धनार्थपूर्वक क्रियाकार प्रज्ञपयति । ये क्रियामरौ भिन्ना विरुद्धना 20

1) param MS * for pams cf supra 67 a

2) See Divy, Ind

3) This form (not in lexx) recurs in a metrical passage below, 89 b

4) artha MS

5) purohita candulādya, bhe lanāt sanghikāḥ dravyāpaharanūo ca marg

भ्रमति । रिचति ऋणविविष्यनानुपोगननस्कारं । ते ऽवध्यापतो व्यापारवहुला भव-
 त्ति । तेन घ र्हेतुना भित्तूष्णानुपुपशात्ताः ज्ञेयानां नोपशम्यन्ति न तन्नूभ्रमति । तत्काले पुनस्ते
 भित्तत्र याशयविविष्यन्ना भ्रमति शोलाविविष्यन्ना भ्रमति । घाचारविविष्यन्ना भ्रमति दृष्टिविष्यन्ना
 भ्रमति तद्धेतोः शैथिलिका भ्रमति । वाहुलिका भ्रमति । यन्ननाः भ्रमणप्रतिज्ञाः । य-
 ७ द्रव्यचारिणो द्रव्यचारिप्रतिज्ञाः शङ्खस्वरसमाचाराः प्रष्टव्यधर्मदेशकाः । ते भूयस्या भा-
 त्रया सपरिचारस्य तत्रियस्य सत्कृता भ्रमति गानिताः पूजिता भ्रमति । ते च प्रह्लाणाभि-
 युक्तानां भित्तूष्णां गृहस्थधर्मवर्णां निशारयति । स च तत्रियः सपरिवारः प्रह्लाणाभियुक्तानां
 भित्तूष्णानुपुपशात्ताः [38 a] सत्कृते प्रदुष्यति अवध्यापति । यस्तत्र प्रह्लाणिकानां भित्तूष्णानुपुपशात्ता-
 रिभोगस्त स्वाध्यायाभिरतानां भित्तूष्णां निर्यातयति । ते उभयतो मूलापत्तिमापद्यते । त-
 10 त्वास्यहेतोः ॥ ध्यापो भित्तुः सुतेत्रं । नाध्ययनवैषाद्यत्त्याभित्ता नाध्ययनाभियुक्ताः ॥ स-
 माधिधारणीतात्तिभूमिषु भागनीभूना दत्तिणीयाः पात्रभूनाः । यान्तोरुकरालोकस्य मार्गो-
 पदेशकाः । कर्मतेत्रज्ञेयतेत्रान्त्वानुत्तारयति । निर्वाणगमने च मार्गे प्रतिष्ठापयति । इमाः
 कुलपुत्राष्टौ मूलापत्तय इति ॥

यासां निःसरणमिद्वैव सूत्रे ऽमिद्वैव । यदि ते बोधिसत्त्वा द्वाकाशगर्भस्य बोधिस-
 15 त्वस्य नाम श्रुत्वा दर्शनमस्यानाङ्गेरन् । यथायप्रपतनभयान् मूलापत्तीर्दशधितुकामा । यदि
 ते द्वाकाशगर्भे बोधिसत्त्वं नमस्च्युर्पुः नाम चास्य परिकीर्तयेपुस्तेषां स कुलपुत्रो यथा भा-
 ग्यतया स्ववृषेणापतस्तिष्ठति ब्राह्मणवृषेण यावद्द्वारिकावृषेण पुरतः स्थास्यति । त-
 स्यादिकर्मिकस्य बोधिसत्त्वस्य यथा समुत्थितास्ता आपत्तीः प्रतिदेशयति । गम्भीर चा-

1) *purohitaḍḍyā marg*

2) In the margin (cf gloss on similar passage *supra* 63, 10) we find the explanation *abrahmacāriḥhikṣhavo 'cārnavādāt poribhogacyāvanāc ca*

3) *Opṛtya* MS, as before

4) The transcript following a later hand in the margin has a double causal form *odesāpayats* cf *dandāpayats* [37 b, 39 b] Compare Whitney's 'bastard causals' ('Roots' p. 238, *med*).

स्योपायकौशल्यं मरुगाने घर्षणुपर्शपनि । यात्रर्ध्ववर्तिरुत्नी च प्रतिष्ठापयति
 ॥ ये ॥ यदि तेषां संमुखं दर्शनं न ददाति । यस्तनभियावति । तेनादिकर्मकेण बोधित
 त्वेन सापराधेन पश्चिमे पाने उच्चापासनात्प्राक्षुत्वेन स्थित्वा धूपं धूपयितव्यं । घर्षणो
 देवपुत्र घ्राणाचित्तव्यः¹ एवं च वक्तव्यं । घर्षणं घर्षणं मरुकरूपं मरुभागं मरुदितस्तत्र घन्मु-
 द्वीपे मां कारुणयाङ्गादयस्व । शीघ्रमात्रशर्गं मरुत्कारुणिकं गमय चनेन बोधय । [38 b] 6
 मम स्वप्नात्तरे तनुपायनुपर्शपं पेनारुमुपायेनापत्तिं प्रतिदेशयामि । घर्षे मरुगाने उ-
 पायप्रज्ञां प्रतिनप्स्यामीति ॥ तेन तत्कालं शय्यायां निद्रापयितव्यं सहोदते⁽¹⁾ ऽरुणे
 इह घन्मुद्वीपे याकाशर्गस्य बोधिसत्त्वस्यैव समागमो भवति स्वद्वेषेण च । तस्यादिक-
 र्मिकस्य बोधिसत्त्वस्य स्वप्नात्तरे पुरतः स्थित्वा तां मूलापत्तिं देशयति मरुगानोपा-
 येन । तत्राद्वयं च तस्योपायज्ञानं सदर्शयति । पेनोपायकौशल्येन स घ्रादिकर्मको बोधि- 10
 सत्त्वस्तत्रैव बोधिचित्ताप्तप्रमोषं नाम समाधिं प्रतिलभते सुदृढव्यवस्थितघ्नं भवति म-
 र्गयान इत्यादि ॥

अथ वा योऽत्र सूत्रे ऽधोपणमस्य पूर्वमुक्तः । तेनायं विधिः कार्यः । एव स्यात् । घर्षणे
 उपवने ऽभ्यवक्रान्ते वागहू वा तगर⁽²⁾ वा कालानुसारि वा धूपयितव्यः । प्राञ्जलिना च
 भूत्वा समस्ततो दिग्विदितु च पञ्चमण्डलत्वेन वन्दित्वा इमे मल्लपदाः प्रवर्तयितव्याः । त 15
 यथा । सुमृश⁽³⁾ कारुणिकः । चरतु^२ । विचरः । सचरः । कारुणिकः । मुररः । मुररः । वेगधारि
 नमुचने भुजवत्⁽⁵⁾ कारुणिकः चित्तानणि⁽⁶⁾ पूर्य कारुणिकः सर्वाशामे स्वापय । आज्ञाधारो

1) *Saha* apparently with loc, but possibly a compound, compare Pāṇini's *sañapurrāṅgam*

2) *tagarum* MS

3) सुमृश (apparently) Tib but the reading has been corrected and is indistinct

4) *na* added in marg, not in Tib

5) सुमृश Tib

6) Cf Wassiljev, *supra cit.*, p 59 note 2

स्फुग्⁽¹⁾ २ । रतिवित्रेक गु । दृष्टिवित्रेक गु । पूर्य कारुणिक पूर्यसु गनाशा । सर्प
 घा चीशोकमति स्वास्तु ॥ विधि पूर्यत् । सर्प्याधिदुःखसर्पभयसर्पोपकरणविधानप्र-
 तिघाते सर्पगोष्टिसिद्धये च कार्यः ॥ यदि तत्रिगाद्योऽपि बोधिसत्त्वा कवनेपानावतिनियनो
 ऽन्येषा चाधिक्ये । यत्र तेन साम्बरिकाः । कवनेपानावतिव्यत्रस्था । कथं वा तद्दोषा-
 6 त्साम्बरिका अपि गृह्यते । नैव दोषः । ये [39 a] पां यत्र बडुलं संगम ते तत्राकोयिता स्व
 नानप्ररुणादर्शनाद्वपोत्पादनार्थं । परस्परतस्तु सर्पैः सर्पा घाततपः परिरुर्तव्या ॥ येन
 वा प्रकृतिमहासावद्यतपाऽसमादानोऽप्यभव्यो भयत्युच्छिन्नकुशमूलञ्च सुतरां तेन साम्ब-
 रिका इत्यनमनया चित्तया ॥

उपायक्रीडन्यमूत्रेऽपि मूलापत्तिरुक्ता । किं वापि कुलपुत्र बोधिसत्त्वः प्रातिमोत्त

10 शितानुस्रपाः शितानुस्रपाः कल्पशतसंख्यमपि मूलफलभक्तः स्यात् । सर्वसत्वानां च सूक्तडरु-
 त्तानि जग्मेत् । श्रावकप्रत्येकबुद्धभूमिप्रतिसंपुत्तैश्च मनसिकारिर्विकरेन्द्य बोधिसत्वस्य
 गुरुका मूलापत्तिः । तद्यथा कुलपुत्र श्रावकवानीयो मूलापत्तिमापन्न सो ऽभ्यस्तैरेव
 स्कन्धैः परिनिर्वातुम् । एवमेव कुलपुत्रो ऽप्रतिदेक्ष्यैतानापत्तिमनि स्य तान् श्रावकप्र-
 त्येकबुद्धमनसिकारान्भव्यो बुद्धभूमौ परिनिर्वातुमिति ॥

15 श्रावका च मूलापत्तीनां मुत्प्ररुणाधारणार्थमेकीपमतानां च संप्ररुकारिका उच्यते ॥

रत्नत्रयस्वरुणादापत्पारान्निका मता ।

सद्धर्मस्य प्रतिज्ञेपाद्धितोया मुनिनोदिता ॥

डु.शीलस्थापि वा गितो. कायायस्तैन्यताडनात् ।

चारुके वा विनिज्ञेपाद्प्रप्रच्राजनेन च ॥

1) The MS (with which the Tib agrees) reads here and below (twice) *gu* clearly. This however is probably a misunderstanding of the old form of the figure 7 (seven repetitions of the charm)

2) श्रुत्वा श्रुत्वा Tib The Sk is indistinct, it apparently reads *sapathāñcā*

पञ्चानसर्पकर्णान्मिथ्यादृष्टियक्षेण वा ।

यामादिभेदनादापि मूलापत्तिर्निर्नादिता ॥

ग्रन्थनापाद्य कथनात्सर्वेषु कृतबुद्धिषु ।

बुद्धत्वप्रस्थितानां वा सत्रोधोर्विमित्तनात् ॥

प्रातिगोतं परित्याज्य मरुत्पाने नियोजनात् ।

शिष्यपान न रामादिप्रकृषाणयेति वा मरुत् ॥

पेर्यां मरुत्पानादापि पुनः स्वगुणकाजनात् ।

पर्यसनतो ला[39 b]भसत्कार्णोक्तकेतुना ॥

गम्भीरतात्तिकोऽस्मीति मिथ्यैव कथनात्पुनः ।

देषडापवेदा भ्रमणान् दग्धादा शर्यात्रयात् ॥

गृह्णीयादोपमानं वा शमये त्याजनात्पुनः ।

प्रनिर्गन्तीनोग च स्वाध्यापिपुनिभेदनात् ॥

मृन्ना आपत्तयो खेता मरुत्पर्यवेत्तव ।

घार्पस्याकाजगर्भस्य स्वप्ने देक्ष्याः पुर स्थितैः ॥

धोधिचित्तपरित्यागाद्याचक्रायाप्रदानत ।

तीव्रमात्सर्पनीभाभ्यां श्लोकादा सवताडनान् ॥

प्रसाद्यमानो पत्नेन सचेपु न तितितते ।

ज्ञेयशतपरानुत्तर्या वा सदगर्भासत्पर्णवाद् १ इति ॥

घार्पतितितर्गन्तरे ऽप्युक्तं । यो मरुत्प्रसन्नं गमोदिश्य प्रचरितो तु शौनपायसनाचारो गिनुरनुभूत वशम्बकजीतो भ्रमण भ्रमणप्रतिज्ञ यत्रस्वचारी वरुत्चारिप्रतिज्ञः । 20 घस्त पतितः परागिनो विविधे ज्ञेयैः । घव च पुन स तु शौनपायसनाचारो गिनु

1) See p 60, note 1

2) Pali *kasambu* 'rubbish', with the whole passage compare M Vyutp eclxxvii 18, 18-19

रुग्णापि सर्वदेवानां पावत्सर्वमनुष्याणां पावत्पुण्यनिधीनां दर्शयिता भवति कल्याण-
 मित्रं । किं चापि स घपात्राभूतः तेन च पुनः शिरस्तुण्डमुपैतेन कायापवस्त्रप्रावरणेषां-
 पथेन दर्शनरेतुनापि बहूनां सन्यानां विविधकुशनामूलोपस्तम्भनकरः सुगतिमार्गदर्शको
 भवति । तस्माद्यो मगोद्दिश्य प्रव्रजितः शीलान् दुःशीतो वा तस्य नानुष्ठानमि चक्रव-
 ४ र्तिराज्ञामपि यन्मगोद्दिश्यप्रव्रजितस्य ससुधर्मेषामपि काये दण्डप्रकारं वा दातुं चार्थे
 वा प्रतेतुं । यद्गमद्गं विप्रर्तनं वा कर्तुं शीविताद्वा व्यपरोपणं कर्तुं [40 a] । किं पुन-
 र्धर्मेषां ॥

किं चापि मृतः कथ्यते ऽस्मिन् धर्मविनये । यद्य च पुनः स पुद्गलो गोरौचनसू-
 रिकासदृश इति । यत्रैवाह । ये मगोद्दिश्य प्रव्रजितान् पानभूतान् पात्रभूतान्वा विच्छे-
 10 यिष्यन्ति ते सर्वेषां व्यधगताना बुद्धानामतीव सापराधा भवन्ति । सगुच्छिन्नकुशलमूला
 दग्धसत्ताना घनीचिपरावणा भवन्तीति ।

यत्रैवाह । सर्वबुद्धैर्धिष्ठितोऽयं मोक्षघ्नो यदुत रक्तकायापवस्त्रमिति । यस्मि-
 न्नेव घोक्तं । तेन ह्यनु पुनः समयेन बहूनि श्रावकानियुतशतसकृन्नाणि बहूनि च बोधि-
 सन्नियुतशतसकृन्नाणि भगवतोऽसिक्ते एवंत्वं पूर्वकृतं कर्मावरो प्रतिदेशयति । यम-
 15 पि भदत्त भगवन् बहूनां पूर्वकाणां तयागताना प्रवचने पात्रभूतान् पात्रभूतांश्च बुद्धानां भग-
 वता श्रावकपानीयान् पुद्गलाञ्जुगप्सितवत्तः पंसितवत्तो रोपितवत्तो ऽधर्षापशक-
 याश्च निश्चारितवत्तः । तेन वयं कर्मावरोषीन् त्रिषपापेषु विविधां तीव्रां प्रचण्डां दुःखां
 वेदना प्रत्यनुभूतवत्तः ॥ पेपालं ॥ वयं तत्कर्मावरोषोपमेतर्हि भगवतो ऽसिके प्रतिदे-
 शयिष्यामे । केचिद्वदन्ति । वयं भगवतः श्रावकान्वचनेस्तर्जितवत्तः परिभाषितवत्तः । के-
 20 चिद्वदन्ति । वयं भगवतः श्रावकानपात्रभूतान्पात्रभूतांश्च प्ररुत्तवत्तः । केचिद्वदन्ति । वयं
 चोवरान् रूतवत्तः । केचिद्वदन्ति । वयं भगवतः श्रावकाणामुपभोगपरिभोगानाच्छिन्नवत्तः ।
 केचिद्वदन्ति । वयं भगवत्समुद्दिश्य प्रव्रजितान् गृहस्थान्कारितवत्तः [40 b] तत घस्थानं
 सारिता । केचिद्वदन्ति । यस्माभिर्भगवन् बुद्धानां भगवतां श्रावका यपात्रभूताः पात्रभूताश्च
 सापराधिमाद्यार्थे प्रतिज्ञास्तेन वयं कर्मावरोषेन बहून् कल्पास्तृषपापेषु विविधा ती-

वा प्रचण्डो दृष्टो वेदो प्रत्यनुभूतः ॥ पे० ॥ तदयमेतर्हि वर्गापरणशेषं भगवतो
ऽस्ति के प्रतिरेक्ष्यामः । यापत्यां संपरमापयेम । प्रतिगच्छतु भगवानस्माकमनुकम्पामुपा-
दाय । उद्धरतु भगवानस्माननन्तपिभ्य इति विस्तरः ॥

प्रप्रव्यात्तरायसूत्रे¹⁾ ऽप्यनर्थ उक्तः । चतुर्गिरु मरुतानाम् धर्मैः समन्वागतो गृही
यत्तणप्राप्तो भवति । ज्ञात्यन्धश्च ज्ञेयाशिक्षकश्च चण्डालश्च ज्ञातुं²⁾ मुञ्चितो भवत्यन्धा- ६
प्यानवकुलश्च पण्डकश्च पण्डकश्च नित्यदासश्च । स्त्री च भवति सा च प्रूरश्च गर्भ-
घोष्टश्चाशीत्रिपश्च भवति तत्र तत्र ज्ञातो ॥ कतमैशतुर्गिः । इह मरुतानाम् गृही
पूर्वजिनकृताधिकाराणां सत्वानां नैष्कर्म्यचित्तस्य प्रप्रव्याचित्तस्यार्थगार्गचित्तस्यात्तरायं
करोति । घनेन प्रवमेन ॥ पुनरपरं गृही धनलील्येन पुत्रलील्येन कर्मविपाकमश-
दधत् पुत्रस्य वा दुहितुर्वा भार्याया वा ज्ञातिसंघस्यैश्वर्यस्थाने वर्तमाने प्रप्रव्या- 10
त्तरायं करोति । घनेन द्वितीयेनेति ॥ घन्यद्वयं । सद्धर्मप्रतिज्ञेयः अमणत्राक्षणोपु च प्र-
तिघः ॥

दश चाकुशलाः³⁾ कर्मपवाः घनर्वाः । सद्धर्मस्मृत्युपस्थानाद्विपाकवदुक्ता द्रष्टव्याः । ततः
किञ्चिन्मात्रं सूत्रं सूच्यते । प्राणातिपातविपाकलवस्तावद् । यथाह । तद्यथाग्निशिखाचरा
नाम पत्तिषो ये ऽग्निश्चित्तमध्यगता [J. a] न दृश्यन्ते सद्धष्टतराश्च नार्कोपाणां⁴⁾ कपालं 15
भित्त्वा हाघरं पित्रति । कपालात्तरचरा नाम पत्तिषो ये मस्तकं भित्त्वा ज्वलितमस्तक-
लुङ्गा⁵⁾न्पिचति । जिह्वापिपुञ्जो नाम पत्तिषो ये जिह्वां विदार्याभितो ऽभितः प्रभतपत्ति ।
सापि जिह्वा मुक्ता पुनरपि सत्रापते यद्वद्लकोमन्तरा । एवमर्थानुब्रुवसंज्ञा दत्तोत्पाटका

1) Not in Feer's or Nanjio's lists

2) Mhvs I. 101 111 and Senart ad loc

3) Cf Dh -s § 56.

4) On Buddhist hells in general see Feer in J. As 1892 (VIII 20) pp 185 sqq

5) Quoted by B.R. from the M Vyutpatti, for the more usual *mastulungā*

- नान् यथाप्रनाशपर्ययः नागः शूनेनराशितः । माननयतः । शोऽनोर्वाता¹⁾ चत्वार-
 यामादिन् । इन्द्रस्तवता मान । मनेगुचरा मान पतिषो मे सर्वाणि मनेवयताणि नि-
 स्वा मनादि कृत्तविया²⁾ विवरादि प्रोक्ष्य म प्रनये विवसि कम्पनाता । सुषोदि-
 दा मान पतिषो मे सुषानदनुषतः र्भो विवसि । इरमादिमा र्भुशिनः श्रुति³⁾भक्तिषः ।
 5 नगानिहताता मेदीशः छातुासोपरः । मे नोपहुका मान पतिषो मे मेननूतायु-वाद्य
 ति ॥ स इरमयोषीप्रदेशत्रोषि पौननननरमाणि पतिगीहयततोमानतत्र तेरुवेनार-
 केने नरुनेमानि वर्षकामरमाणि भदरो मे मारति च । स कवाचदपि तामानुक्तः सर्-
 स्नादु-सामानपरिग्नः । अथप्रधानो नाम द्विनोवः प्रदेशतत्र मश्रुति प्राणान्वेषो शरणा-
 न्वेषो परित्राणान्वेषो सगतन इरादन्निर्घिचकनौराग्नो नि नरावः कर्मगतमन्धन-
 10 श्रुः सनतनः श्रुमिहात्नः गतात्तनुप्रथमः सर्वांगामरकतुजादधिरनर् ध्याननगमित-
 पतस्तं अथप्रधानं नान प्रदेशननुधावति । पतिने र्भोय वादः प्रविनोयते । उदितत-
 तु(॥ ६)नरपि मारति । मुकुनारतः श्रुदणनरः शराभित्तोप्रभिर्दनाभिर्भिभूः । त-
 स्थेव भवतिरुपरदनस्य कर्षणनर्याद्रप्रत्यद्रप्रवि तीपमानस्य स प्रदेशः अथप्रधानो
 नान प्राडुर्भवति । स तन्निन्देने निवति पतिनः अथे प्रवननि त्रोणि पौननरुमाणि ।
 15 पुरापि कर्नूलेन वापुनोतितप्यने । स प्रपनमानः केदवावसगुप्रीनूर्भेदयेने । वापत-
 स्थेयनुहितप्यमानस्य च प्रवननानेनानि⁴⁾ वर्षननरुमाणि मश्रुति । कवचिदपि त-
 स्मानुक्तः परिधागितत्राष्ट्रं विवर् नाम प्रदेशननुधावति । तस्मिंच प्रदेशे सरुमारा
 णि चक्राणि प्राडुर्भवति चप्रभाभीनि शोदणानुन्नानि क्षीप्रधनाणि तस्य सरुमननादेव ता-

1) MS. *plāha ramcaritī*°, [*san*]ra° a sec manu

2) The MS appears rather to read *āṣṭay*°. The form in the text is quoted by Whitney from Lāṭyāyana.

3) Six skins according to Caraka and others, apud Jolly, Trans. Int. Congr. Or. Lond (1892) vol I p 457.

4) °kāni ca MS.

नि चक्राणि शरीरं प्राप्य धनसि ॥ पे ॥⁽¹⁾ प्रत्येकं सर्वाङ्गानि प्रमत्तो दृष्टिं पादतले चाख्यं
शङ्कुभिर्भिणोते । एवं मज्जोत्थपर्यते । मात्त्रोत्थेः प्राणिजातिभिः सात्तर्वह्निःपरमाणुशः
प्रभस्यते । भुक्तो भुक्तः पुनरपि संवापने सुकुमारतरः । सुकुमारतस भूयोऽप्याधिकतरां वे-
दनामनुभ्रमति । भुक्तभुक्तस्य प्रभूततरमेवास्य बन्धात्तं प्राडुर्भवति । तस्य प्राणातिपातकृ-
तोपचितस्य तत्फलं भवति ॥

घृत्तादानविपाकमाह । स एष दुष्कृतकर्मात्तवारो घालानचक्रनिर्माणमन्धर्वनमर-
मृगतृष्णिकासदृश मरुदर्धनात् पश्यति रत्नवस्त्रधनधान्यनिकारभूत । तस्यैव लोभाभि
भूतस्य कर्मणा मोक्षितस्यैवं भवति । गमेदमिति । स एवं मोक्षितः पापकारी प्रञ्जलिताङ्गा-
रकूर्पूलद्वयिवा तद्विष्णमनुधावति । स कर्मकृतेर्वगपुरुषैर्गृह्यते [42 a] शस्त्रबालमध्य-
गत सर्वाङ्गप्रत्यङ्गश पात्यते विशस्यते दृश्यते ऽस्थ्यप्रशेषः क्रियते । न चास्यानादिकाल- 10
प्रभूतः स लोभस्तामप्यप्रसवो गतस्य परिहृयत इति ॥

काममिथ्याचारमधिकृत्याह । एष स पापकर्ता तस्माच्छस्त्रसङ्करान्मुक्तः कथमप्य-
ङ्गारकूर्पूलद्वयिवा कर्मणा धामित प्रदेशमन्यं प्रपद्यते । वितयदर्शनं नाम तत्र कर्मकृ-
तां स्त्रिय पश्यति या तेन पूर्वं नष्टस्मृतिना दृष्टा । दृष्ट्वा चानादिकालान्यस्तो रागागिरु
त्वयते । स तेन धारति येन ता स्त्रियः । ताशापोमथ्यो नार्य⁽¹⁵⁾ कर्मकृता । ताभिरसौ गृ- 15
ह्यते । गृहीत्वा चौष्टात्प्रभृति तथा भुयते यथास्य सर्पपकलमात्रप्रमाणापि नावशिष्टः
तस्मिञ् शरीरे भवति । पुनरपि संभवति । पुनरपि भुज्यते । स कटुका खरा वेदनामनुभ्रं-
स्तस्माद्रागाग्नेर्न निवर्तते । येन ता स्त्रियस्तेन भूय स संधावति । न चास्य तत्पीडा त-

1) The marg adds as a note here *punar jaya[n]te punar bhramanti*

2) Compare Divyāv 301 a sqq

3) In the sense of fire' hitherto in lexx only

4) So MS.

5) Feer i c p 202 Pañca-gati (in JPTS 1884) p 155, v 31.

वाधारोपवाहमाति । परतास्त्रियो रूरो धमनयावोमयप्रत्रितमात्रास्त नुश्यादाय
 शानानानानुनमर्शहोरास्त नार्केने सिततापुष्टिर्द्वन्दत्ति । पुहपि सभयतीति पुर्
 वत् ॥ पे ॥

द्विषो मूानवापस्य धात्वास्य सर्वथा ।

8 स्त्रोविधेया नृा पे तु मुतस्तेषा भवेत्सुखम् ॥ पे ॥⁽¹⁾

यात्रत् । स्त्री त्रिशाशो धिशाशातामिह लोति यत्र च ।

तस्मात्स्त्रियो त्रिंश्या स्युर्दोच्छ्रेमुपमातन इति ॥

मृयात्रादमधित्वाह । स तैर्षापुरूपैर्गृह्यते गृह्येता च तन्नुव त्रिदारयति तस्मादि
 स्तानपैर्षयति । सा च त्रिदा वर्गत्रशात्पञ्चयोगनगतप्रभाणा भवति । तस्य मयात्राद्-
 10 स्यात्त्रिंश्यात्तस्याश्च सन्निर्गमनरान्ते ते यमपुरूपभात्रानाहयति⁽²⁾ प्रदातायोग्या ।
 वर्गत्रतच स्तस्यैर्ष्यात्प्रदात्तति प्रदीप्तापस्युक्तबलवद्विर्वनोवर्देस्तदस्यात्तर्गत त्रिंश्याप
 वरति । तत्र पृथग्धिरकानिष्ठाविषयो तस्य प्रवरति ॥ पे ॥ सा च त्रिदा तवा मुनुमा
 हा मया देवानामति⁽³⁾ यात्रस वेरनातस्तनति⁽⁴⁾ क्रन्दति त्रिंशोशति न चास्य तदु ख व
 द्धिदपनयतीति त्रिस्तर । तस्यैव प्रामुष्ये⁽⁵⁾ ज्वेदनातुात्रतो जेवानी वर्षशनसकृष्णाणि सा
 15 च त्रिदा कृष्यते । सा वत्रचित्तस्य नारकस्य मुखे प्रविशति । स भवविरुलवदनो यो वा
 तेन वा नि पलापते ऽङ्गारवर्षु⁽⁶⁾ दहमानो निमगान् । तस्यैव उ चार्त्तस्याशरणास्यापरा

1) So MS ? correct to °kriyam

2) Ran adi stridosha tucyāh marg

3) °nehay° MS

4) aśhshā MS.

5) tan is a rare Vedic root elsewhere of the 4th (ya) conj , cf however stā
 nats

6) The partially lost word is represented by the Tib རྩལ་ལོ་ (50 a 9) Cf p 69 1'

7) °ś' usū MS

पणस्य पुनरपि गणपुरुषाः⁽¹⁾ प्राडुर्भवन्ति मुद्गरासिपाणयः । ते तं पुरुषं गस्तयात्प्रभृति गा-
वत्पादौ चूर्णयन्तीत्यादि ॥

पैशुन्यविपाकास्तु यद्यैव मृषावाद्स्य त्रोगेण योजनशतानि त्रिहेति विशेषस्तु । तां ग-
णपुरुषा निस्त्रिंशानादाय प्रदीप्तधारान् त्रिहतां निरुत्तन्ति । जन्वुर्गैश्चान्यस्मिन् प्रदेशे ग-
द्यते । परमवदुकां वेदना प्रतिवेदयते स क्रन्दति विक्रोशयव्यक्तान्तं त्रिहताविरहित 6
इत्यादि ॥

पाह्वन्यविपाकमाह । ते तां त्रिहतामास्यं विदार्य गृह्णन्ति । गृहीत्वा निशितधारैः शस्त्रै-
श्चिक्त्वा तस्य भूय एव खादनीपार्थेन मुखे प्रतिपत्ति । स च त्रिघन्सारिदतः सुत्तामवदनः
स्वरुधिरलालापरिस्रुतां तामेव स्वत्रिहता भक्तयति । सा च त्रिहता द्विधा पुनरपि सद्यपते
कर्मवशात् । यद्य स भूमौ वेदनार्तः परि[43 a]व्रतते विचेष्टते क्रन्दते । तस्यैव वेदना- 1
र्तस्य परिवृत्तनयनतारकस्य दुष्खार्तस्य दीनस्यासकृत्पत्यकाकिनः स्वगतमुपभुञ्जा-
नस्य गणपुरुषा अनुशासनोगायां भाषते ॥

त्रिहताधनोर्विनिर्मुक्तास्तीक्ष्णो वाग्विशिखस्त्रया ।

पाह्वन्यमिति पददृष्टं तस्यैतत्फलमागतम् ॥ इति विस्तरः ॥

संभिन्नप्रलोपविपाकमाह ॥ तस्य तत्प्रवृत्तितं ताम्रद्रवलोहितं त्रिहतां दहति । त्रिहता 16
दग्धा कण्ठं दहति । कण्ठं दग्धा हृदयं दहति हृदयं दग्धास्त्राणि दहति । तान्यपि
दग्धा पक्षाशयं दहति । पक्षाशयमपि दग्धाधोभागेन निर्मच्छति ॥ गणपुरुषा गाथा
माहुः ।

1) Cf Feer, l c. p 205.

2) *ncitavrdhū* MS

3) Tib རྩོམ་གྱི་ལྷན་པོ་ (51 b3) Palī *sanphalappalāpa* cf Dh -samgr § 56 and

पूर्वोत्तरात्ररूपदं निर्मूलगतमेवम् ।

पत्रदं पत्रपा प्रोक्तं तस्येनत्पलनागतं ॥

पानसत्यरती नित्यं न चाध्ययनत्परा ।

न सा विद्या युवेर्दृष्टा केचन नामउपिउक्ता । इति विस्तारः ॥

- 6 प्रभिव्यात्रिपाठनाम् । अत्र पश्यति रिक्तं तुच्छासारकं कर्मकं घञ्जत्रिण
परपरिगृहीतं तस्य कर्मचोदितव्यागोक्तस्यैव भवति । ममेदं स्यादिति । ततः स
नाकस्तेनेत्र धात्रति पेन तद्द्रव्यं । तस्याभिध्याप्यनानमस्याकुश नस्यामेचिन्माचिनव-
कुलाकनस्य तत्पलनं पद्मी नृके त्रिपरीतं पश्यति । तस्यैत्रं पश्यतो ऽभिध्यावकुलस्य
रुस्ते शस्त्रं प्राडुर्भवति स तेन धात्रति । तेयामप्यन्येषां नारकाणां रुस्ते शस्त्राणि प्राडु-
र्भवति । स तैः सरु शस्त्रेण पुथ्यने धात्रतवा कर्त्यने यवा सर्यपयलनात्रगपि न भवति मा-
सनस्य शरीरे तत्रास्त्रिंरुद्धान्नावशेष. क्रियते ॥ पे ॥ परेषां सम्प-⁽²⁾[43 b]नग स्या-
दिति चिन्तितं । तस्याभिध्यासमुत्स्य त्रिपस्य पलनागनगिति ॥

- व्यायादपलनाम् । कर्मनयाः सिंरुध्याप्रसर्पाः क्रोधाभिभूताः पुरतस्तिष्ठते । एतेभ्यो
भयभीतो पेन या तेन वा नि.पलापते । स कवं शक्नोति पलायितुमशुभस्य यर्गयाः । स
15 तैर्गुरुते । गृहीत्वा च पूर्वं तात्रगस्तकादुच्यते यावत्पार्श्वतः सर्वैर्विपरद्वैः संदृश्य संदृश्य
भक्ष्यते । व्याघ्रैरपि पृष्ठतो भक्ष्यते । पादावपि वक्रिना दी[स्ते]स पनपुरूपैर्हरादिपुभिर्वि-
ध्यन इति विस्तारः ॥

1) Hitherto in lexx only but *abhisdyāu* 'covetous' occurs in Divy 302 24
(*supra cit.*), for which see the form below, *abhisdyākhya*

2) *carshapa*^o MS

3) Three aksharas lost. From the Tib འཕྲོལ་པ་ (62 a 2) supply *sampad* or
the like.

4) Obliterated in MS, but supplied from Tib (62 a 4) ལྷོ་པ་ལྷོ་ལྷོ་ལྷོ་ལྷོ་ལྷོ་

मिथ्यादृष्टिफलं पनुरपरिमितं । पाठस्तु संतिप्यते । शस्त्रवर्षतोमरवभ्रवर्षाशनि-
पायाणावर्षे रून्धते । एकादशभिर्द्विस्वन्धैः क्षुत्पिपासाग्निना च सुखनिर्गतेन निरुत्तरं
दृश्यत इति ॥ कामगुलाद्य सर्वानर्वा इति तेभ्य एवोद्वेजिनव्यं । पद्मत्रैवाह । प्रत्यग्निगु-
ण्डो नाम नरकाः । तत्र कतरेण कर्मणा सत्त्वा उपपद्यते । येनाग्निमणेन अग्निप्रतिघ्नेन
मातृमानस्य नृत्तगोतस्याभरणाना वा शब्द श्रुत्यायोनिजेन मनस्कारिणात्तिस्रुद्धिना
तच्छ्रुत्वा रूषितलडितक्रोडितान्यभुवि⁽¹⁾ मुक्तं ॥ पे- ॥ तत्र ते नारका ग्रयोवर्षेण स-
र्वाद्गप्रत्यङ्गशून्येति ऽङ्गारवर्षेण च पच्यते दृश्यत इत्यादि । एवं पौराणकामास्वारनस्मर-
णात्पडुमो⁽²⁾ नाम नरकाः पच्यते स्वप्नभूतस्मरणाच्च । तत्र ते नारकाः कुम्भियु⁽³⁾ पच्यते । ते
द्रोणिघयोमयैर्मुषलैरून्धत इति विस्तरः ॥

एवमप्सरसः प्रार्थनया ब्रह्मचर्यपरिणामनाम्नदापडुमो⁽⁴⁾ नाम नरक उक्तः । तत्र सारन⁽⁵⁾
दीतरुद्धिणी नाम प्रवृत्ति । तस्या नद्या पान्यस्थानि ते पायाणाः । पच्छे[41 a] बाले ते
केशाः । यः पङ्कस्तन्मास । या घ्रापः तत्कथितं तामं । ये मत्स्यास्ते नारका इत्यादि ॥
एवं पुरुषस्य पुरुषेण सक्त भैद्युनविप्रतिपत्तेः ग्रममेवा अकारणा विशेषाः पच्यते । एवं शि-
शुभिः सक्त विप्रतिपत्तेः सारनद्यामुत्समानन्दारकान्पश्यति । ते ते विलपन्ति । स ता नदी-
मथमाकृते । तेषु बालकेषु तोम्रस्नेहप्रतिबन्धशोकडुष्वेजगात् । एव गोवडवाजैडका-
दिषु प्रकृतिसाग्रयः काममिथ्याचारः धृतरुविपाकः पच्यते । ताममेव गोवडवादीनां
ततायोमधीना अकुशलनिर्मिताना योनिमार्गेण स तिर्यक्कामसेवी प्रविशति । स तासा-

1) *Qulram marg.*

2) A quasi-Pali form, cf *Suttanipēta* p 124 s Other authorities (Feer, J As 8 XX. p 216) make Paduma a cold hell.

3) So MS Correct *kumbheshu* or *ishu*? The Brahmins have a *Kumbhī-pūla*-hell

4) Cf. Dh -s. § 122

5) Name of a *sāgara* in Dh -s § 126.

गुरो प्रदीप्ताद्धारिणरपरिपूर्णं त्रिगुणैः पश्यते यद्गुणैः चर्पयतसस्त्राणीति विस्तरिण
ऋषयः ॥

एतन्धनाशितास्वपि गिनुणीषु विप्रतिपत्तां मरुतारवपातता पद्यते । एव
स्वस्त्रीष्वप्ययोनिगर्भेण गच्छतः । एवं प्रमत्तातीतास्वपि परस्त्रीषु लज्ज्यासु च वयासु ।

6 एवमुपनासस्यासु एव गुह्याणां पद्मापु क्षातिशब्दमाशितासु च विप्रतिपत्तेः तीव्राश्चापरिगा
णाश्च मत्स्यनरवपातनाः पद्यते ॥

सातगैवुनसपुत्रसूत्रेऽप्याह । इह ब्राह्मण एवत्यो ब्रह्मचारिणमात्मानं प्रतिगामीति ।
स नैवेद्यं मातृगर्भेण सार्द्धं दत्तं मातापयते ऽपि तु मातृगर्भं चतुषा ब्रह्म निन्द्यापन् पश्य
ति । स तदा स्वादयति ग्रह्ययस्यति ग्रह्ययसाप तिष्ठति । ग्रहणुच्यते ब्राह्मण ब्रह्मचारा

10 संयुक्तो मैथुन धर्मेण न विसृणुतः । अपरिशुद्धं ब्रह्मचर्यं चरति ॥ एव मातृगर्भेण सार्द्धं
सद्राजतं सविलिविलापमानस्य [44 b] यास्वादयत अपरिशुद्धं ब्रह्मचर्यमुत्तमम् ।
एव मातृगर्भेण स्वादात्स्वादयत । एव तिर बुद्धगतस्य तिरोडुष्यगतस्य वा मातृगर्भेण
नृत्तगीतादिशब्दमास्वादयतो मैथुनसयोगमित्युक्तम् । एव पञ्चमगुणसमर्पितं परमवलो
क्यास्वादयत ॥ एव देवादिस्त्वानेषु ब्रह्मचर्यपरिणामनात्सपुत्रो मैथुनेन धर्मेण न विस

15 पुत्र इति ॥

पतञ्जैते वामा एव स्मरणप्राप्तनाविषयमाप गता एवमनर्धनरास्तेनैव वामापवादय
सूत्रे ऽभिहितम् । निवार्य भित्तो चित्तं वामेभ्यः । सभयशैव मार्गं सप्रतिभयं सवर्ण्य
सगच्छन् उन्मार्गं बुभुक्षो वेदनापथं अस्तपुर्यससेचित्तं । नैव मार्गं सत्पुरुषसते
चित्तं न तमेव चित्तपतिः । वस्मात् अल्पास्वादा वामा उक्ता भगवता । बहुदुष्टत्रहूप

1) Not in Nanjio or K F

2) For the form cf Vyutp at BR for the mean of the tale of Pyramus

3) For *lushya* (here = ०२२ ?) cf Divy p 614 note 14

4) Not in Nanjio or KF

इवा बहूपायासां । घाटीनजोऽत्र भूयान् । रोगो भित्तव कामा गण्ड शल्यमद्यमद्यमूलमा
 मियवडिसं मृत्युरनित्या कानास्तुच्छा मृषामोषधर्णिण स्वप्नोत्रमा कामा । जिगप्येते
 बालोछापना ॥ पे ॥ यवा मृगाणा बन्धनाय कूट द्विजानां बन्धनाय जाल । मत्स्यानां
 बन्धनाय कुपिन⁽¹⁾ । मर्कटानां बन्धनाय लेय⁽²⁾ पतङ्गानां बन्धनायाभिस्त्वन्ध⁽³⁾ । एव कामा ॥
 पे ॥ कामर्षेयणा चरतो दीर्घरात्र सिंरुानां मुखे परिवर्तितस्यासो न प्रज्ञायते । पात्र- 5
 श्लोधातकानां गवासनानां मुखे परिवर्तितस्यासो न प्रज्ञायते । पावन्मण्डूकानां सुतां सर्पा-
 णां मुखे परिवर्तितस्यासो न प्रज्ञायते । दीर्घरात्र कामान् प्रतिसेजना गानां चोरा इति कृत्वा
 गृहीतानां शिरश्चिह्नानामसो न प्रज्ञायते । पा[45 a] रदारिका पारिपन्थिका घामघातना
 जनश्र्घातना पावद्वन्विमोचना इति कृत्वा गृहीतानां शिरश्चिह्नानामसो न प्रज्ञायते ।
 दुष्य तोत्र खर कटुकामनुभूत हृदिर प्रस्यन्दित प्रचरित पञ्चतुर्पु मरुसमुद्रेपूदकात्प्रभूत 10
 तर ॥ पे ॥ कापो ह्यय बह्मादीनव । घस्थिसघात ह्यापुस्यद्धो मासेनानुलित चर्म
 णा पर्यजनद्ध ह्य्या प्रतिच्छ्वन्न किञ्चिद्विच्छ्वन्न⁽⁴⁾ कामिसधनिपेवित सत्वानामनर्धक लेश
 कर्मणां वस्तु ॥ घस्मिन्काये विविधा घावाधा उत्पद्यन्ते । तद्यथा चतुरोग भोत्ररोगो
 पात्रदर्शासि पिटत्रो भगन्दर् ॥ पे ॥ कायिका सत्ताया कायिका दुष्य । कायस्य शीर्षा
 ता भग्ना कुञ्जता । घालित्य पालित्य वलिप्रचुरता । इन्द्रियाणा परिपात्र परिभेद. 15

1) The form is new the meaning 'net' assigned to the by form *lupina* in
 Gāḍḍak is confirmed by the context, and by the Tib རྩལ

2) Tib རྩལ 'snare' Of the form as the text (which may also be read *vejab*)
 I find no trace in lexx

3) Tib (33 b e) རྩལ་ལྷོ་མེ་རྩལ་ལྷོ་མེ་ལྷོ་ལྷོ་ལྷོ་ 'smoke of fire for moths',
 but *patanga* (as BR show) specially connotes the meaning of a moth that burns
 itself (ἄπαυστῆς) so that some sort of naked flame must be meant cf Divy
 444 s (inf) and note at p 709

4) Not in lexx but cf Palī *vechiddala*

संस्काराणां पुराणीभानो शरीरिभानः । यात्रघार्दस्येगुदरत्त प्रघर्त्तं शुगुप्सानोपं कायं
 प्रतिपेवितुं ॥ पे ॥ का तय भित्तौ कानाश्चासिः । कश्च त्वां प्रलोभयति । कश्च च तं प्रा-
 र्हितो मूर्च्छितो ऽध्यवसिनो ऽध्यवसानगापन्नः । पदाकं परिनिर्वृतो भवामि । सद्वर्गश्चात्त-
 र्दितो भवति । तं च कानान्प्रतिसेव्यं त्रिनिपातगतो भविष्यति । कदा शरान्तराणादात्मानं
 5 परिगोचयिष्यसि ॥ यन्ने गित्तो मित्रार्यं चित्तं कामिभ्यः । यत्रालः कागर्ष्येयणायाः । का-
 लोऽयं धर्गर्ष्येयणाया इति ॥

उग्रदत्तपरिपृच्छायामप्याह । तेन कामनिव्याचारात्प्रतिविरतेन भवितव्यं स्वदारसं-
 तुष्टेन परदारानभिलाषिणात्कनेत्रप्रेक्षिणा निर्विषमनसा । एकाक्षडुप्याः कामा ।
 इत्यभीक्ष्णं मनसिगार्प्रयुक्तेन । पदाप्यस्य स्वदारेषु का(45 b)र्मावतर्क उत्पद्येत । त-
 10 दापि तेन स्वदारिघशुभानुदर्शिना उन्नस्तगनसा । तैश्चयगतया कामा. प्रतिसेवितव्याः ।
 न त्वध्यवसानविनिग्रहेन नित्यमनित्यानात्माशुचिसंज्ञया । एव चानेन स्मृतिरूपस्था-
 प्या । तदाकं कारिष्यामि यथा संकल्पैरपि कामाम् पारुभोदये । कः पुनत्रादो द्वीन्द्रियसमा-
 पत्या धानङ्गचिज्ञस्या वेति ॥

पुनर्त्रैवाह । बोधिसत्त्वेन स्वभार्याया घत्तिके तिल्लः संज्ञा उत्पादयितव्याः । कतमा
 15 स्तिन्नः । रतिश्रीडासहापिकैपा नैपा परलोकसहापिका । घन्नपानसहापिकैपा नैपा क-
 र्मविपाकानुभवनसहापिका । सुखसहापिकैपा नैपा दुःखसहापिका ॥ यावदपरा-
 स्तिन्नः । शीलात्तरापसंज्ञा ध्यानात्तरापसंज्ञा प्रज्ञात्तरापसंज्ञा ॥ यपरास्तिन्नः । चौरसंज्ञा
 वधकसंज्ञा नरकपालसंज्ञा इति ॥

चन्द्रोत्तरादारिकापरिपृच्छायामप्युक्तं । यद्य चन्द्रोत्तरादारिका समनेत्तर, प्रधावत्तं तं

1) Cf f 24a, supra and *Ugraparapr*^o at 8a

2) A Candrottarādārikā-vyākaraṇa is given in Nanjio, 441 (tr A D. 591) K F. p 258

3) ^otara^o MS

महात्तं वानवाय दृष्ट्वा तस्यां वेलायां विहायसाक्षरिते तानमात्रगन्धुद्रम्य स्थिता च त
महात्तं वानवाय गावाभिरुध्यभाषत ॥

(1) काय गमेतघमिम मनोज्ञ सुवर्णवर्णा ज्वलनप्रकाशम् ।

१ रक्तचित्तस्य हि मानुषस्य प्रज्ञायते शोभनक शरीरम् ॥

पे त्वधिकर्षूपमसप्रदीप्तान् त्यजति वामान्विधोघमृद्धा ।

पडिन्द्रियै सत्रसवृताद्य पे ब्रह्मचर्यं च चरति शुद्धम् ॥

दृष्ट्वा च दारान् हि परस्य पे वै वृत्ति माताभगिनीति सतां ।

प्रासादिकास्ते हि सुदर्शनीया भवति नित्य परम मनोसा ॥

स्पुटानिमां वेत्थ¹ पुरीं साक्षाद् यो रोमरूपान्मम चातिगन्ध ।

न रामचित्तेन मगात्रितोऽयम् (46 a) फल तु दानस्य दमस्य चेद्म् ॥

१ मे समुत्पद्यति रामचित्तं मा वीतरामासु १ तीघ राम ।

साती मगाय पुरतो मुनीन्द्रः सत्य यथा वेत्ति न ज्ञातु मिथ्या ॥

पूय च पूर्य पितरो मगासं² घट्ट च पुष्पापमभूदानित्री ।

धाता स्वसा चापि पिता कभूय को रामचित्तं वानवेदानन्यां ॥

प्रधातितता प्राञ्च च मगाय सर्वे³ घट्ट विशस्ता च पुरा भवति ।

सर्वे धमित्रा वधका परस्य⁴ वध तु वा ज्ञायति रामचित्तम् ॥

न रूपयत्तो हि भवति रामात् । न रक्तचिता सुगतिं ज्ञाति ।

न निर्दृतिं याति च रक्तचिता रामो हि तस्मात्परिर्वीरीय ॥

1) Metre Akhāṇak

2) MS apparently *vethe*

3) There is a fracture in the MS but apparently the reading is the form in the text In the previous line the MS reads *evast* :

4) *°raṣṭparam* or *°yaram* MS

कामस्य हेतोर्निरयं पतन्ति । प्रेतास्तिरश्चोऽथ⁽¹⁾ भवन्ति रागात् ।

कुम्भाण्डपता घसुरा पिशाचा भवन्ति ये रागपरीतचित्ता ॥

काणाश्च खञ्जाश्च विद्विह्ववाश्च । विद्वपकाश्चैत्र भवन्ति रागात् ।

भवन्ति नानाविधदोषभानाश्चरन्ति ये कामचरी ब्रघ्न्याम् ॥

5 पञ्चक्रवर्तिलमत्राप्रुवन्ति । भवन्ति शक्रास्त्रिदशेशराश्च ।

ब्रह्मणा ईशावशवर्तिनश्च तद्वह्न्यर्च्यं त्रिपुल चरिता ॥

ज्ञात्यन्धभावा वधिरा विसन्ना । अग्रूकारोष्ट्रा खरवानराग्र ।

दृस्त्यश्चमोड्याध्रपतङ्गमना⁽²⁾ भवन्ति नित्यं घनु कामतीला ।

नितीशराश्चैत्र भवन्त्युदघा सुचेष्टिनो वै गृहपत्यमात्या ।

10 सुखसौमनस्येन च पाप्मि वृद्धिं ये ब्रह्मचर्यं विपुल चरन्ति ॥

कमल्लितापानथ धूमगारान्⁽³⁾ बन्धास्तथा ताउनलर्जनांश्च ।

क्वेद् शिर नर्पावरातिनासा⁽⁴⁾ पादस्य चार्क्कन्ति हि वामदासा । इति ॥

॥ ⁽⁵⁾ उदपनवत्सराऽपरिपृक्काया च विवर्षिता कामा ॥ ॥

⁽⁶⁾ दृष्ट्वा व्रणं घातति मत्तिका यथा ।

15 दृष्ट्वागुचि घातति गर्दभो यथा ।

शानत्र प्रूना [16 b] इव मासवारणात् ।

तथैव धावत्यधुधा स्त्रिये रता ॥

1) So the MS for *tiryasico* (not metrically possible), should we read the form *tiryacyo*?

2) **shikāh* (contra metrum) MS.

3) *Dhuparagan* corrected in a much later hand to *dhimagaran* MS
 ५ मष मरुण Tib Perhaps some torture by suffocation is intended On Labhalla (?)

see Addenda.

4) **sa*, MS

5) Translated into Chinese before A D 316 Nanjio, 39 A F 217

6) Metre Upaj ti Yanam MS

7) **malshukera* MS

१३ प्रणामुत्तै प्रसन्नस्त्यशुचि प्रतिगन्धिनाम् ।
 धाना निमित्त गृह्णति वचने दर्शनेऽपि च ॥
 उक्ता पश्चात् ज्ञाति यो देश सर्वकुत्सित ।
 उच्चारगोचरा बालाः खेगतिङ्गाणगोत्रिन ॥
 ६ शुभुष्मागोये रूयत्ते चणां दृष्ट्वेव मत्तिवा ।
 १३ तास्वाधर्ते स्वेदो गन्धो वापति कुत्सित ॥
 बुर्वन्ति दुष्कृत वर्म यो गच्छति दुर्गतिम् ।
 स्त्रीगन्धागामिपेवत्तो स्त्रीनाधर्माभिपेय्य च ॥
 गत्वा धर्माच्चि दुष्प्रज्ञा दुष्पतां विन्दति वेदना ।
 १० उच्चार इव दुर्गन्धा स्त्रियो बुद्धि प्रकीर्तिता ॥
 तस्माद्दीनस्य स्त्रीनामि स्त्रीभिर्भ्रति सङ्गति ।
 उच्चारभस्त्रा यो गृह्यबालावास निगच्छति ॥
 पादश कुरुते कर्म तादृश लभते फलम् ॥
 तत्रात्रै(४१ a)वाक् ।

- १५ तदेवद्वैर्दुष्प्रयैर्विपितैर्भोगै स्वगिधिराधमुपसक्तैर्न प्रभवति भ्रमणत्रासणेभ्यो
 दान दातु कृपणावनीपकयाचक्रेभ्यो ऽवशीयता स्त्रीमि स्त्रीनिर्जिता स्त्रीनिगृहीता
 स्त्रीदाता । तेनैव स्त्रीप्रेम्णा तस्या एव योपपाय न शक्नुवन्ति दान दातु शील च समादातु ।
 स तत्र रक्त सगान स्त्रीपरिभाषितानि सक्तते तर्जनावलोत्तरनिर्भर्त्सनामिपि सक्तते । स
 मातृप्रमेण तर्जित पुरुष सप्तोदति विपीदति सुख चास्या घत्रतोत्तरगति । चागृहेतो
 २० वामनिदान च वशगता भवति । घम गद्दारात्त वामलोलुपस्य पुरुषस्योच्चारमुखपरमस्या
 शुचौ रतस्यासप्रबन्धाचारिणो दीप ॥ पे ॥

1) A new conjugat onal form Tib २२९]

२) °bhatsa° MS

लपत्रो वा कुलडुहिता वा ग्राम्बुद्धीपयान्सर्गसत्त्वाञ्जोविताद्यपरिव्य सर्वस्वं हरेत् ।
 यो वा अन्यो मञ्जुष्माः पुनपुत्रो वा कुलडुहिता बोधिमतस्यै रज्जुगजचित्तस्यात्तरायं कु-
 र्यात्तदस्तिर्पम्योनिगतस्याप्येकालोपदानसदृगतस्य कुश्लमूलास्यात्तरायं कुर्याद् घष ततो
 5 संप्येपनर् पाप प्रसवति । तत्कस्य रेतोः । बुद्धोत्पादसंज्ञानां स कुशलमूलानामस-
 6 राय. स्थितो भवति । पः कश्चिन्मञ्जुष्माः परकुतोपु बोधिसत्त्वस्ये र्यानात्सर्वे कुर्यात्तस्य त-
 सिन्समये तनोनिदानं त्रीणि भयानि प्रतिकाङ्क्षितव्यानि । कन्यानि त्रीणि । नक्तो
 पपत्तिभयं ग्राह्यन्धभयं प्रत्यक्षान्मोपपत्तिभयं चेति⁽¹⁾ ॥

पुनराह ॥

यस्तस्य कुर्यात्पुरुषोऽपि प्रियं वा भूतं लभूतं च वदेद्वर्णा ।

10 पुरुषं वदेत्सुं ह्यनापि यस्तं तोषं च कुर्यात्पुनरस्य चोऽपि ॥

घात्मभावेन मरुता नरकेषु स दुर्गतिः ।

उत्पद्यते विषमात्मा दुष्प्रा⁽²⁾ वेत्ति वेदनाम् ॥

योन्नानां शतं पञ्च ग्रापते ऽस्य समुच्छ्रयः ।

कोटीपरिवृतः शशद् भक्षते च शुना भृशम् ॥

15 पञ्चमूर्द्धसरुन्नाणि भवत्यस्यापवादिनः ।

त्रिद्वाना च शता⁽³⁾ पञ्च भवत्येतैवमूर्द्धनि ॥

एकैकस्या च त्रिद्वाना शताः पञ्च इवलन्मुखाः ।

लाङ्गलानां वरुत्स्यस्य वारं भापित पापिकाम् ।

1) Cf Dh s § 134 and M. Vyut p 120 *janmo* must accordingly be corrected, probably to *gano* or *janupadu* Tib ཕྱེད་མཚན

2) *so MS*

3) *cala*, masc pl ('selten und immer metrisch'-Bohtl²) I find quoted with the noun in gen pl

प्रतापे⁽¹⁾ च पद्यते तीघ्रदुष्टाननाकुणे ।
 उत्पीडां बोधिसत्त्वानां ये कुर्वन्ति यत्नता ॥
 तिर्यग्योनिं सन्त्या न तेषां भोति दुर्गमा ।
 कल्पकोटिसरस्त्राणि शतानि निगुतानि च ॥
 तत्र द्युता घोरविषा भोति सर्वा मुद्राणां ।
 सुत्पिपा^(1s) साग्भूताश्च युर्वन्ति कर्म दास्यन्तम् ॥
 लब्ध्वापि भोगपानं तृप्तं नैवाधिगच्छति ।
 ततश्च्युतो मनुष्येषु स⁽²⁾ पश्यपश्यते ॥
 जात्यन्धो भोति दुर्मेधा दुष्टचेता यत्नतः ।
 धार्यानाराधिका⁽³⁾ वाचमुद्धता दुर्भाषित नर ॥
 मनुष्येभ्यश्च्युतश्चापि पुनर्गच्छति दुर्गतिम् ।
 बल्पकोटिसरस्त्रेषु ज्ञातबुद्ध न पश्यति ॥

पुनर्त्रैवाह । यावन्ति मञ्जुश्रीर्वोधिसत्त्वो बोधिसत्त्वस्यासिद्धे प्रतिषेधितान्युत्पाद्य
 त्यगमन्य तावितानि वा । तावत् कल्पान् सन्नारु सन्नद्वयो वस्तव्य मया महानरकेषिति ।
 न मञ्जुश्रीर्वोधिसत्त्वो ऽन्येन वर्मणा शक्तो विनिपातयितुमन्यत्र बोधिसत्त्वप्रादादेव । 15
 तद्यथा मञ्जुश्रीर्वर्मणारत्न नान्येन कष्टेन लोष्टेन वा शक्य भेतुमन्यत्र वच्चाद् । एवमेव
 मञ्जुश्रीर्वोधिसत्त्वो ऽन्येन कर्मणा न शक्तो विनिपातयितुमन्यत्र बोधिसत्त्वप्रादादे
 वेति ॥ ॥

1) Name of a hell of Geer, J As 1892 p 195

2) A syllable is wanting, we supply a word meaning sickness (Tib रुग्)?

3) The exact form is not certain owing to a fracture in the MS but the general sense, failing in honour to whom honour is due, is clear, cf the Tib
 २२५५५ ५ ५५५५ ५५५५ ५५५५ (57 b c)

॥ धार्यमहात्राधात्रतारमुद्रासूत्रेऽप्यार ॥ ॥ य रश्मिगञ्जुष्ठी बुलपुत्रो वा
 बुलडरिता वा दशसु दिनु सर्गलोकाधानुषु सर्गसतान्धारेषु बन्धो धुक् प्रवेशयेत् ।
 पश्चाय बुलपुत्रो वा बुलडरिता वा बोधिसत्त्वे बुद्ध पराशुच तिष्ठेत् । नैव डरात्मा
 पश्यामीत्यर्थं ततो ऽसंख्येपतरं पापं प्रसप्तति ॥ यत्रैत्रोक्तं । य कश्चिन्मञ्जुष्ठी सर्गान्धु
 5 क्षोपनानां सत्वानां सर्गस्व ररेष्वन्यो पादशे तादृशं बोधिसत्त्वं गर्हेत्प ततो ऽसंख्येपतरं
 पापं प्रसप्तति ॥ यत्रैत्रोक्तं । य कश्चिन्मञ्जुष्ठीः बुलपुत्रो वा बुलडरिता वा गङ्गानदो
 वालिनासतान्स्तूपान्चिनिपातयेद्देहेत वा । पश्चाय बुलपुत्रो वा बुलडरिता वा ग
 10 र्गाऽऽ ॥ १५ ॥ ५ ॥ पानाधिमुक्तस्य बोधिसत्त्वस्य व्यापादपिलक्रोधचित्तगुत्याय क्रोशपेत्परिभाय
 घेद्यं ततो ऽसंख्येपतरं पापं प्रसप्तति । तत्कस्माद्धेतो । बोधिसत्त्वनिर्घाता हि बुद्धा भग
 10 वतो बुद्धनिर्घाताश्च स्तूपा सर्वसुखोपधातानि च सर्वदेवनिनायाश्च । बोधिसत्त्वमसत्त्वृत्य
 सर्वबुद्धा असत्त्वृता भवन्ति । बोधिसत्त्वं सत्त्वृत्य सर्वबुद्धा सत्त्वृता भवन्ति । सत्रनुद्धा
 नुत्तरपा पूजया पूापितुक्तामेव बोधिसत्त्वा पूापितव्या ॥

एतत्पूत्रिपानश्च प्रशास्यविनिश्चयप्रातर्हर्मसूत्रे⁽²⁾ ऽभिहितं ॥

यस्त्वेषां कुरुते रतां धार्मिको धर्ममादिना ।

15 हित्वा सुदुर्गती⁽³⁾ सर्वा शक्नो भवति देवराट् ॥

ब्रह्मापि यामस्तुयितो वशवर्तते⁽⁴⁾ पुन पुन ।

मनुष्येषूपपाश्च चक्रवर्तते स जायते ॥

1) Nanjio, 90 KF 260 M Vyutp LXV 73

2) V p 162 supra

3) *sudurgati* seems not to occur but the Tib (58 b 3) gives it the same mean-
 ing as *d rjati* viz disaster with the special sense of damnation (tohell) *Hittu*
 of course from *la*

4) *Lalita vistara* 465 ad fin

श्रेष्ठो गृहपतिश्चापि भवत्याजो मरुधन ।

प्रज्ञास्मृतिभ्यां सयुक्तं सुचितो निरुपद्रव । इति ॥

अथ तत्र त्रैविध्यमधिगृह्येयं कारापरागिज्ञा । पञ्चमोऽयम् ॥

यथोक्तं श्रद्धात्रयाधानावतारमुद्रामूत्रे । य एषि मञ्जुश्रीं बुलपुत्रो वा बुलडह्रिता
वा सर्पलोत्रधातुरग्नोपमानां सत्वानां दिवसे दिवसे दिव्यं शतरसाहारं दग्गादिव्यानि 6
च वस्त्राण्येवं दद्मद्भ्रानदीवागिवासमाकल्पसमुद्रान्दानं दद्यात् । यश्चायं बुलपुत्रो वा
बुलडह्रिता वा एतस्योपातरस्यान्यथास्तुर्दशशुश्रूषणमपत्रसमन्वागतस्यैत्रदिवसमेत
माहारं दद्याद्बुद्धस्याय भवति शिनाया इक्षित इति समारोपे वत्त्वा अथ ततोऽसद्येय
तरं पुण्यं प्रसजति ॥ य एष [49 a] शि मञ्जुश्रीं बुलपुत्रो वा बुलडह्रिता वा सवलोत्रधा
तुरग्नोपमानां दशशुश्रूषणमपत्रसमावागतानां उपासवानां दिवसे दिवसे दिव्यं शतरसा 10
हारं दग्गादिव्यानि च वस्त्राण्येव दद्मद्भ्रानदीवागिवासमाकल्पान्दद्यात् यश्चायं ब
लपुत्रो वा बुलडह्रिता वा एतस्य भिनोरेव दिवसमाहारं दद्याद् । अथ ततोऽसद्येय
तरं पुण्यं प्रसजतीति ॥

विषयागिनात्रतारमुद्रामूत्रेऽप्याह । सचेन्मञ्जुश्रीदशसु दिक्षु सत्रलोत्रधातुषु सर्पसत्वा
उत्पाटितान्ता भवेयुः पारवत्पमुपादाय । अथ काशदेव बलपुत्रो वा बुलडह्रिता वा तेषां 15
सर्पसत्वानां मैत्रचित्तस्तापताणि व्रणयेत् परिवल्पमुपादाय । यो वा यो मञ्जुश्रीं बुल
पुत्रो वा बुलडह्रिता वा मरुधानाधिमुक्तं बोधिसत्तं प्रसन्नचित्तं पश्येद् । अथ ततोऽस
द्येयतरं पुण्यं प्रसजति ॥ य एषि मञ्जुश्रीं बुलपुत्रो वा बुलडह्रिता वा दशसु दिक्षु स
त्रलोत्रधातुषु सर्पसत्वानां उपासवानां उपासवानां दिवसे दिवसे दिव्यं शतरसा
हारं दग्गादिव्यानि च वस्त्राण्येव दद्मद्भ्रानदीवागिवासमाकल्पान्दद्यात् यश्चायं ब
लपुत्रो वा बुलडह्रिता वा एतस्य भिनोरेव दिवसमाहारं दद्याद् । अथ ततोऽसद्येय
तरं पुण्यं प्रसजतीति ॥

- तथा त्रितितिर्गर्भतुत्रे⁽¹⁾ धारु । ग पुनर्भर्त्त भगवन् तत्रियकृत्याणो वागात्पकृत्याणो
 वा भृत्कृत्याणो वा भ्रमणात्कृत्याणो वा घ्रात्कृत्याणो वा परं रत्तत्यात्मानं रत्तति प
 र्लोकं रत्तति । भगवत्कृत्सने पात्रभूतनपात्रभूत वा पात्रगुण्डे सापायनगण्डे⁽²⁾ प्रावृत्तं
 परिर्त्तति श्रोत्र्यति प्रापिष्यति भ्राजकाद्या एषं प्रत्येयत्रुद्धकथा श्रोत्र्यनि पूत्रपिष्यनि ।
 6 गृहाणानकथां च गृहाणानतंप्रस्वितान् पुद्गान् शीनरतो गुणाप्यान् गुक्तगुक्तप्रतिभानान्⁽³⁾
 ते सार्द्धं र्माति क्रीडति परिपृच्छति परिप्रभगति⁽⁴⁾ तेषां श्रोत्र्यं कर्त्तव्यं गन्थते ॥ पे ॥
 कियत्तं⁽⁵⁾ भगवन् पापं तपपिष्यति ॥ भगवानाह । तद्यथापि नाम कुत्तुपुत्रं कश्चित्पुरुष उ
 त्पद्यते । पः सर्वं शम्भूदोषं सप्तर्त्तपरिपूर्णं कृत्वा तिष्ठतां बुद्धानां भगवतां दानं दद्यात्तथैत्र
 गथ्याङ्गसगपे तथैत्र सापाङ्गसगपे दानं दद्यादनेन पर्यायेण वर्षशतसकृद्भगवत्त्रयं दानं दद्यात् ।
 10 तत्किं मन्यसे कुलपुत्रापि नुं स पुरुषो ब्रह्म पुण्यं प्रसत्रेत् ॥ धारु । ब्रह्म भर्त्त भगवन्स पु
 रूपः पुण्यस्त्वन्धं प्रसत्रेद्प्रमेयमसंख्येयं । न तस्य पुण्यस्त्वन्धस्य केनचिच्छ्रयं प्रमाणागुद-
 र्हीतुं धन्यत्र⁽⁶⁾ तत्रागतेन ॥ भगवानाह । पस्तु कुलपुत्र तत्रियकृत्याणो वा पात्रयथा पू
 र्वीकृतं । पे । स ब्रह्मतरं पुण्यं प्रसवति । गावद्विपुनतरमप्रमाणतरमसंप्र्येयतरं पुण्यस्त्वन्धं
 प्रसवति । पो मम पश्चिमायां पञ्चशत्या⁽⁷⁾ वर्तमानाया सद्धर्मनेत्री रत्तति स रत्तत्यात्मानं ।
 15 रत्तति परांश्च रत्तति पर्लोकं रत्तति मन शासनं भ्राजकान् पात्रभूतानपात्रभूतान्वा पात्र

1) See p 137

2) *muktamuktapr*° MS, but see Divy 329 a et al3) Pali *paripāṭhāt* 'consider' (Ch) No compounds of the Sk denom *prof*
nayati have hitherto been registered4) Here the MS (not the Transcript) inserts a form *sat etulam* not, apparently,
reproduced in the Tib (50 b 5)

5) The instrum as in Pali, instead of the abl of class Sk

6) *pāñcāśatyaṃ* MS, cf. *Vajracchedikā* VI, and Prof Max Müller's
note to his translation (S D E vol 49 pt 2 p 115) The correction of 'fifty' to
'five hundred' is supported by the Tib here and below {50 a }

न्मुण्डान् कायावस्त्रप्राप्तानपि रत्नति । न विद्वेठयति । पात्रत्वकं राष्ट्रं पर्राष्ट्रं च वर्धयति । अथागान् तपयति । सुरानयं च प्रापयति चिरं चायुः पालयति । स्वज्ञेयाश्च परज्ञेयाश्च कापयति⁽¹⁾ । संशोधनार्थं पर्यारमिता⁽²⁾ शोषस्तन्भवति । सर्वापायाञ्ज्वाति । न चिरं संसारे संसरति । नित्यं कल्याणमित्रैर्युद्धैश्च भगवाद्द्वयोधिपत्नीश्च महासत्त्वैश्च सार्द्धं समवधानगतो भवति । सततं कल्याणमित्राविरहितो न चिरं यथाभिप्रायेषु युद्धतेत्रे- 5
घनुतरा सम्यग्रमंथोधिगमिसंभोत्स्यते ॥ अथ तावदेव सर्वदेवेन्द्राः सपरिवारा । यावत्पि-
शावेन्द्राः सपरिवारा उत्थायासनाद् पेन भगवान् तेनाञ्जलिं प्रणम्यैवनाहुः । ये ते भद्रं
भगवन् एतर्हनागते ऽधान यावत्पश्चिमाशं पञ्चशत्या⁽³⁾ तत्रिपकल्याणा भवति यात्ररूप-
पति कल्याणा । पे । एवं सद्धर्भक्तका एवं त्रिरतत्रंगालापितारः । पे । वगमपि सर्वे स-
परिवारास्तं तत्रिपकल्याणं यात्ररूपतिकल्याणं दशभिराकारे रत्निष्यामः परिपालयि 10
ष्यामो वर्धयिष्यामः ॥ कतमैर्दशभिः । घायुश्चास्य वर्धयिष्यामः घायुरत्तरायं च धर्मेण नि-
वारयिष्यामः । घारोग्यं च परिवारे च धनस्कन्धं च उपभोगपरिभोगं चैत्रर्षं च यशः क-
ल्याणमित्राणां प्रज्ञासम्पद् च वर्धापयिष्यामः । एभिर्दशभिरात विस्तारः ॥

एवमभूमिप्रविष्टेष्वेषां विवाकविस्तरौ द्रष्टव्यः ॥

घवलोकानामुत्रैर्षिः⁽³⁾

सद्यो धी चित्तमुत्पाद्य र्हितार्थं सर्वप्राणिनां ।

यः स्तूपं लोकनाथस्य करोतीरु प्रदत्तिनां ॥

1) *V. p. 15. 55. 2. 5. 1. 2.*

2) *pancāṅgā* MS See note 6 above

3) These stanzas occur (with considerable variants) in the second of the sūtras called *Avalokita* in the *Mahāvastu*. See Senart's text II 962 17—18 and 869 2—3. To this reference I was led by Prof. S. d'Oudenburg, who referred me to his art in *JRAS* for 1893 p. 340, where another quotation from this sūtra in the present work (Ch. 17) is noted. Compare also the work of the same Lib name in K F 259.

इत्याद्युशसविस्तरगुत्कार ।

पस्तेषां बुद्धपुत्राणां नर बुर्ति घप्रिय ।

देवान्नुद्यान्वर्तिता नरव तस्य गोघर ॥

इति विस्तर पूर्वम् ॥ १ चात्र विशेषेणु रचिडुपर्शयिनु शयवत इत्यन विर
6 त्येन ॥

कर्मावर्णानिमुद्दिमूत्रे⁽¹⁾प्यावर्णश⁽²⁾देवान[50 b]र्ध उक्त । यावर्णमज्जुभोरव्यो राग
यावर्णं द्वेष यावर्ण गोघर यावर्ण दानमावर्ण शान्तितात्तिरोर्यव्यापत्ता यावर्ण ।
पे । तत्वस्य हेतो वान्पयग्रना मज्जुभोर्दान ददाता मत्सरिणामात्तिने ऽप्रसाद् कुर्
त्ति । ते तेनाप्रसादे प्रातघचित्तमुत्पादयति । प्रतिघत्ति⁽³⁾दोषेण महानरकेषूपपद्यते ।
10 शील रत्तो डु शीलान् गुत्सयति परिभाषति । ते तेषामवर्ण च भाषति । ते तेषां दोष
भुत्वा बहुवनस्याप्रसाद् कुर्वति । ते तेनाप्रसादेन दुर्गतिगागिनो भवति । ते तात्ति भाष
यत्त तात्तिदेनात्मानमुत्त्वर्षयति प्राग्व्यति । वय तात्तिवादिन । इमे पुनरन्धे व्यापन्न
चिता । तेषां तात्तिमदनाताना प्रसादमूलवानि डु प्यायुत्पद्यते । ते वीर्यमारभणा
घातानमुत्त्वर्षयति⁽³⁾ परान् पसयति⁽³⁾ कुसीदा इमे भित्तो विरुत्त्यनभिपुक्ता अद्दोदप
15 परिभुञ्जाना । नैते⁽³⁾रुत्ति पानीपस्थालत्रमपि । ते तेन वार्यारम्भेणात्मानमुत्त्वर्षयति पर
च पसयति । तानरु वालानिति वदाति । ते ध्यान समापद्यमानास्तत्र ध्यानममापत्तौ स्प
रामुत्पादयत्त । तेषामेव भवति । वय समाधिबिहारिणा इमे ऽये भित्तो वित्तितचिता
विरुत्ति । बुतस्ते बुद्धा भविव्यतीति विस्तर ॥

सर्वधर्माप्रवृत्तिर्देने⁽⁴⁾ ऽप्यारु । धोधिमत्र घापत्या चोदयति । हूरीभवति धोधि । व

1) Nanjio 1094 tr before A D 431 K F 962

2) Five *avaranas* are mentioned in the *Tevijja sutta* (Digba n I xiv 30). Cf Rhys Davids in SBE vol XI p 182

3) These words in marg n a sec manu

4) Nanjio 163 164 (tr before A D 417) 1015 K F 256 M Vyutp LXV 37 where as in our text the title is °dl arm-apra° (not °dpr as Nanjio & I eer) Cp f 4 b (p 616) above where the . s to be restored

मात्रं च परिगृह्णाति । ईर्ष्या⁽¹⁾ चोदयति । हरो भवति बोधि । ईर्ष्यायेन चोदयति हरो भवति बोधि । सचेदोद्यमस्य स्यात्तिके स्तूनीसज्ञानुत्पादयति घ्रात्मनि चोदारसज्ञां तिषोत्त्यात्मान [51 a] कर्मावरणं च गृह्णाति । इत् बोधिसत्त्वेन बोधिसत्त्वमवप्रदानुशासता वा शास्त्रसज्ञानुत्पादयति चोदयति अनुशासितव्यं । बोधिसत्त्वेन बोधिसत्त्वस्यात्तिके न परिभरचित्तमुत्पादयति चोदयति । न देवपुत्र बोधिसत्त्वं चाचिदेव कुशलमूलानि समुच्छिनत्ति । यथादितोयबोधिसत्त्वमागम्येति । अनुत्पादितबोधिसत्त्वे ईयताजदोधिर्भाव्ये सत्त्वे इयमन्यात् प्रतिपिदा । किं पुनरुद्दिनबोधिसत्त्वे ॥

यद्योक्तं श्रुद्गमसमाधिसूत्रे⁽²⁾ तत्र दृढमते कनमदनुत्पादितबोधिसत्त्वव्याकरणं ॥ इत् दृढमते स पुद्गल पात्रगतिरे⁽³⁾ सारे उपपन्नो भवति । यदि वा निरूपेण यदि वा तिर्यग्यो नो यदि वा यमलोके यदि वा देवेषु यदि वा मनुष्येषु । स च पुद्गलस्तोदपोन्द्रियो भवति । 10 उदारविमुक्तिकं । तमेन तयागनं प्रजानाति । यत् पुद्गलपुद्गलो यादियदि वल्यको टो नियुतगतसदृशैरनुत्तरायां सम्यक्संबोधौ चित्तमुत्पादयिष्यति ॥ पे ॥ इत्दिश्यासप्ये पकल्पयतसदृशैर्योधिभिः सत्त्वोत्पद्यते ॥ पे ॥ इत् दृढमते उच्यते । बोधिसत्त्वस्यानुत्पादितबोधिसत्त्वव्याकरणं । यत् पल्लवापुष्पान्महाकाश्यपो भगवत्समेतदवोचत् । यथाप्रेषास्माभिर्भगवन्सर्जितवानामात्तिके शास्त्रसज्ञानुत्पादयितव्या । तत्कस्य हेतोः । न ह्यस्मा 15 कमेतज्ज्ञानं प्रवर्तते । कतमस्य बोधिसत्त्वस्य बोधिपरिपाचकानीन्द्रियाणि सविद्यते । कतमस्य न सविद्यते । ततो वप भगवत्प्रज्ञानानास्तवात्त्रयेषु स्तूनीसज्ञानुत्पादयेन । तेन

1) Beneath this word is added a sec manu carya. This word appears to find its counterpart in the Tib རྩུང་ལྷོ་, which however occurs in the next clause, where *tryupathena* occurs in our text

2) Supr p 819

3) B & R cite Vjutt p 90 (2)

वय क्षण्येन ॥ भगवानारु । साधु साधु काश्यप सुभाषिता ते इय वाक् । इह च मया का
 श्यपार्थवशं स[51. b] न्यश्यामानेन युष्माकमेतं धर्मो देशितो । मा भित्तयः पुरुष्णेन पुरुक्ष प्र-
 विचेतव्य । पच्छ्रोत्रं⁽²⁾ क्षीणयति हि भित्तयः पुरुक्ष पुरुक्ष प्रविचिन्वन् । घट् वा पुरुक्ष प्र
 मिणुषां यो वा स्यान्नादृश । एतेन काश्यप निर्देशेन बोधिसत्त्वेन वा भ्रात्रकेण वा सर्वस
 ६ त्वानामात्तिके शास्तृसंज्ञोत्पादपितव्या । मात्र कश्चिदोधिसत्त्वपानिक पुरुक्षो भवेत्तेन त
 त्रात्मा रक्षितव्य इति । यस्य तु नियममेव बोधिप्राप्तिचिह्नमस्ति तत्र सुतरामत्रमन्यना
 रक्षितव्या ॥

यद्योक्तमार्गसङ्घर्षपुण्डरीकमुत्रे⁽¹⁾

इष्टमिथान्मृत्तिरुसंचितान्वा प्रीतिश कुर्वन्ति तिनस्य स्तूपान् ।

10 उद्दिश्य वा पशुकराशयो वि घटत्रोषु दुर्गेषु च कारयन्ति ॥

सिक्तामया वा पुन बूट कृत्वा मे केचिदुद्दिश्य जिनान् स्तूपान् ।

कुमारका क्षोडिषु तत्र तत्र ।

ते सर्वि⁽⁷⁾ बोधाय श्रूयि लामिन ॥

1) Passive with active inflection (Whitney § 774) here possibly due to Pali or Prakrit influence

2) The reading of the MS (broken here) appears to be *yat siddhānu* or *yat aṅgham*. The latter I have supposed to stand for *yat śiṅgham*

3) MS W (see p 47, note 5 above) f 22 a 2 Kern, tr p 50

4) The metre is generally *Ākhyānāḥ* but with two irregularities common in Buddhist poetry (1) the addition of a syllable at the end (making the metre in fact into *Varīyastīā*) (2) the resolution of the initial long into two short syllables. Compare the frequent anapaestic beginning in English 'blank verse'

5) *prītaḥ prak*° A

6) So W, *jinān* corrupted from *jinānā* (cf infra) A

7) *cap* A, but see below

घनुपूर्व द्रव्यात्ति⁽¹⁾ हि बुद्धकोट्य ।

पेश्या[०२२]ञ्जलिस्तत्र कृतापि स्तूपे ।

परिपूर्णा एकातलशक्तिका वा ।

घोनामित शीर्ष भवेन्मुहूर्त्त ।

6 घोनागित काय तदैकवार ।

नमोऽस्तु बुद्धाय कृतैकवार⁽²⁾ ।

ये ह्ये तदा धातुधरेषु तेषु ।

वित्तितचित्तरिषि पैकार⁽³⁾ ।

ते सर्वि प्राप्ता इममयवोधिम् ।

10 सुगतान तेषां तद तस्मि काले ।

परिनिर्वृतानामय तिष्ठता वा ।

ये धर्मनामापि ऋणू⁽⁴⁾ सत्त्वात् ।

ते सर्वि बोधाय घभूषि लाभिन इति ॥

महाकल्पसूत्रे⁽⁵⁾प्युक्त ॥

15 तस्यवा वाडिशिकेन मरुत्युदकसरसि मत्स्याकार्यणार्थं सामिधं यडिश प्रतित्त भवे
त्समनत्तरप्रतित्त च मत्स्येन निर्गोर्षा भवेत् । किं चापि स मत्स्य उदकसरसि भगत्यय
च पुनर्वद्ध एव स वक्तव्यो दृढेन सूत्रेण स्वलगतरपउसुनिवद्धेन । यत्स वाडिशिक धाम
त्य तेन सूत्रलाघवेन ज्ञांति गृह्णीते मत्स्य इति । तमेन सूत्राद्गृह्णीत्वा स्वलगत क

1) *te W*

2) Here both MSS read *atan*° *iq W ānan*° is corrected (a *see man*) to *avan*°.

3) *ruā A*

4) *grunotsu* (?) *W* The form *kr lishu* above (92 19) is somewhat similar

5) No doubt the Mahakarunā pundarika sūtra Compare Nanjio 117, (where the Chinese title is similarly abbreviated) 160 (tr before AD 431), K.F. 239, M Vyutp L.V 23

रोति यथाक्लानकरणाय परिभोगाय । एवमेव ये सत्त्वा बुद्धेषु भगवत्सु चित्तं प्रसाद्य कुशलमूलनग्रोपपत्ति । घत्तश्च एकचित्तप्रसादनपि । किं चापि ते सत्त्वा उपकृतेन कर्मापरणो-
नात्तपोपूपयमा भवत्ययं च बुद्धा भगवत्सस्ताम्सतान् वीद्भेन ज्ञाने । सयस्यस्तुसूत्रेणा गृ-
ह्येत्वा संसारोदकात्तरस उद्धृत्य निर्माणस्यले स्यापपत्तीति ॥

तस्मादेतु शास्त्रमज्ञा कार्या । वन्दमानाद्य मनसा वन्दितव्याः । भवति हि नवसोर्गपि ७
बोधचित्तबलाद्बन्धो । यथा मेवेन⁽²⁾ ह्मिडेन मरुद्योधिसत्त्वेनापि सता नवक धार्यमुधन स-
र्वशरीरेण प्रणिप्रत्य वन्दितः । नियतार्थं चेदं । यथाध्याशयंसचोदनादिषु सर्वबोधिसत्त्वपा-
निकपुद्गलनमस्कारोऽनुज्ञातव्य⁽³⁾ । सर्वशब्देनात्मनोऽपि प्रकृणात्⁽³⁾ । क्रममेकत्र वन्ध[52 b] प्र-
न्दकत्वं न विरुध्यते । परस्परं वन्धत्वे नैवालम्बनात् । घत्त एवानास्वादनादपुण्यभासः ।
किं च बुद्धानामप्येवमिव्यते । ना भूदनवस्था । एकस्य चान्यूनतेति ॥ 10

धार्यसर्वधर्मवैपुल्यसप्रकृतसूत्रेऽप्यनर्थ उक्तः । सूत्रं हि मञ्जुश्रीः सद्वर्गप्रतिलिपेवर्गमा-
चारणं । यो हि कश्चि-मञ्जुश्रीस्तथागतभाषितधर्मे कस्मिंश्चिच्छोभनसज्ञा करोति । कश्चि-
दशोभनसज्ञां स सद्वर्गं प्रतिनिपति । तेन सद्वर्गं प्रतिनिपता तथागतो ऽभ्याष्यातो भव-
ति । धर्मः प्रतिनिप्तो भवति । सद्यो ऽपवादितो भवति । य एव चर्ततेदं पुक्तमिदमपुक्तमि-
ति स सद्वर्गं प्रतिनिपति । न नया पृथक्कश्चिद्धर्मः श्रावकयानसप्रयुक्तः । प्रत्येकबुद्धयान 15
सप्रयुक्तो मरुद्यानसप्रयुक्तो देशित । तते मोक्षपुरुषा इमं मम धर्मं नानाकरिष्यात्ति । इदं
श्रावकाणां देशितमिदं प्रत्येकबुद्धानामिदं बोधिसत्त्वानामिति । स नानात्वसज्ञया सद्वर्गं
प्रतिनिपति । इयं बोधिसत्त्वस्य शिखा । इयं बोधिसत्त्वस्याग्निर्नेति सद्वर्गं प्रतिनिपति ।
धर्मभाषणरुस्यास्ति प्रतिभान नास्ति प्रतिभानमिति सद्वर्गं प्रतिनिपति । धर्मं धर्मतया क

1) Cf Dh s § 19 and p 39

2) This refers to the passage of the Gandavyāha already cited at 36 14
above. See note there.

3) This clause is added 1 sec manu

यतिः सद्धर्मं प्रतिक्षिपति । यपगतो बुद्धोत्पादे नास्ति धारणीप्रतिलम्भ इति धर्मं प्रतिक्षि-
 पति । नास्ति धर्मभाणकस्य धारणीप्रलम्भ इति धर्मं प्रतिक्षिपति । धर्मभाणकस्य चर्वा
 हूपयति धर्मं प्रतिक्षिपति । धर्मभाणको न प्रतिक्षिपति इति धर्मं प्रतिक्षिपति । प्रमा-
 देनेन चोदयति सद्धर्मं प्रतिक्षिपति । ईर्ष्यापत्रेण चोदयति सद्धर्मं प्रतिक्षिपति । यत्तर्चयति⁽²⁾
 5 शोचयित्वा चोदयति धर्मं प्रतिक्षिपति । प्रति⁽³⁾भानेन⁽³⁾ संपादयतीति धर्मं प्रतिक्षिप-
 ति । घालोको ऽस्य धर्माणां न सुविदित इति धर्मं प्रतिक्षिपति । गत्रेण मत्तमबुद्ध्यनानः
 प्रतिपद्यतीति धर्मं प्रतिक्षिपति । यत्तर्चयति तेवागतशासनं नागमारुह्य इति धर्मं प्रति-
 क्षिपति । सूत्रेण सूत्रं विरोधयतीति धर्मं प्रतिक्षिपति । गाधया गावां विरोधयतीति धर्मं
 प्रतिक्षिपति । यत्तर्चयति साविधिमुक्तं करोति कश्चिन् करोतीति धर्मं प्रतिक्षिपति ।
 10 धर्मभाणकस्यार्थान्यरुवागभिनमयतीति धर्मं प्रतिक्षिपति । विघ्नतुः कर्मास्य करोति धर्मं
 प्रतिक्षिपति । सलापयन् वदतीति धर्मं प्रतिक्षिपति । इच्छयास्ति चर्वा इच्छास्य नास्ति
 चर्वा इति धर्मं प्रतिक्षिपति । इदं मूक्तमिदं मूक्तमिति धर्मं प्रतिक्षिपति । धनेन नास्ति चर्मे-
 ति धर्मं प्रतिक्षिपति । धनेन बुद्धयचनसमय उक्ती नानेन बुद्धयचनसमय उक्ता इति धर्मं
 प्रतिक्षिपति इति हि मञ्जुश्रीपरि कश्चिद्विद्विषयति तावद्धर्मं प्रतिक्षिपति । धर्मभाणक-
 15 स्येदं रूपमिति चिन्तयति यदति भित्तुर्वा भित्तुणो वा उपासको वा उपासिका वा । सर्वः
 स सद्धर्मं प्रतिक्षिपतीत्यादि ॥

यत्रैव चीकं । यत्र कस्यचित्कुलपुत्र तवागतस्य परिनिर्गतस्य धर्मः प्रतिभाति ग-
 वाधिमुक्तानां सन्धानां देजयितुं । तस्य च पर्यदि यत्र कस्यचित्कस्यापि दृष्टरूपेणां गेदेता-
 म्प्राप्तो वा सर्वः स तवागतानुभावेन । तत्र गोरूपस्या यत्रोद्यमत्वा योद्यमयप्रतिज्ञा यो-
 20 धिसत्त्वद्रूपका धर्मस्तेन्यरुख्या एवं वदयति धर्मापदेजोक्तयः । परिगते । न बुद्ध्यत इति ॥

1) A marginal gloss, apparently on this word, reads *tuṣṭam sarradharmā sanyatāt*

2) *akṣharapīṭhako 'yīm n' rthapīṭhā vā sarrg*

3) *reparitarthakāṭat sarrā marg*